

LITAUISCHE MUNDARTLICHE TEXTE
AUS DER WILNAER GEGEND

MIT GRAMMATISCHEN ANMERKUNGEN

VON

P. ARUMAA

DORPAT 1930

Druckerei „Postimees“, Tartu.

Die litauischen Sprachinseln, die sich jetzt in den östlichen Provinzen Polens — in den Wojewodschaften Wilna und Nowogródek — befinden, haben dank ihrer Isoliertheit mitten unter einer weissrussisch sprechenden Bevölkerung noch bis heute sehr viel Altertümliches bewahrt. Noch wichtiger aber als ihre Altertümlichkeit ist das spezifisch Neue und das für die Methode Wertvolle, das sie uns besonders in der Formenlehre darbieten. Zugleich ist es aber gerade hier sehr instruktiv zu beobachten, wie eine isolierte Mundart neben ihrem zähen Konservatismus auch ganz kühne Neubildungen, die schon den Charakter eines Sprachverfalls an sich tragen, aufweisen kann. Die Entstehung der letzteren wird noch besonders durch den fremdsprachlichen Einfluss, der den Kreis der Mundartsprechenden fortwährend zusammenschrumpfen lässt und das Altererbe allmählich zu vergessen zwingt, begünstigt. In Lazūnai z. B. — im Dorfe Bebrėnai — traf ich einen ehemaligen Volksschullehrer, der, obwohl sonst ein ziemlich tüchtiger Kenner seiner eigenen Mundart, eine merkwürdige Neigung besass das Femininum mit dem Maskulinum zu verwechseln: *paklausė i.to senėi, galvėi's pakiv'ojio* (< wr. паківали); *palypa'vó* (< wr. палыпала) *pelė. aštri.mi aki.mi ka.p a'datėis; saulė a.ž ak'u.s aždindžin'ėiā, n'ėmo.žna dėir'itėis*. Genau dieselbe Tendenz, aber in entgegengesetzter Richtung, zeigte sich bei einer alten Frau, die im Dorfe Pogiriai (bei Zietela) wohnhaft, die letzte Vertreterin der früher litauisch sprechenden Bevölkerung war: *γart'ojās γa'ra ža'garai ir ja'utšomi* 'der Pflüger pflügt mit Pflug und Ochsen'; *a'nas nuvā'isu. vaik'omi gi.ron* 'er begab sich mit den Kindern in den Wald'. Diese Schwankungen, die schon auf mangelhaftem Sprachbewusst-

---

Besonderen Dank für Förderung meiner Arbeit schulde ich meinem verehrten Lehrer Herrn Professor E. Kieckers, der die Güte hatte das Manuskript zu lesen und auch die Korrekturbogen durchzusehen.

sein beruhen, können gelegentlich auch eine viel kompliziertere Gestalt annehmen, so dass eine scharfe Grenze zwischen dem Alten und Neuen nicht gleich zu erkennen ist. Ein sonderbarer Fall möge hier die Sache illustrieren. Schon Baranowski (Sborn. 65.9 pag. 62)*) war es bekannt, dass das Femininum der Adjektiva im Dativ des Singulars akutierte Endbetonung haben kann. Er bezeugt das für die Mundart Wž. Diese Betonung erfreut sich jedoch einer viel weiteren Verbreitung. Auch auf dem rein hochlitauischen Gebiet fehlt sie durchaus nicht.***) Vielleicht ist es sogar fraglich, welcher Typus — *gėrai* oder *gerai* — für die Volkssprache als der normale zu gelten hat. Merkwürdigerweise zeigt nun die Mundart von Zietela, dass auch einige Nomina gelegentlich auf der Endung betont werden können.***) Es ist aber höchst wahrscheinlich, dass es sich hier ebenfalls nur um eine ganz junge Augenblicksanalogie nach der pronominalen Deklination handelt.

Unsere Mundarten sind auch wichtig als Grenzgebiet, wo sich der slavische Einfluss besonders deutlich verfolgen lässt. Wer sich mit dem slavischen Fremdgut im Litauischen eingehender beschäftigen will, der muss diese „Zollpunkte“, wo das slavische Element noch unter unseren Augen in die Volkssprache hineinströmt, besonders in Augenschein nehmen. Unter Berücksichtigung dieser Gesichtspunkte hat der Verfasser sich nicht gescheut, hier auch einige Übersetzungsproben aus dem Weissrussischen oder Polnischen der Öffentlichkeit vorzulegen. In einigen Gegenden, wie in Lazūnai oder Zietela, wo der eigentümliche litauische Dialekt leider schon im Aussterben ist und wo die Menschen kein eigenes folkloristisches Material besitzen, war solch ein Verfahren direkt notwendig. Für eine möglichst vielseitige Beobachtung dieser Mundarten kann eine solche Übersetzungsarbeit deshalb gute Dienste leisten.

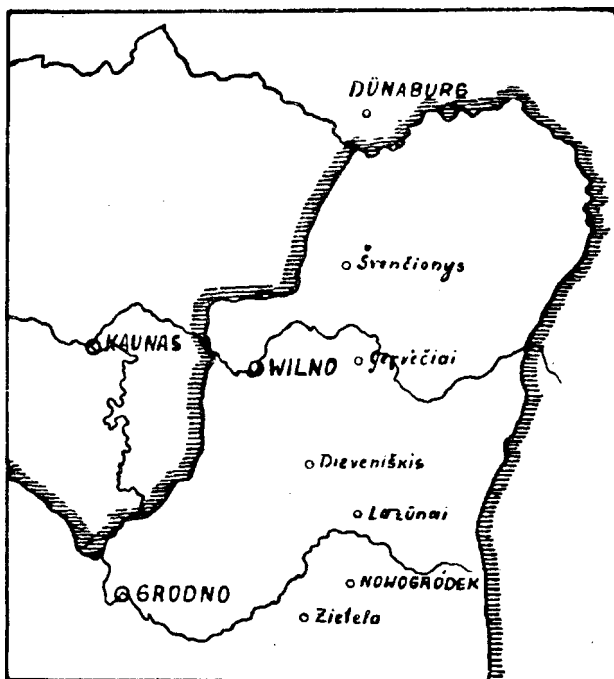
Um die vier wichtigsten Sprachinseln, die hier alle zusammen behandelt sind und die zugleich einen einführenden Überblick

*) Zuletzt darüber Endzelin FBR VII 30 und Senn Lit. Sprachl. 178.

**) So z. B. ganz regelrecht in Jurbarkas: *baltai*, *gerai* usw. Das ist um so beachtenswerter, als dieser Dialekt dem preussisch-litauischen geographisch sehr nahe liegt.

***) Beispiele: *ka.p prisiklaus'itai sava'i gė's'mė'i, tai pėwnė pa.ts ussigeditai; pasak'ik l.tai mergai; pō pus'ė'i dz'ė'nai* 'am Nachmittag, po południu'; *d'ūok katė i p'ėno*

darüber bieten sollen, inwiefern zwischen den einzelnen Dialektgruppen ein genetischer Zusammenhang besteht,*) geographisch zu veranschaulichen, sei hier noch eine entsprechende Karte beigefügt.

Abbraviaturen: schl. = schriftlitauisch; G. = Gervėčiai; D. = Dieveniškis; L. = Lazūnai; Z. = Zietela; r. = russisch; wr. = weissrussisch; p. = polnisch. Die kleinen Zahlen im Text beziehen sich auf die unter der Zeile angefügten Worterklärungen, die grossen geben die Paragraphen der grammatischen Anmerkungen, die gleich nach den Texten folgen, an.

* * *

*) Über die altpreussische Herkunft der Mundart Zietela, wie es E. Wolter vermuten möchte, vgl. Mitt. d. lit. l. Geslch. Bd. IV 166 ff.

Die Transkription der Texte bedarf folgender Erläuterungen:

a, *i*, *u*: usw. = kurze Vokale.

a', *e'*, *u'* usw. = lange steigend betonte Vokale.

o, *e*, *u* usw. = lange fallend betonte Vokale.

aw, *ei*, *in* usw. = steigende Diphthonge.

au, *ei*, *un* (<*án*), *u.n* (= *ùn*) usw. = fallende Diphthonge.

Der Punkt bezeichnet zugleich die hauptbetonte Silbe.

i, *u* = lange Vokale in unbetonter Stellung.

ŋ = *n* als Halbvokal; *ɴ* = stimmloses *n*; *ŋ* = velarer Nasal.

ɣ, *x* = velare Spiranten.

g', *k'*, *l'* usw. = palatalisierte Konsonanten.

ł = hartes polnisches *ł*.

ʔ = Kehlkopfverschluss (fester Einsatz).

ɛ = offenes e zwischen e und a.

ɔ = offenes o zwischen o und a.

ô = offenes o zwischen *ɔ* und o.

ê = weites e zwischen *ɛ* und *é*.

é = enges e.

î = Mittelstufe zwischen *i* und engem e.

û = Mittelstufe zwischen *u* und geschlossenem o.

â = mittlerer, *ã* = vorderer nicht gerundeter Vokal.

ɐ, *ə*, *ɜ* = zentrale Vokale.

u̇ = nasaliertes u.

I. Gervėčiai.

Volkslieder.

1.

a'jo švintas *p'ā'tras su. švintu. *pauliēnu. — da' ir ra'do
dziē'vō m'otšinu — š'oni kã'lo s'edzi — š'oni kã'lo s'ed'edama —
labai gai'lēi vēr'kã — suŋkēi d'usaujã — ko tu. dziē'vō m'otšina —
tēi'p gai'lēi vēr'ki. — suŋkēi d'usauji — ka.b ma'n n'evēr'kš — n'e
žē'lavotš¹⁾ — ir smutnai nãb'utš — turē'u vi'ēnu sãñã'li — tu
žit'dai paga'vō — pãga'vō ir nukama'vō — ir nu.nãšē aukštan
ka'nē'lin — ir pri.mušē krēivan' krizã'lin — ir prad'urē ba'ltu
š'õñã'li — ir išla'idē jã'zaus kraujãlu.s²⁾ — ir užgir'do (1) p'õnas
dziēvu.lis — ir i.ššuntē tri.s aniēlēlu.s — ai'kit aniēlē'lei aukštan
ka'nē'lin ra'sitē aniēlē'lei krēi'vu krizã'li — im'kit aniēlē'lei šit'ko
kušfã'lã³⁾ — ir pariŋ'kit aniēlē'lei jã'zaus kraujãlu.s — ir ažri.škit
ir atã'škit p'õna'm (2) dziēvu.lua (3) — ku ju.m dziēvu.lis a.š
tai pasaki.s — sañēi vaiñã'lēs bu.ŋo — ugnã'lēs dã'gē — ka.s
i.tu (4) giēsmã'lã giēda.s (5) — tri.s kart un' (6) dziēno's — tai
vaiñã'lē n'epu'ts — ugnã'lē n'edã'ks — suŋku. ligu. n'ēsir'ks — naglu.⁴⁾
miřtsu. n'emir's —

Marciona Kimša,
96 Jahre alt,
aus dem Dorf Rimdziūnai.

2.

tu. šermu.li, putšinė. — tu. š'oni kã'lo stov'ėjēi — vi.so gã'ro
rag'ėjēi — ka.b ma' tēvã'lis važa'vō — vi.sos žla'lēs žalã'vō —
vi.sos upã'lēs t'ek'ėjo — vi.sos žuvã'lēs u'ojō — vi.sos paukšfã'lēs
giēd'ojō — tu. šermu.li, putšinė. — tu. š'oni kã'lo stov'ėjēi — vi.so

1) < wr. žalavać. 2) auch in D. kann das „Blut“ als Plurale tantum flektiert werden. 3) < wr. chustačka. 4) < wr. p. nagly.

blo'go rag'ejėj — ka.p šašūrė'lis važa'vô — vi.sos žola'lės pad'zuvô — vi.sos upā'lės issa'ko¹⁾ — vi.sos žūvā'lės patroško — vi.sos paukš'fā'lės aplūdo —

Marciona Kimša.

3.

un' to' šaltšinė'lo — ughā'lė kuri.nos — tai' par' tu' ughā'lė — tri's tavōrsė'tėi kalb'ėjio — kel'svirtas nēgal'ėjio²⁾ — pakav'okitė ju's man' — da. priė' kiēla'lua — da. ka.s ai's pro' man' — tai' saki.s — tsā. gu.li ja'unas nēžėn'otas — da. ka.s ai's pro' man' — ašarė'lēm (7) apsilė's —

Marciona Kimša.

4.

pas'ejau ru'tu ir lėlijė'lė — ka.s ta'u s'ejio — vėjā'lis s'ejio — sa'ulė rav'ėjio — skaudu.s liētu.lis palaštšin'ėjio — ma'no brola'lis žirgi. sed'ėjio — plaukau' marėla.s — plaukau' gil'osās — tai' nē'priplaukau' jaunu' džiėnā'lu — tsi.k priplaukau' ru'tu lėliju —

Marciona Kimša.

5.

ažū. ka'lno kalnė'lo — atvažu'ojā kuptšėi, kuptšė'lėi — ir viši. bajorai — atvā'ža, vā'ža mērgā'lēm ba'ltu, bėlė'vu³⁾ — susriņ'kit mērgā'lės, išėi'kit — pir'kit sa'u ba'ltu, bėlė'vu — mēs nēpir'ksim ba'lto, bėlė'vô — mēs ir tēi'p ba'lto's — par' sa'vu tėvā'li — par' sa'vu m'otšinu — ažū. ka'lno kalnė'lo atvažu'ojā kuptšėi, kuptšė'lėi — ir viši. bajorai — atvā'ža, vā'ža ju'adu, tšėrnė'vu⁴⁾ — susriņ'kit mērgā'lės, išėi'kit — nušpir'kit ju'adu, tšėrnė'vu — tai' nē. ka'm mēs susriņ'ksim — nē. ko' mēs ai'sim — mēs ir tē.p ju'ados bė. ju'ado tšėrnė'vô — tšuzan' šonā'li — švėtšim' šala'lė — par' tšu'žū tėvā'li — par' tšu'žū m'otšinu — a.ž blo'go bernā'lo prā'pu'alēm — apr'ovė ru'su kasa'lė — a.pmušė ba'ltu burnā'lė —

Marciona Kimša.

1) *saŋ ka, sa'ko, sa'ktsie* 'abnehmen, sich vermindern' vgl. z. B. *pinigāt kišā'ni pamažu. saŋ'ka ir saŋ'ka* 2) 'war krank'. 3) < wr. *beljavy, čarnjavy*. 4) < wr. *čuzy*.

6.

*stovėi ožā'lis un' tsiltė'lo — stovėdamas ur'dėnin' žurė'i —
toto., toto.to — tai' ma' akā'lės ka.b zėrkolė'lėi¹⁾ — tai' ma' ausā'lės
ka.p trub'ā'lės — tai' ma' ragā'lėi ka.b ila'lės — tai' ma' pausfā'lės²⁾
ka.b adatė'lės — tai' ma' kojā'lės ka.p tšėbatė'lėi — tai' ma'
yuadėgė'lė ka.p šluafā'lė — tai' ma' barzdā'lė ulitšai' šluatsiė —
b'obom sėd'ėtsiė, džiėdam žurėtsiė —*

Marciona Kimša.

7.

*a'jo du'sa raud'odama — sa'u daikfā'lo³⁾ veizd'ėdama⁴⁾ —
ir' pri'a'jo ro'jaus vartu.s — ro'jaus vartai aždarita — a'jo du'sa
raud'odama — sa'u daikfā'lo veizd'ėdama — ir' pri'a'jo pā'klus
vartu.s — pā'klus vartai addarita — st'ovi l'ova pastats'ita —
pėi'lėis, bri.tvôm⁵⁾ išluašt's'ita — gu.li k'unas paguldž'ita — kūnā'li
ma'no griėšna'usās⁶⁾ — ar' nėra. ma'n tsā. daikfā'lo — du'sa ma'no
noml'a'usā — tai' ira. ta'u tsā. daikfā'lis — ta'u daikfā'lis prigami.
nta — pėi'lėis, bri.tvôm išluašt's'ita —*

Jeva Petkauskienė,

65 Jahre alt,

aus dem Dorfe Rimdziūnai.

8.

*šokinė žvirblu.kas pō. kiė'mu — vadzi.no mērgėla.s ulitšo'n —
tai' nē. to'n ulitšo'n sano'njon — a.lė to'n ulitšo'n naujo'njon — mu.škiė
mėrgā'lės dēlnu'asun (8) — nā. tēi'p dēlnu'asun ka.b žiėdu'asun —
ka.d m'usu žiėdā'lėi zvaņk'ėtuk⁷⁾ — ka.d m'usu m'otšinos gird'ėtuk
(9) — tai' m'usu m'otšinom pira'gu — ē. (10) tšužom m'otšinom
no' ra'gu —*

Jeva Petkauskienė.

1) < wr. zerkalo. 2) 'meine Härchen'; *paustsi.s* gen. *pau'stšisės*
'tierisches Haar'. 3) 'Ort, Stelle'. 4) 'suchen' = schl. *iėškoti*, das
hier nur in der Verbindung *ga'lvu i'ėškotš* gebraucht wird; die
3. Pers. sg. präs. lautet *veizdzi* 5) < wr. britva. 6) < wr. hrešny.
7) abgeleitet vom adj. *zvaņku.s* < wr. zvonki.

9.

su. *uvasvėls. gėtau* — *rublā'lēis mōkėjau* — *tši.kšti bri.kšti tšėbatė'lei un ma'no kojā'lu* — *tai ma' uvasvā'la, sana. mətšinė'la* — *tai tu. , ma' žiūfā'li, švėtsā'li* — *mani.k (11) s'edži a.s stola'lo* — *žirg'ā'lis stoinā'lei* —

Jeva Petkauskienė.

10.

kalb'ė miūd'rā'lė su. dobilė'lu — *bėpi.ga¹⁾ ta'viā priė'g džirvōnė'lua* — *priė'k sausumė'lua* — *ė ma'n, miūd'rā'la, priė'g rudžimė'lua* — *priė'g uūdė'nė'lua* — *a.š sudž'uvau* — *vėjā'lis pu'tė* — *a.š sul'ūžau* — *kalb'ė marfā'lė su. anitė'l.* — *bėpi.ga ta'viā priė'k tėvė'lua* — *priė'g mətšinai* — *ė ma'n priė'g anitė'lai* — *priė'k šāsūrė'lua* —

Mariulė Trepšienė,

70 Jahre alt,

aus dem Dorfe Rimdziūnai.

11.

bu.ųo, bu.ųo tris sasulės — *ir katšvirtas ju brola'lis* — *ir nupinė jo'm viso'm pō vokėla'iti²⁾ ir i.šsūntė uagā'lu riņ'kšie* — *katara. (12) pirma. dar pririņ'kšie* — *tai a.š pirmu. išdwašu* — *patši. maž'ojā da. ir pririņ'ko* — *patši. džidž'ojā ēmus papi'ovė* — *ir pō tšiltėlu. ju pakav'ojo* — *un jo's kapā'lu dar iša'ugo žalā. miūd'rā'lė* — *a'jo, pa'a'jo muzikoūtė'lis* — *da. ir išpi'ovė ža'lu miūd'rā'l.* — *da. ir padarė zvaņ'ku skripkā'l.* — *da. ir nu'ė'jo brola'lo dvaran* — *u'škis,³⁾ pa'u'škis mana'm brola'lua* — *tši.k nēpa'u'škis mana'i (13) sasulai* — *katara. man' ēmus papi'ovė* — *pō itua'i tšiltėlu. man' pakav'ojo* —

Bronia Petrikienė,

34 Jahre alt,

aus dem Dorfe Pelėgrinda.

1) die Bedeutung wie in *Szyrwid* Dict.: **pigas** facilis, perfacilis, expeditus. 2) 'Körbchen'. 3) *u'šts'ie* = schl. griežti.

Volksmärchen.

1.

ka.b bu.ɥɔ dziēdas su. b'ɔbu — bu.ɥɔ juvasu sūnā'lis vardu. *jō'nas — pa.mirė t'o b'ɔba ir li.ko jō's sūnā'lis šratu. — nēbu.ɥɔ ka'm jō' nē papraušsīe, nē marškinėlu iskala'utsie — dziēdas sa'ko — ka.z bu.s, sūnā'li — padarīsu ba'tšku¹⁾ ir nuñāšu. un u.pės ir pala'isu plauk'itsie — tai' ti', sūnā'li, išsiprausi. — nupirko dziēdas ja'm kun'tu ml'ɔ²⁾ ir li'ėpė — tu. , sūnā'li, prauškis — a.š ta'u tsā. va'lgītsie atnāždž'isu (14) — a.tnāšė dziēdas un'kstsi. rilo va'lgīts — pri'a'jis par kra'stu šau'kā — *ivonė'li, sūnā'li, priplauk attsau par kraštā'li — a.š ta'u a.tnėšau košā'lės gatdžo'sos — ē tu. ma'n priga'udai (15) žūvā'lu drabnu'ju³⁾ — ivonė'lis pri.plauk, pava'lgė — jau tata. džau'gās, ku sūnā'lis balfā'snis — prisklau'sė viē'dzma⁴⁾ ka.p tata. sūnā'li par kraštā'li šau'kā ir viē'dzma ata'jus ir prad'ėjo smagėi⁵⁾ šau'ktsie labai st'oru glasu. l'rts (16) ir dziēdas — ivonė'lis paži.no, ka.d nē. jō' tata. — ivonė'lis sa'ko — nē, žilaplau'kā, nāplauksū. par tau — ata'jo tėvā'lis, a.tnāšė sūnā'lua jau piėtu suva'lgits — ivonė'lis priplau'kis ir provi'jā⁶⁾ — tatu.lā, bua par man' šu'nəts⁷⁾ viē'dzma ata'jus, tsie'k a.š ju pažinau pō' gla'sua⁸⁾ ir a.š nēklausau — nēklaus'ik, sūnā'li, bɔ. nušnā'sus iškā'ps — ē viē'dzma nuvā'jo par ka'loi un ro'dos, ka.d liēžū.vi ja'i supl'onint — pad'ė un priēka'lo viē'dzma sa liēžū.vi — ka'lois ē'mė pl'ot'sie ir supl'ajo ir pazdarė viē'dzmas pl'onas gla'sas — nuvā'jo ana. par u.pi ir prad'ėjo ivonė'li šau'ktsie — priplaukė ivonė'lis — viē'dzma a.ž vaikā'lo ir maišan' unšid'ėjus prad'ė nā'stsis — nā'sė, nā'sė ir pri'il'so ir sedoši. (17) ana. — sėd'ėdama ir ažmi.go — ivonė'lis i.š mai'so išl'n'do ir un'vėrtė kāmū viē'dzmai maišana. — viē'dzma ka.p prabu.do, pastv'ėrė a.ž mai'so ir prad'ėjo lė'ktsie — prilė'gdo par namu.s, kla'usā duk'tėrāk ir šau'kā — *kastu.sā, *kastu.sā, addarai duri.s, ivonė'li nāšu. — kastu.sā addarė — viē'dzma unñā'sus šv'ėdė — va., dukfā'lės, bu.z mēso's — kā'psim ivonė'li — viėna. duk'tė pā'tšu kuri.na — kita. li.žī nā'sa — ē jau viē'dzma, sa'nė ivonė'li ti'sā i.š mai'so — žu'ri, ka.t ti' kāmās —

1) < wr. bočka. 2) 'ein Pfund Seife'; vgl. kur'mōnas < wr. churman 'Fuhrmann'. 3) < wr. p. drobny. 4) < wr. p. wiedz'ma. 5) = schl. smarkiai. 6) < wr. pravic'; vertritt hier das schl. pasakoti z. B. sakmā.s pr'ovitts 'Märchen erzählen'. 7) 'heute' < šiuo džienu. 8) < p. glos.

ka.d aššipi.klšino viēdzma, ka.p š'oko vē'l lē'kšisē ivonē'li vitšis — lē'kē viēdzma, lē'kē — jāw ir dalē'gdo nātoli. ivonē'lo ir paga'vō — vē'l maišan unšisodži.no, atši.nāšē namō'n — par duri.s stovēdama šau'kā — *valē'ra, *valē'ra, adda'rai duri.s — nēšu. i.tu pabēgē'li — unnā'šus šviēdē ma'žu širatē'l; ir jāw viēdzmōs duktē kā'ptš ivonē'li — ivonē'lis atši.gul un li.žēs ir a.ždzirē k'ojās ir nēgali ana. jo pātšun unšvi'ēstšisē — duktē sa'ko — nētēip tu. guli'ēs, iššitšisē's gražēi — ivonē'lis atši.gulē k'rupšišās, ra.skētē k'ojās ir ruņka.s ir nālan'da (18) pātšun — nētēip guli'ēs, sa'ko vē'l duktē — tē.bgi ma'n parotš, ka.b ma'n atšigul'tš, aisa'kē ivonē'lis — tadu. patši. iauha'usā duktē i.štšsē ruņka.s ir k'ojās ir parodē jā'm, ka.b atšigul'tšisē — ē ivonē'lis ē'mē ir pātšun ju unš'vōē — ē pa.tš iša'jis a.š klu'ano, pa.tš sa'u mē.šlijā — kur ma'n dar pazd'ētšisē, ka.b atlē'ks sa'nē, vist'ojāgi¹⁾ man ra.s — žuri ivonē'lis, a'uga dži.dēlis 'uzualas — ivonē'lis un'lip tan ūžualē'lin — a.tlēkē sa'nē, un'lēkē pirkō'n, žuri, jāw ar iškā'pis ivonē'lis — atšitra'ukē ruņku ir suva'lgē — labai jā'i bua' gardu. — iša'jo un kluaniēno's ir prad'ē kotš'otšis — paskotš'ošu, pazvō'lošu²⁾ ivonē'lo mēso's pava'l'gus — ivonē'lis sēd'ēdamas aukštai ūžualā. jā'i atsakin'ējā — paskotš'okiē, pazvō'lokiē sa' dukf'eriē's mēso's pava'l'gus — viēdzma pask'elē, visur apšidai'rē ir ušvido, ku' ivonē'lis ūžualā. s'ēdži — parlēkē ana' namō'n, atši.nāšē ki'r'vi ir prad'ējo ki'r'stšisē — ki'rto ana., ki'rto ir labai pri'il'so — pri'a'jo pēla'lē — sušētku.la³⁾ ma'no, tu. va. tšā. prigul'i ir atšil'si, ē a.š ta'u pakirt'ēsu — viēdzma ka.b atši.gulē, ē'mus ir ažmi.go — pēla'lē i.šmūš ki'r'vi, i.šmūš piē' a'kmēni — viēdzma ka.p prabu.do, žuri, ku' nāki'ēk nē'kirsta — apsust'vērē ki'r'vi, ka.b ē'mē ana. ki'r'stšisē ir ki'r'vis atši.pis ka.p š'oko par ka'l'vi ki'r'vō savō a'striūtš, ivonē'lis i.šlip i.š to ūžualē'lo — kolai viēdzma a.tlēk su. ki'r'vu. no' ka'l'vō, ki'rto ana. tu' uzualu, nukirto ir žuri, ku' nēra. ivonē'lo — i.š to's zla'stšisē⁴⁾ viēdzma ē'mus ir pask'orē — ē ivonē'lis para'jo par sa'vō tatu.li —

Bronia Petrikiene.

2.

ka.b bu.ṽ *jō'nas ē jō' b'oba *ro'žē ir tur'ējo a'nis ba'ltu višfā'lā ir ju'adu paršā'li — ir b'oba bu.ṽ labai vltēi'ka,⁵⁾ tšing'ējo krut'ētšisē⁶⁾ — tšik ka.d ga'džēi' va'lgitš ir iššimiēg'otšisē — un sa'

1) = schl. vistiek. 2) < wr. valac. 3) < wr. susjatka. 4) < wr. zlośc. 5) < p. hultajka. 6) < krut'ētšisē bedeutet hier 'arbeiten'.

dziēdo sa'ko — dziēdai, dziēdai, pja'ukė vištā'ls — a.š n'o'ru mēso's — dziēdas papj'ovė, b'oba a.tnėšė ir ap'vo.lino ir razri'ko ir pasudė ir und'ėjo pu'adan, unst'umė pāt'sun ir vir's j'au mēsu — pak'urė pāt'su, j'au pāt'sus kuri.nas, ē b'oba va'ikšt'odama nėt lai'žos, ku bu.s ga'džo's mēso's — išsi.virė b'oba mēsu ir viēna. suva'lgė — dziēdua nēdau nē paraga'ut's — ir nēpava'lgė — vėl vi.s ušsi'sku.rdo¹⁾ ir un' dziēdo sa'ko — škār'skiė, dziēdai, paršā'li — dziēdas paskēr'dė ir paršā'li — va'lgai, bōbu.la, ka.t pava'lgitu — bōbulė suva'lgė ir pašā'li ir da'bar nēpava'lgė ir sa'ko vėl un' dziēdo — dziēdai, dziēdai, ka.z bu.s, n'o'ru da' mēso's — dziēdas my.slijo, my.slijo kur im't's — rai'kā ait's — nē pinigw, nē sa'vō ko' papja'ut's — i.š kur im't's mēso's — ai's dziēdas mādžan²⁾ — a.pšėvė vi'žais, ap'si.sag j'ermėku³⁾, susijū'asė jū'astu ir nuvā'i mādžan vėizd'ėtsiė mēso's — mō.š⁴⁾ paga'ušu ki.ški, mō.š paga'ušu la'pi ir bu.s b'obai mēso's — a'jo dziēdas medžu., a'jo ir niė'ko nėsust'si.ko — t'siktai' ra'do pō' dzi.đel' agl. miė'gunt'su mādžu — ē mē dziēdas mādžai ir atkirto k'oju ir a.tnėšė nam'ōn — fā., bōbu.la, vi.tkė mēsu no' to's k'oijos — b'oba vi.lnu atkirpō ir pri.rišė par vērpt'si ir prad'ėjo vērpt'siė — ē mēsu und'ėjo pu'adan ir prad'ėjo vi.rtsiė — ē dziēdas susri'kis u.sli'pė un' pāt'saus — b'oba pāt'su kuri.na ir vi.lnu mādžos vēr'pā — pask'ėlė meška., žuri, ku nēr k'oijos — žuri, šliėdas⁵⁾ kraw'jo — a'jo a'nas tua' šliėdu., kur kraujėi' tekėi ir ata'jo ka.p kartas⁶⁾ par dziēdo duri.s ir žuri pro' lu'ngu, ku b'oba sėd'ėdama mādžos vi.lnu vēr'pā — pri'a'jus par lu'ngu ē m meška. giėd'otsiė — ir žū'sės miė'ga ir vi.stos miė'ga ir ka'tškos⁷⁾ miė'ga, t'si.k viēna. b'oba nēmiė'ga — un' mādžos skuro's s'ėdzi, mādžos vi.lnu vēr'pā ir mādžos mēsu vārda — klaw'so dziēdas un' pāt'so gul'ėdamas, a.pēm dziēdo stro'kas⁸⁾ — j'au dabar t'sā. smėrt'sis, ka.d meška. ata'jo — ē b'oba kla'usā par dziēdu — dziēdai, dziēdai, ka.s i.t gi'ėda — ē dziēdas ats'ako — dur'nā⁹⁾ tu., paž'ist'si ka.s, piėmenė'lėi gi'ėda — ē meška. atsidarin'ėjā duri.s — ē dziēdas un' pāt'so gul'ėdamas un'si.kasė gilei' bala'nosun, ka.d meška. nēra'st — meška. ka.b una'jo, ka.p sėd'ėjo b'oba, ka.b da'u b'obai per' au'si — ar ta'u ma' vi.lna vērpt's,

1) šku.rā, šk'urė, šku.rtsiė 'sich aufdringen, zwingen'. 2) mādžan 'Wald' mādžaga 'Baum, Holz'. 3) < wr. p. jarmjak. 4) < wr. može. 5) < wr. śled. 6) eine Übersetzung aus dem wr. kak raz. 7) < wr. p. kaczka. 8) < wr. p. strach. 9) < wr. durny.

ar ta'u un ma skuros sed'ētš , ar ta'u ma mē'su vi.ētš — b'obu nu.daužē , b'oba ir nugru.vō — mēška. ē'mus b'obai ga'lvu pra-graužē , smāgēnis i.štšulp , mē'su i.š pātšo išši.tis ir skuru apm.vōē ir vi.lnu abli.bdē ir mēška. isa'jo — ē. džiē'das nu.lipē , žuri , ko b'oba nēg'va. — v.t ta'u , b'ob , ir mēsa. — li.ko džiē'das tsi.k su. katšinu.¹⁾ — jo ta.s katšini's bu.ųo muziko'ntas ir džiē'das jī labai kiñ'tē²⁾ — va'ikštšojo katšini's uštšie visur per vėsā'ilom — a.škruta džiē'dua pinigu — i.š to džiē'das ir bu.ųo — labai bu.ųo sa'nas ir ži.las — jo bu.ųo ko'jos plātšos , auštš sta'tšos — ka.b a'jo pro' vartšo's³⁾ ir ašklu.vō-a.ž martšo's — t'o ka.p stum no' savi , džiē'das ka.b grū.vō , paku'šu piē a'kmeni ir pri.zdaužē džiē'das — ata' katšini's , ra'do džiē'das įau pami.ris ir ka'tšinas sa.vō gaspado'ru labai gai'lēi vēr'kē —

Bronia Petrikienė.

3.

bu.ųo džiē'das ir b'oba — bu' džiē'voba'imiņgi labai ir vi.su sa'ųo brukl' labai biēdnēi — un ga'lo nēsu.gali krut'ētšie — tai su.vis⁴⁾ nāturi niēko — tai džiē'das sa'ko — ku' mē's dar'isim dabar — b'oba sa'ko — amē. žēbrav'ētš — va'ikštšojā a'nis par kiēmai's , žēbrav'ojā ir gražēi' džiē'vō mēf'džāsi — vi'ēnu kartu a'ina a'nis per so'du p'no bag'oto , a.lē labai gražū.s so'das istra'ita⁵⁾ — b'oba kla'usā džiē'džiēk — džiēdu.la , ka.s i.tai — džiē'das sa'ko — bōbu.fā , i.tai ro'jus — b'oba kla'usā — ar nē. tšā. bu.ųo *ado.mas su. *jīēvu. — ē p'nas nēpatofi. bu.ųo sodi. ir gir'd'ējo , ka.b džiē'das su. b'obu klāg'ējo⁶⁾ — ē b'oba sa'ko — o' džiēdu.la , džiēdu.la , koki. bu.ųo durna. *jīēva. , ka.d ana. tokan' ro'jui nēbu.ųo — tai džiē'das sa'ko — tai kur ana. bu.s , ka.d ju' džiē'vas išvi.jo — ē b'oba sa'ko , ka.d a'nas jīē'vu žēd'ojō⁷⁾ — ir abu. sed'ēdami raud'ojō — tai b'oba sa'ko — ē

1) *katšini's* 'ein grosser Kater'. Vgl. noch: *kēli's* 'ein grosser Weg' *kā'las* 'ein kleiner Weg'. 2) *kiñ'tsā* , *kiñ'tē* , *ki'stšie* 'lieben', aber *kiñ't'ētšie* bedeutet wohl auch hier 'dulden, leiden'. 3) anstatt *vartu.s* wegen des Reimes. 4) übersetzt aus dem wr. r. *совсем*. 5) < wr. *stroic'*. 6) *klāg'ētšie* entspricht dem schl. *kalbēti*, das hier nur in der Verbindung *portētus kalb'ētš* gebräuchlich ist. Nur noch in den Volksliedern hat sich der alte Gebrauch behauptet (vgl. nr. 3 und nr. 10). 7) < wr. *žadac'*.

ka.b a.š bu.ūs jīēvu. , a.š ni.gdy¹⁾ i.š to' ro'jaus nē'išēitu — tai' džiē'das sa'ko — ē ka.b išvarituk džiē'vas — tai' b'oba sa'ko — a.š ku man' išvarit's — džiē'das — a.š tai' , ku nē'klaus'itum — b'oba sa'ko — ō džiēdu.lā , oi' tai' klaus'it's , niē'ko blogai nādarit's — p'onas šau'kė par sau' — džiē'dai , ai'k ši' tsonai' — pri'a'jo džiē'das par p'onu , pag'ru.vō ir k'o'jās pabut'sa'vō — b'oba kla'ušā — džiēdu.lā , ē ka.s i.tai zo. žm'ogus — džiē'das sa'ko — i.tai nē. žm'ogus , a.lē džiē'vas — b'oba sa'ko — ar i.tas išvarė jīē'vu i.š ro'jaus — džiē'das sa'ko — i.tas , i.tas — tai' p'onas sa'ko — ka.b jīēva. nēpakla'usė , tai' i.tai išva'tau — ē tavi' nēišvarin'ėšu , jā'igu klaus'isi — b'oba gr'ū.vō k'o'josun , k'o'jās pabut'sa'vō ir sa'ko — džiēvu.lau , džiēvu.lau , vi.s klaus'isū — tai' p'onas jī'ēm pasa'kė — vi.saku addu'adu ju.m ir par so'du va'ikšt'sofė ir obualu.s va'lgait ir ai'kit su. manim' — p'onas ju'a's nu.š'ėdė — sodi. stov'ė labai gra'žūs namai' — p'onas un'vėdė itu'asun namu'asun ir sa'ko — va. , tsonai' naktui'stė (19) , pō' sodu.s spatsėrui'stė²⁾ — p'onas a.ddavė sa'vō ap'sisagi.mu džiē'dua , ē p'ona. a.ddavė b'obai — abri'ņ'ko džiē'du ka.p p'onu , ē b'obu ka.p p'onu — p'onas l'ėpė slugai paga'ut'siė pū'ls ir a.tnāšė a'nas ju' itan' upaka'jun³⁾ ir pa.vėrtė pō' pu'adu ir sa'ko — vi.saku jīm'kit va'lg'ikit ir spatsėrui'kit , vi.su v'yg'a'du⁴⁾ tu'fā. , tsi.k pō' pu'adu nē'žur'fā. — b'oba jau' džiē'dua sa'ko — džiēdu.lā , nē'žuri pō' pu'adu — džiē'vas mu.s išvari.s , ka.d nē'išklaus'isim — prabu.vō b'oba su. džiēdu. ki'ėk džiēnu' — jau' b'obai rupi pažur'ėts pō' pu'adu — b'oba raš'siv'yg'a'dzi'jo⁴⁾ , pava'lgė ir at'sig'ėrė — labai n'orisi jai' pažur'ėts pō' pu'adu — ka.b iša'jo džiē'das so'dan , tai' b'oba žl.va⁵⁾ at'siv'ėrtus pažur'ė pō' pu'adu — pelu.tė išš'oko ir pab'ėgo — atai'do džiē'das — b'oba jau' verkā , verkā — džiē'das sa'ko — ga.l' pō' pu'adu pažur'ėi — b'oba sa'ko — pažur'ėu — tai' džiē'das sa'ko — bu.s tēi'p ka.b jīē'vai — džiē'das nuvā'i par p'onu praš'it'siė , ka.d dovan'otuk — p'onas pa.šau'kė pa'rapkus⁶⁾ , at'si.vėdė pa'rapkus par b'obu — nē'žur'ėdami nē' k'o'ku praš'iniu , pa'rapkai gadnai'⁷⁾ b'obai ušp'ilė ka.p pažnā'st's — ai'k , sa'ko , jīēva. par ši'vėtu — bažd'ikitės ir gr'ō'ā'ņ'kit , ai'kit vė'l vargu'at'siė , ka.d nē'nor'ėjot sodi. b'ut'siė —

Antanas Petrikas,
62 Jahre alt,
aus dem Dorfe Petrikai.

- 1) < wr. p. nigdy. 2) < p. spacer. 3) < wr. p. pokój.
4) < wr. vyhada. 5) < wr. živa. 6) < wr. parabak. 7) < wr. p. godny.

4.

bu.ɥo dʒvi.ɛju jauni. žmɔnəs ir nor.ɛjo a.nis ka.d labai bʉtu gā.ra bʉtsi: — nɛdami.šlijo a.nis i.š kur prad.ɛtsi: bʉklɛ gɛra. — i.tas žmɔgus savai žmɔnai saʉko — paši.nmɛ¹⁾ sʉplaukɛs²⁾ — tai: su.pšimɛs ir bu.s gā.ra bʉtsi: — žmɔna. saʉko — tai:gi mʉsu.k viř.vɛs nɛra. — tai: žmɔgus — tai: ka.bgi mɛ:s padarišim sʉplaukɛs — par ju piřku bu.ɥo iša.ugis dži.dɛlis bilis — pri'a.ijo žmɔgus par i.tu bilis ir pra.šo — bilis, bilis, pasu.p man' — bilis saʉko — nɛsupsu., bɔ. tu. mani. sula'uši — tai: žmɔgus saʉko — tai: a.š eišu. par ʉšku — nuvā.ijo par ʉšku — ʉška, ʉška, aik bilo graušk — bilis mani nā.supa — ʉška. saʉko — nɛ'eišu. bilo graušts — tai: žmɔgus saʉko — a.š aišu. par vilku — vilke., vilke., aik ʉšku ʉštš, ʉška. nɛ'eina bilo graušts — bilis mani nā.supa — vilkas saʉko — nɛ'eišu. — tai: a.š aišu. par striē.ltšu — striē.ltšau, striē.ltšau, aik vilku ša.uts — vilkas nɛ'eina ʉško.s ʉštš — é. ʉška. nɛ'eina bilo graušts — bilis mani nā.supa — striē.ltšus uŋgi vilku, vilkas uŋgi ʉšku, é. ʉška. uŋgi bilis — bilis é.mé su.ptšie — ka.b bilis nul.ūžo, tai: žmɔgus nugru.ɥo ir viéku³⁾ subu.ɥo —

Antanas Petrikas.

Erzählungen.

1.

nuvažavau a.š *smurga:intsun kɛrmɔ.šun — nuširkau a.š tavɔ.ru⁴⁾ a.š piŋki.s dā.šimtš piŋki.s rublu.s — susparɛtkavau⁵⁾ tu tavɔ.ru vɛlai va.karu ir jau bu.ɥo *smurga:intsu u.gnim paži.bi — tadu. ru.šinau⁶⁾ važvatš namɔn ir nustɔ.u par manapɔ.li⁷⁾ ir nupirkau du bu.tɛlu ariē.lkos ir pu.sɔ butē.lkos dɛ.l žmɔnu — é. tšie žmɔnəs bu.ɥo pažtstami. i.š kiémô *karanētu — tadu. a.š juas pali.kis važu.aju namɔn un nɛtsi.kušos kumela:itɛs ir nié.kas un iɔ:s nɛspadžu.iɔ⁸⁾, ku ana. tɛip man' raznɛša.s — ka.p tšik a.š važu.ášu apliŋk *karanētu kiému, ir i.š pô parko.no⁹⁾ vɛlai naktšu. išš.ɔko tɛlu.kas ir paba idé i.tu ma' kumälɔ — ka.b išš.ɔko

1) *ši.na, šinɛ, ši.nštie* 'aufhängen'. 2) *sʉplaukɛs* 'Wiege' — durch Metathesis aus *sāpauklɛs*. 3) < wr. vek. 4) < wr. p. towar. 5) < wr. parjadkavac'. 6) < wr. p. ruszyc'. 7) 'Branntweinschenke' < Monopol. 8) < wr. p. spodziewac'. 9) < wr. p. parkan.

ana. ir emė rasiōdzin'ėts (20) per lau'ku , per a'žu , tai i.šlėkė
 ana. uŋ kã'lo , tai ištruko į'ėnos — ka.b bu.ųo ma'tsnos¹⁾
 vadã'lės , a.š tsi.přei turej'aus — ištra'ukė man' — piė a.kmeni
 krutšini. ka.b gruvau' , ana. ištrukus i.š ma' ruŋ'ku , su. vadã'lėm
 ir nu.lėkė uŋgi (21) mã'dzi²⁾ — tadu. a.š likau' su. tua' veži.mu
 un' lau'ko — ė ana. pab'ėgo — paskum' kumela'itė sugri'žo adga-
 lo'n — ana. uŋgi man' pro.sto³⁾ lėkė ir a.š uŋgi ju' — a.lė ana.
 man' abmi'nijo⁴⁾ ir nu.lėkė uŋgi *smurga'inis — tadu. a.š paskum'
 ju' vijau's , pãršivijau' per *karanėtu.s ir suštšikau' tua's žm'ōnas,
 katarua's par manap'li ragė'u — tadu. pakla'usaus a.š ju'asu —
 ar ėrag'ėjot ar'klo su. į'ėnom ir su. luŋku. ir bė. veži.mō —
 sa'ko — rag'ėjom — ir sa'ko — mės nor'ėjom ju' aštur'ėts,
 a.lė į'ėnos ta'vō su. šinã'lėm⁵⁾ — tai' , sa'ko , ku' ruŋ'ku ėpapija'utsiė
 ir pala'idė , sa'ko , uŋgi *mi.ŋkas — tadu. da.lėkau' a.š *mi.ŋ-
 kosun ir užgirdau' , barška a.š kluanu' — tai' a.š tadu. per
 atšlai'mu (22) žm'ōgaus ejau' — ė ti' bėrņo'kas su. mergo'ki
 važua'ia — sakau' — vaikai' , ar ėrag'ėjot ar'klo kiŋk'ilo bė.
 veži.mō — sa'ko , rag'ėjom — ar tai' ta'vō arkl'i's — paga'uta i.tas
 arkl'i's *smurga'inisu — *žėŋkã'vitšuk st'ovi — dajau' a.š tu'asun
 *smurga'inisun par tu' *žėŋkã'vitšu — st'ovi jau' ma' arkl'i's
 atkiŋk'ita ir stra'žnikas⁶⁾ jau' pavadzi.intas st'ovi — sa'ko ma'n
 stra'žnikas — tė'p kėlu. arklu' dau'k smurga'inisun unė'ido —
 mo.š⁷⁾ ir ta'vō arkl'i's , mo.š ir ėė. ta'vō — ėgalu. addu'ats —
 a.š var'isu įi' par pri'stavu⁸⁾ ir ė.t (23) rit , sa'ko , arkl'i pri'sta-
 vas addua's — sa'ko , mo.žė tu. tu.ri pa'žtstamu' *smurga'inisu —
 tu'ru. *pãtru žėŋkã'vitšu , a.š sakau' — tadu. i.tas gaspado'rus,
 kataru'ŋk stov'ė arkl'i's paga'uta , atšida'rė luŋgu ir sa'ko —
 unė'ida⁹⁾ pirko'n vidun' — tadu. ka.b unė'jau' a.š pirko'n su.
 stra'žniku , ta.s gaspado'rus — r' , i.tai *joku'bas , nu. tai' — sa'ko
 a'nas stra'žnikua — šmėlėi¹⁰⁾ addu'a⁹⁾ ja'm arkl'i , bō , i.tas žm'ōgus
 ėfalš'i'vas — tadu. sėdau's a.š un' i.tos kumã'lės į'otš — ta.b
 ana. ėđ'vina — tai' i.tas stra'žnikas sa'ko žėŋkã'vitšua — pañđši.
 ir la'isk bėrņo'ku ir pañđši. į'ėnas ir luŋ'ku *karanėtu'asun —
 bėrņo'ku pala'idė ta.s gaspado'rus , par'ñđšė ma'n par *karanėtu.s —

1) < wr. p. mocny. 2) mã'dzis 'Wald' vgl. Seite 13 Fussn. 2.
 3) < wr. p. prosto. 4) < wr. abminuc. 5) < p. szyna 'Schiene'.
 6) < r. стражник. 7) < wr. moža. 8) < r. пристав. 9) 2 sg.
 imper. 10) < wr. p. śmiały.

tadu. tšič, katari. ga'udė kumäl, nuvaž'vi a.ttsė veži.mu namon
 no lau'ko ir tavoru ma tu išriņko iž veži.mo ir niėkas nėpra-
 pualė — par va'karu ata'jis ta.s žmōgus, katara.s a.ttsė veži.mu,
 pakla'usė mani.k — ar vi.sakas ira. — vi.sakas, sakau — tai: hė.t
 ki.tu kartu su. du.kteřu sa' buvau *smurga'intsu ir suštsikau su.
 tua' žmōgu, katara.s veži.mu a.tvāžė ir vi.sa suvėizdė. — tadu.
 em'au a.s pu.sə butėl'kos ariėl'kos ir ašku'ndžimu¹⁾ ir ižg'erėm
 mės su. ĵua' ir su. ĵo' žmōnu — tadu. sa'kė a'nas — pra'ajo
 ĵau ta'və sv'tkas — dar, sa'ko, tšė'sas bari.šėi²⁾ g'ā'tts —

Jokūbas Petrikas,

66 Jahre alt,

aus dem Dorfe Petrikai.

2.

a.š slūžijau ru'su vaiski. — paskum' suširgau suņķu. ligu. —
 tadu. man' no slūžbos³⁾ pala'ido visa'i namon — a.š tsona'i
 atvaž'avis namon, prabu'vau pusun'taru mātu — tadu. ata'jo
 mūs.uņk (24) niėmtsėi⁴⁾ ir pa'jėmė man' plė'nan⁵⁾ — pėr žmōnās
 niėmtsū bu.ųə pasak'ita, ka.t tšič'k ĵi'em tua's iždu'at, katari.
 a'jo rusko'i armijoj⁶⁾ ir pra'aidž'idami pro' namu.s li.ko namiė —
 ė' man' starasta⁷⁾ ir da' du. žmōnės visa'i nėkaltai a.ddau
 niėmtsām plė'nan ir a.š tina'i prabu'vau traji.s metu.s — va'lgau
 labai bl'gai' — bu.ųə toko' tšė'so, ka.d rāik'ėjo ir lū.pinos bu'bu
 va'lgitš — mės bu.ųəm la'gėruasa *gamėrstėi'ni — a.š dzė'kui
 džiė'vua, da' likau' g'ivas ir atvaž'āvau švėi'kas namona. — ė'
 namon ka.d atvaž'āvau, labai suširgau suņķu. ligu., ka.d nā.t
 miė'stan rāik'ėjo važ'atš špito'ľun par da'ktorus — špito'ľui
 bu'vau švin'to *ĵoku'bo vi'ėnu m'ėnaštėi⁸⁾ — tina'i ma'n da'rė
 opėra'tsiju galvojā. a.ž ausiė's —

Julius Jenkavičius,

39 Jahre alt,

aus dem Dorfe Miciūnai.

1) ašku'ndžimas 'Imbiss' vgl. r. закуска. 2) < wr. p. bogysz.
 3) < wr. p. służba. 4) < wr. p. niemiec. 5) < r. плен.
 6) < r. русская армия. 7) < wr. p. starosta. 8) m'ėnaštėis
 'Monat' mėnu.ľis 'Mond'.

II. Dieveniškis.

Volkslieder.

1.

*lētumoj gaidžēt gi'ēda , tai vairuoja — nēgiēd'okit (25) gai-
dā'lēi , nēvairuokit — nē. ju's mani' bu.džinot — nē. ju's mani'
k'ēlēt — bu.džino mani' gai'las¹⁾ šāsūrē'lis — k'ēlē mani' gai'oj
antlē'lē — su'rtē mani' žiēmō's tšēsi. — ba'su , ba'su per' sniē'gu —
ka.t parnāšta'u (26) žiēmō's š'ēko — ka.t parnāšta'u va'saros sniē'go,
tšī'sto lū'ko u.gnēs — b'ēgo martu.lē basa. per' tši.ltu — ir suštši.ko
sa. ra'dnu tēvā'li — ma' tēvā'li , šā'nas da. rodni'kas — dar'odžik
ma'n , kur ma'n jīm'tsi — žiēmō's š'ēko , va'saros sniē'go — tšī'sto
lū'ko u.gnēs — b'ēki , dukrā'la , p'upē'lin — jir paga'uki maru
pu'fā'lu — b'ēki , dukrā'la , pamedē'lin — jir nusla'uški a'glēs
šakā'ls — b'ēki , dukrā'la , palukē'lin — jir pajim'ki bal'tu
akmenē'li — ma'ru pu.tos va'saros sniē'gas — a'glēs šaka. žiēmō's
š'ēkas — ba'l'tas akmenē'lis tšī'sto lū'ko u.gnē — jir parnā'ški
sava'm šāsūrē'lu (27) —*

Jeva Baneliné,

35 Jahre alt,

aus dem Dorfe Prabaščiškiai.

2.

*lī'da, lī'da ma'no šesu.lē — k'ētši.no p'onas pia'utsi — jir pēi-
la'lu.s pagalu'ndo — jir l'ovēlu.s pamazgojo — tou'ri butšū.lā,²⁾
ma'no bro'la'li — tai. a.š niē'ko nēpada'ču' — ma'no širdā'lin
pēi'lis skr'osta — kašā'lēsna akmuoj rā.šta — tou'ri butšū.lā — ar
vēsā'las ma' p'ņā'lis — ar nēvē'r'kā ma' vaikā'lis — ar tšilbu'ojā
so'di p'ukšfā'lis — ar žvi'ņgā sto'inu'j ži'gā'lis — nēvēsā'las
ta' p'ņā'lis — vē'r'kā ma'žas vaikā'lis — nētšilbu'ojā so'di p'ukš-
fā'lis — nēžvi'ņgā sto'inu'j ži'gā'lis —*

Jeva Baneliné.

1) die Bedeutung wie in Szyrwid Dict. **gaylas** srogi, surowy, severus, trux, truculentus. 2) *butšu.lis* 'kleines Kalb'.

3.

ka.b a.š buuɔw' nēžēn'otas — ma'n žirgā'lis pabaln'otas —
 išraņķuɔw sa'u mērgā'lɔ — vidui' kiēmɔ ka.b rāfā'lɔ — paldžini.kan¹⁾
 pō' piēfā'lu — bu.s mērgā'lē pa.s krofā.lɔ²⁾ — kunigē'lis šlu'bu
 duɔ's — vargo'nikas vargoņuɔ's³⁾ — ku.nigas sa'kē sēnav'otš —
 su. bizānu.⁴⁾ nēkap'otš — aņkštši. rito nēbu.džiintš — priē' girnā'lu
 nēstātšitš — sa'ulē tākāntš pabu džiintš — arbotē'lɔ pagi.fdziintš —
 kamašu.kai išvakšlu'otš⁵⁾ — ir raņķā'lēsnan padu'otš — apkabi.ni
 pabutsu'otš — turu. , turu. ōbuɔlu — ō' kišā'ni riešūtu — turu. lu'ku
 ir kapšu.ku⁶⁾ — ir titu'no⁷⁾ truputsu.ku — viši'ēmu du'ōšu ōbuɔlu —
 ō' savi'ēmu riešūtu — pad'ēk , pō'nā , šil'ko ru'bus — et'k , gi.ņk
 ma'no ju'odus d'umus — pad'ēk , pō'nā , pirštšini'fās — mazg'ok
 ša'ukštus , tofēr'kifās — pad'ēk , pō'nā , a'ukso ži'ēdus — du'ok
 šēim'inai skɔw.džēi⁸⁾ piētus⁹⁾ — pad'ēk , pō'nā , brazalētus¹⁰⁾ —
 maiš'ik koul'ēmu , krē'ski viē'drus¹¹⁾ — pad'ēk , pō'nā , kamašu.kus —
 gi.ņk koulala.s ir paršu.kus — a.š paršu.kus bēgaņɔw — gromate'las
 surašɔw — pa.s m'otšinu nusuņtɔw — ka.d m'otšina ži'ņu ga'ɔ —
 šāši. žirgai' atvāža'ɔ — s'ēškis , dukrā'la , iņ (28) kariē'tu —
 ū.ks an'itēi tu.štšā viē'ta — a.š kariē'ton ir šedɔws — šāša'm
 žirga'ms uškirtɔw — i.š kariē'tos išvērtɔw — pa.s an'itu palikɔw —
 suņku.s dar'bus prāpratɔw —

Mikalina Senžartaitė,

38 Jahre alt,

aus dem Dorfe Žižmai.

4.

tu. , bitu.la , maža. nēdži.dālē — tēlum'ij — ko' tu' tē.b
 du.nāžini — ritas , vakarē'lis ir dziēnā'lē — ir tumš'oj (29) nakfā'lē
 — ka.b ma'n nēdu.nēdžiintši — ka.d ma'n rai'ks tofi. skrā.štši — ažū.
 šim'to mi'lu — ažū. žalw gi.ru — tai' tina'i rai'ks ma'n — dɔw.gāli
 darbu' di.rptši — tai' rai'ks ma'n — rāņ'ktši gālt'onas vā'skas — tai'
 tina'i rai'ks ma'n — dar'itši bā'l'tas ko'fā'lis — tai' rai'ks ma'n —
 nā'štši saldu.s mēdu.kas — tu. , mērgā'la iņuna. , graži. — ko' tu. tē.b

1) < wr. połdnik. 2) < wr. p. krata. 3) < p. organy. 4) < wr.
 bizun. 5) 'ausputzen' < r. bakca 'Schuhwichse, Wachse'. 6) < wr.
 kapšuk. 7) < wr. p. tytoń. 8) skɔudu.s = schl. greitas. 9) statt
 piētus wegen des Reimes. So sind auch viele andere Betonungs-
 abweichungen in unseren Volksliedern zu erklären. 10) < r. бпачнер.
 11) < wr. p. wiadro.

vėrkuoĵi — ritas , vakarė̄lis ir džiė̄nė̄lė — ir tum̄s̄oĵi nak̄ė̄lė — ka.b ma'n ĩvėrkuoĵsi — ka.d ma'n rė̄iks toli. fė̄kė̄tsi — aĵu. ſim̄to mi'lu — aĵu. ſalu gi.ru — tai ma'n rė̄iks tinar̄i — d̄ou'gė̄l d̄ovanė̄lu m̄otsinė̄lai — ſė̄sũrė̄lu p̄o r̄ukė̄tė̄li¹⁾ — diė̄vė̄rė̄mu (30), br ołamu p̄o abrũsė̄li — ſė̄sė̄rė̄mu , m̄oſomu p̄o stomė̄nė̄li — piė̄mė̄na'mu , vaika'mu p̄o rutſnikė̄li²⁾ — vaiku.tſė̄mu , struku.tſė̄mu p̄o ĵuſtė̄lė̄ — s̄o'tamu , t̄o'tamu ſlu'ota lapu'ota , vi'žai karklini. — ſu.ńdžitoĵai³⁾ , u.ńdžitoĵai tris gi.ltſinės ſ'ė̄nan —

Mikalina Senžartaitė̄.

5.

ĵafoi gi.roi sakalė̄lis aĵumi.go (31) — o. ra'na mira'na — ĵir atskrė̄do d̄egu.lė̄⁴⁾ bu.džindama — kė̄tkis , sakalė̄li , ĩė̄miė̄gi — vi.sos p̄ukſtė̄lės nutſilba'v̄o — vi.sos d̄egu.lės nukuka'v̄o — ka.b nukuka'v̄o , fė̄kuku'ĵi sa'u — ka.b nutſilba'v̄o — fė̄tsilbu'ĵi sa'u — o. a.ſ tinar̄i bu'su pirmula'usė̄ — s'ė̄su's in ſakė̄lės p̄ukſtė̄sa'usė̄ — gė̄r̄su ĵu'gė̄lė̄ ſaldža'usu — nuĵian' dvarė̄. *ĵoku'bas aĵumi.go — ata'ĵo ſė̄su.lė̄ bu.džindama — kė̄tkis , brola'li , ĩė̄miė̄gi — vi.ſi. s̄o'tu.lė̄i nuĵo'ĵo — vi.sos s̄o'tu.lės nugied'o'ĵo — ka.d nuĵo'ĵo , fė̄ĵo'ĵi sa'u — ka.d nugied'o'ĵi , fė̄giė̄do's sa'u — o. a.ſ tinar̄i bu'su pirmula'usė̄ — s'ė̄su's pa.z mė̄rgė̄lė̄ artsa'usė̄ — ĵir gė̄r̄su v̄nė̄li ſaldža'usu —

Mikalina Senžartaitė̄.

6.

aĵarai' ſa'lo , bė̄rnai' paſa'lo — oi' kalė̄da , oi' kalė̄da — ĵa'unas *ĵo'nas žirgelu.s ga'nė̄ — žirgelu.s ga'nė̄ , puñtė̄lu.s vi.ĵo ĵu'odũĵu ſil'ku — pa.tſ aĵumi.go , žirgai pab'ė̄go — kur žirgu' b'ė̄kta — ti' ira. rasa. krė̄sta — ſė̄ku. , paſė̄ku ĵu'ſvė̄lo dvaru — ĵu'ſvė̄li ma'no , ſė̄nas tė̄vė̄li — atkė̄tki vartu.s , priĵim'ki žirgu.s — ĩė̄. vartu kė̄l̄su , ĩė̄. žirgu la'isu — bu.ĵo ĩė̄gė̄rtſi ſa'lo v̄nė̄lo — ſa'lo v̄nė̄lo margu'ĵi kupkė̄lu. — ĩė̄. a.ſ tai gė̄r̄u — baĵo'rai gė̄rė̄ , mani. vit'o'ĵo —

Mikalina Senžartaitė̄.

1) *rukė̄tai* 'Herrenhemd'. 2) < wr. ručnik. 3) 'eine, die einem Mädchen Freier zusendet'. 4) = schl. gegulė̄. Den Dental im Anlaut weist auch die Mundart Oniškis im Kreise Trakai auf. Vgl. E. Wolter Лит. Хрестр. 390.2.

7.

tu.rə məma. v'ėnu s'unu — paskutsi.ni va'iskan raj'gė — nėvėrk , nėvėrk , ma' m'atsina — ira. mani.mp (32) tri's šėsu.lės ka.b d'ėgu.lės — pirmutsi.ni ži.rgu vā'da — ō' antara bal'nu nā'sā — ō' trats'oji ku.stu¹⁾ du'oda — ku.stu du'oda , gailėi' vėrkā — nėvėrk , nėvėrk , ma' šėsu.la — la'ukit mani' tumso'j nakt'si'j — tumso'j nakt'si'j , luto'j²⁾ džiė'noj — la'ukėm mā's bro'ali — n'ėsu-la'ukėm — t'si.k sula'ukėm jo' ži'rgā'li — ži'rgā'li , k'elau'n'kas³⁾ — kur tu. d'ėji sa'vu p'nu — sa'vu p'nu , mu'ši br'oli — ma' šėsu.lės , ma' radnā'ušos — palūk'ėkit , pasak'isu — dzu.zgė ku'kos ka.b bifā'lės — krān'ta va'iskas ka.b migla'lė — grān'dzā t'si.ltu i.š trupā'lu⁴⁾ — b'ėga u.pė i.š kru'jā'lu — da'ro kru'ša.s i.š k'ėpwru —

Mikalina Senzartaitė.

8.

š'oko pi.mpė pō' pi'ėvu , pō' pi'ėvu — paski.šus b'orfā'ls pō' ju'ostu — pra'sė mergu , martsu' lnto'n š'okts — tai' mergomu bėpi'ga , bėpi'ga — ō' marts'omu nēpi'ga , nēpi'ga — vaikā'lis rė'kā , pu'dā'lis b'ėga — vaikā'li pu'n'tsu , pu'dā'li su'mtsu — pat'si. i'una. lnto'n š'okts , lnto'n š'okts —

Mikalina Senzartaitė.

9.

ka.s t'en medži. br'akštėrė — ka.s t'en medži. tro'kštėrė — nugru.vō u'dā'lis — ir nu.sukė sparnā'li — ir adb'ėgo ma'šalas pazdair'itsi u'dā'li — ō. u'dā'li , u'dā'li. — mo'i⁵⁾ tu. labai n'ėgali.⁶⁾ — ar ta'u rai'kā da'ktaru — ar ku.nigu klėb'nu — ma'n nērā'kā da'ktaro — nē. ku.nigo klėb'no — tai' ma'n rai'kā ari'ėl'kos — tai' ko.t's⁷⁾ pu.si butyl'kos — ko'lai bernai' dažžin'o'j — tai' u'dā'lis no.g an'o'j⁸⁾ — nu.mirė — kalb'ėj bernai' p'ėtėrus — ažu. u'dā'lo pu'dā'lu.s — ka.b u'dā'li prala'idė — viši. n'o'šis nula'idė — ka.b u'dā'li kav'o'jo — tai' bėrnā'lėi jo' raud'o'jo —

Mikalina Senzartaitė.

1) < wr. p. chusta. 2) < wr. luty. 3) = schl. keleivis. 4) < wr. p. trup. 5) 'vielleicht' < wr. p. može; dies Wort ist hier sehr beliebt. 6) 'du bist krank'; vgl. p. niemoc 'Schwäche, Krankheit'. 7) < wr. p. choć. 8) statt *nog anų* wegen des Reimes.

10.

žafān' so'di ōbelē'lē — do. labai gražēi' žīd'ējo — oi' ra'na
 mira'na — žali. lapā'fēi žafar'v) — ō' baltši. žiedā'lēi baltar'v) —
 ō' skai'stos ūogā'lēs skaista'v) — ō' ka.b išpu'olē šalta. šalīnā'lē —
 tai' žalu.s lapelu.s nuša'ldē — ō' ka.p šurkštas vėjā'lis — baltši.
 žiedā'lēi nutšāž'ējo — ō' ka.p pažl.bino sūla'lē — tai' skai'stos
 ūogā'lēs nutšir'pō — nuīan' dvarā'li graži. mērgā'lē — labai
 gražēi' mergar'v) — ru'su kašā'l's šūka'v) — kašnikē'li supi.ndama —
 vainikē'li izd'edama — ir ka.b atvaža'v) nēl'v'bas — ru'su kašā'l's
 rasp'inē — ru'tu vainikē'li nu.įēmē — ir nu.vežē švėtsim'v'n šala'lēn —
 tai' tėvū'lu įir m'vtsinai gai'laštšis — šāšūrē'lu, anttē'lai ro'daštšis¹⁾ —

Mikalina Senžartaitė.

11.

tu. ōbelē, tu. žala'usoi — kalē'da, kalē'da — ko' tu. st'vvi
 do. nēž'idži — stov'ėšu metu.s, stov'ėšu kitu.s — su'a'uklīnšu
 liēmēnē'li — kalē'da, kalē'da — ir razlari'su žala's šaka.s — ir
 sugri'su baltus ži'ėdus — tu. mērgā'lē, tu. įuūna'usoi — ko' tu.
 s'ėdži ir nētēki. — sėd'ėšu metu.s ir antarus — su'a'uklīnšu sa'u
 stogā'li — susūku'v) ru'su ka'su — ir supi'nšu kašnikē'li —

Mikalina Senžartaitė.

12.

tums'oį naktši.s nērag'ėštšis — in' lukū'lu tumōnē'lis²⁾ — bėrnā'lis
 žirgā'li baln'v) — pazbaln'v) sa'vō žirgā'li — ir nui'ojo in' vainā'lēs —
 į'ojo mi'lu, į'ojo ki.tu — ō' in' tratšo's ižiodžin'ėjo — la'isu ži.rgu
 in' piėvā'lēs — ō' pagul'su, paszls'ėšu — miėgmu. adžinē'l's, miėgmu.
 ki.tu — ō' in' tratšo's prazbuždžin'ėšu — girđzu, mērgā'le mani'
 šov'kā — kāk'kis bėrnā'li, nēmiėg'oki — ai'na va'iskas nēskaitš'i-
 tas³⁾ — užmu.š tavi' įa'unu — pajim's ži.rgu pabal'v) — pajim's
 ži.rgu, tai' bu.s ki.tas — užmu.š tavi, bu.s ma'n gai'la —
 štšėsl'v'oį adžinē'lē — i.š kur' ėmėi's, mērgužē'lē — ga'l mani'
 štširai⁴⁾ m'li — kodē'l mani' fė.b bu.džini — ka.d a.š tavi'
 nēmilt'ėtju — tai' a.š tavi' nēbu.džintju —

Mikalina Senžartaitė.

1) < wr. radašė. 2) < wr. tuman. 3) das Verbum *skaityti* wird hier nur im Sinne von 'zählen' gebraucht; das Verbum 'lesen' wird durch das aus dem wr. oder p. entlehnte *tšit'otš* ausgedrückt. 4) < wr. šėry.

Volksmärchen.

1.

bu.ɥo dziēdas ir b'oba — turējo a'nis duktera ir karvi — b'oba tai' pabu.ɥo jir jē'mē jir nu.mirē — li.ko jō's dukte' su. karvi — dziēdas apsižānijo jir pa.jēmē vie'dzmu su. duktera.mi dzvēm — nu. jir ana. širdz'ita¹⁾ in' dziēdo duktes, prārāšē razgīnes kuodālu jir l'vėpē tai' dziēdo dukterai varitsi karvi jir tu's kuodalu.s nā'stšis ir suvėrptš ir iza'ustš ir izba'ltsintš ir rātši.man suvin'otš — t'oj mērgālė va'roši karvi ir ta.s pa'kulas nā'sėsi in' petšw jir sėd'ėj ir labai' matsnai²⁾ vėr'kė — karvė pa.z ju' kla'usė — ko' tē.b matsnai' vėr'ki. — ana. sa'ko — ka.b ma'ngi nēvėr'ktš — prėkr'ovė ma'n m'rtšeka³⁾ razgīnes kuodālu jir l'vėpē parnā'stš g'atavu a'udėklu — karvė atsakin'ėjā — tai' nēvėr'k, ka.p ka'vėk padarišim — da'a'jō a'nis in' da'ikto — nu. du'oj, sa'ko karvė, ma'n tu's kuodalu.s, išk'rėsk i.š pakl'otės⁴⁾ — ana. jē'mē jir i.šmetė tu's kuodalu.s in' žā'mės — karvė jē'mē jir paj'ėdė ju's — mērgālė dar' aršw⁵⁾ jē'mē vėr'ktš ir va'ikštšojō nē.t (33) i.k va'karā (34) — parėi'do (35) va'karas — rāt'kā nam' varitš — karvė mērgā'lai sa'ko — pazdā'irik ma'no ju'sā'lėn — tē. ka.s kru.ta — ana. jē'mē jir pazdėi'rė, sa'ko — rātši.mas a'udėklo — ana. jē'mē jir i.štšė g'atavu a'udėklu i.š karvės ju'sā'lės — mērgālė roda. pazdarė jir pradžu.go labai' — parši.varė karvi ir tu' a'udėklu a.ddavė m'rtšekai, vie'dzmai — vie'dzma. — ka.s ta'u tē.p padarėgi, tē.p sk'udžėi — ana. sa'ko, ku' karvė pad'ėjo — nu.gi in' rīt'ojus ju' vie'dzma sa'ko in'gi (36) sa'vo žm'ogu — dziē'dai, dziē'dai, pja'uk karvi — nē.t ka.t karvės nēpja'ušī, tai' a.š pa.s tau' nēbru'su — dziē'du nēra. ro'dos — rāt'kā pja'utš — dziē'das l'vėpē dukterai v'itš pala'idzītš⁶⁾ karvi — t'oj nuvā'i ir labai' matsnai' vėr'kā, dziėvu.lu gi.ŋk, ka.b matsnai' — karvė kla'usė pa.z ju' — ko' tē.p matsnai' vėr'ki. — ana. atsakin'ėjā — ko' ma'n nēvėr'ktš, ka.d, sa'ko, tavi' t'ėvas pju's — nu., tai' ku' t'epju's sa'u — tšie'k, sa'ko, nēdu'ok niē'kam ma'no žarnu' izdarin'ėtš — ka.p tši'stšī⁷⁾ ma'no žarnas, tai' ra'si sīdabrėni

1) übersetzt aus dem wr. p. sierdzic' się; vgl. noch *numišu. i.š širdziēs* 'ich werde mich totärgern'. 2) < p. mocny. 3) < wr. mačycha. 4) 'grosses Umlegetuch' (vgl. *Lpini's* 'Kopftuch'); in G. heisst es *rübā'lis* 5) < wr. horšy. 6) 'melken'. 7) < wr. p. czyścic'.

ži'ėdu įir kvietėsi.ni grudu — ni'ėkam tu. įu n'ėduok , n'ėi: ži'ėdo ,
 n'ėi grudo — pad'ėsi tu. ži'ėdu kur nor'ėsi , tai: pazdar'ė.s v'ino
 šuln'ė'lis — pad'ėsi tu. kvietėsi.ni grudu kur ta'u graž'ūs daikt'ė'lis
 bu.s , tai: iš'ov'ks ob'ėli.s — o: bu.s labai graž'ūs ti' obuol'ėi: —
 dazgirdo p'rtam p'onas , ku pa.z m'ergu toki.s ira. v'inas ir
 obuol'ėi: toki. — atvaž'ar'v'o a'nas pa.z įu d'ėir'itėsis , ar tsi'ėsa. —
 dar'v'ė dži'ė'do m'erg'omu kupk'ė'li m'argu įir pasa'k'ė — kuroj ma'n
 atn'ė's kupk'ėlu. v'ino , tai: t'oj bu.s ma'no m'ėrga. — vi'ė'dzma in'
 sa'v'o dukferi'ė.s — b'ėk tu. — t'oj pa.į'ėm'ė p'ono kupk'ė'li ir nuv'ė'jo
 paš'ė'm'ts v'ino — šuln'ė'lis į'ė'm'ė įir sus'f'igino su. ž'ėmi. — n'ėpa-
 ži.ńt's , ku a'nas ir bu. tina'i — in'ėi:do ana. pirko'n , sa'ko —
 prapuol'ė šulni.s su. v'inu. — tai: p'onas sa'ko — nu. e'ikit , nuški.į-
 kit 'obuol'ėi ma'n — vi'ė'dzma sa'ko sa'v'o du.kferai — b'ėk tu. —
 duk't'ė nub'ėgo į'ęgi 'obeli ski.ńt's 'obuol'ėi — 'obeli.s pasik'ėl'ė dukšt'ai:
 ir n'ėgal daš'ė'kt's ir sugri'ž'o b'ė. ni'ėko — nuv'ė'i tadu. dži'ė'do
 duk't'ė — šuln'ė'lis atsidar'ė su. v'inu. — ana. pas'ėm'ė į'a'm kupk'ė'li
 v'ino — ana. pr'ėsk'in'ė ir 'obuol'ė — š'a'kos nusl'ę'ko 'obeli'ė.s n'ė.t
 in' ž'ė'm'ės — p'onas paraga'u v'ino toko' — labai g'ė'ras matsnai:
 ir obuol'ėi: labai ga'rd'ūs — p'onas apsi'ž'ė'nijo su. tu'om (37) m'ergu. —
 p'o v'ėš'ė'ili važ'ov'ija a'nas nam'o ir įu v'ė'žasi su. savim' — tai:
 ka.b a'nis iš'važ'au i.š atšlai'mo , tai: vi'ė'dzma k'ėl'ė vartu.s ir
 až'ū.r'ėš'ė , ka.d n'ė'is'ėit 'obeli.s ir šuln'ė'lis v'ino — a.l'ė šuln'ė'lis
 až'ūs'raki.no ir nuv'ė'jo — a'nis ir n'ėrag'ė'jo pri'ė kur iš'ė'i in'
 u'l't'su — iš'ė'i ir atširaki.no ir ai'na paskui: p'onu ir m'ėrg'ė'l's —
 'obeli.s pask'ėl'ė dukšt'ai: ir n'ė'ėki ir įu bud'ę'ku¹⁾ — ka.b in'
 u'l't'sos iš'a'jo paskui: m'ėrg'ė'l's ir paskui: p'onu , ž'em'ėtskai:²⁾
 apsilaid'ė — ir nuv'ė'i n'ė.t pa.s p'ono dvar'an šuln'ė'lis su. 'ob'ėlu. —

Jonas Dvinelis,

35 Jahre alt,
 aus dem Dorfe Žizmai.

2.

bu.ų dži'ė'das ir b'oba — b'oba į'ė'm'ė įir nu.mir'ė , a. dži'ė'das apsi-
 ž'ė'nijo su. vi'ė'dzmu. — pa.z dži'ė'du bu' vi'ėna. duk't'ė labai graži. — o:
 vi'ė'dzmas bu.ų dži'ė. du.kferis n'ė. toko's — at'į'oj pa.z į'a.s p'onas
 įir pal'ubijo dži'ė'do du.kferi — da'u a'nas p'o kupk'ė'li vis'omu

1) < wr. p. budynek. 2) 'ganz nieder'.

trə.mu jir sa'kə — kuroj prərəŋ'ks ma'n pirma. kupkã'li uwoŋu , tai' toj bu.s ma'no merga. — inširəŋgdžin'ėjã skou'džėi mēr'gos ir mã'džan skrən'da — dra'bnas lietu.kas palėdžin'ėjo , ja'unos šãsu.lės uwoŋã'lu praškiindžin'ėjo jir kupkã'luosnan (38) sudėdžin'ėjo — džiė'do duktė' prərəŋ'ko pirma. jir šãsarã.mu da'r pad'ėjo — prərəŋ'ki uwoŋu , ai'na a'nos namo' — tai' šãsu.lės sa'ko in'gi džiė'do du.kferi — šãsu.la , šãsu.la , pašij'ėškošim¹⁾ — šedo's a'nos j'ėškotši , a. džiė'do duktė' jė'mė jir ažũsnouzdžin'ėjo — tadu. b'obos du.kferis i.ž ažũtšo pa.jėmė pėi'li , jė'mė jir ju' papj'ovė , šalin' kã'lo nu'ňėšė , pad'ėj , a.bmãtė laužũ jir pa.metė²⁾ ju' tina'i , a. pa'tšos para'i namo' — džiė'das kla'ušã pa.z jã.s — kur'gi , sa'ko , ma'no duktė' — mã's ňėži.nom — atsakin'ėjã — ana. prãsrəŋ'ko pirma. mus kupkã'li jir nuvã'i — jir pašili.ko džiė'das su. dukferami. džvi'em ir su. viėdžmu. — vi'ėnu kartu piė' oušaru ponas tasai nuvã'i im' palãvo'nės³⁾ — a. in' ka'põ džiė'do duktė's bũ. iša'ugis klėvã'lis — ponas nupj'ovė i.tu klėvã'li , pazda'rė sa'u skrəpkã'lã⁴⁾ — atėi'do a'nas pa.z džiė'du ir du'oda šã'nai (39) mã'tšėkai , viė'džmai grot's tu'om skrəpku. — a. ana. ňã'jima , spi.rasi — prãšougdžin'ėjã a'nas tadu. viė'džmõs du.kferas — inda'vė ponas merg'omu skrəpku raŋ'kosnan jir jė'mė skrəpka. patši. grot's — pamažũ. , mažũ. , šãsu.lės — pamažũ. , mažũ. , zrodni'kės⁵⁾ — ju's mani' papj'ovėt ažũ. gražũ'i pona'itši , ažũ. uwoŋã'lu kupka'itši — šalin' kã'lo pakav'ojot ir loužã'lu. a.bmãtėt — iša'ugo i.š ma'no kapã'lo klėvã'lis ir ižj'ojõ pona'itšis — nupj'ovė sa'u klėvã'li jir pazda'rė sa'u skrəpkã'lã — i.š ma'no stogã'lo skrəpkã'lã — i.š ma'no kašã'lu struñdla.s⁶⁾ — i.š ma'no ruŋkã'lu smytšilė'li⁷⁾ — i.š ma'no piršã'lu pasukalė'li — ižgir'do i.tai ponas , pa.kiŋkė p'ru arklũ. gėlaži.ňesnan ak'ėtšosnan ir i.švedė in' luo'ko — pasta'tė tina'i jir i.švedė oran'ta.s merga.s pa.s ta.s ak'ėtšãs ir prã.rãšė ažũ. kasu' — tadu. a'nas išši.vėrtė ka'ilinũs arklã'mu paguñ'džint's — ir ka.b nub'ėgo per loku.s tšie' arklėi' , ažũkirto i.k zn'ki⁸⁾ — mėtė , ra.zmėtė tu' mergu' koulũ.s — razňãš'ojõ põ' loku.s ir niė'ko ňã'li.ko t'omu

- 1) das Verbum *j'ėškotši* ist hier nur in der Verbindung *ga'lou j'ėškotši* gebräuchlich; für 'suchen' im gewöhnlichen Sinne verwendet man *viėd'ėt's* , im Präsens: *ve'imu* , *ve'isi* , *ve'ima* , *ve'imam*.
 2) 'sie liessen sie da zurück'. 3) < p. polowanie. 4) < wr. skrypka.
 5) < wr. zrodny. 6) < wr. p. struna. 7) < wr. p. smyczek.
 8) 'ganz und gar' < wr. znak.

merg'omu — grīžo ponas adgalo'n pa.z džiēdu ir pa.ļēmē tu
skra.pku , pārmetē per pātsi viēnu jir per ki.tu — stou t'oļ
mērgälē tsi.k be. galvovs — pārmetē ponas skra.pku per ga'lvu ,
stou mērgälē jir su. ga'lvu — tadu. ponas apšižā'nijō su. tuvī
patšu. mērgäl. —

Jonas Dvinelis.

3.

bu.ųo džiēdas jir b'oba — nēturēj a'nis vaiku — a.ptašē
džiēdas pa.gali ka.b vai'ku ir a.tnāšē in' sa'ov žm'onu — ind'ek
tu. jī sa'ov lopsīn' ir su.pk ir bu.s vai'kas — b'oba su.pē , su.pē
jir i.ssupē vai'ku — a'nis da'vē ja'm var'du *ivanu.lis — ir džiēdas
turējo dēvinis mēitēlus — li'epē a'nas b'obai iškāpt's buñdā'l. —
b'oba i.škepē , ind'ējo ivanu.lu tarb'on ir li'epē varit'sis mēitēlus —
nusva'rē ivanu.lis ir ra'do žāmi.nu ūv'ogu¹⁾ — pārmetē a'nas viēnu
per pātsi ; pārmetē ir per ki.tu , stou mērgälē be. galvovs —
pārmetē ir per ga'lvu , stou mērgälē jir su. ga'lvu — a'nis
pa'utarijo²⁾ fārpu sa'vi — rai'kā pastat'sit's pirkā'l. , bō. poññā'lē
nētū.rā kur' but's — pasta'tē pirkā'l. — tumsu.s va'karas ļou
paravi , rai'k mēitēlus varit's namō — nu. , a'nas pasa'kē , dabar
tu. ai'k to'n pirkā'lēn , ažūspi.rk , ka.d niē'kas pa.s tau' nē'azēit —
ō' rīt'oļ ka.b atvar'isū mēitēlus garit's , tai' a.š tavi' fē.p paš'ukšu. —
atšidarai' , mana. poññā'la , mana. ūv'ogā'la , a.š ta'u a.tnēš'ou buñdā'l. —
ana. ki.tu džiē'nu ažu. kart's³⁾ ir adda'rē ivanu.lu durā.s — rašsi-
la'uzē tu' buñdā'l. pō. pu.si ir suva'lgē — no. pō'tam paršiva'rē — ō'
ana. li.ko vėlai' pirkō'j — ō' vil'kas prasklōvsē ka.b ivanu.lis šov'kē
jō's — atai' vil'kas ir davai'⁴⁾ šov'kt's — atšidarai' , atšidarai' ,
ma'no poññā'la , a.š ta'u a.tnāš'ou buñdā'l. — mērgälē išsigun'do
labai' ir nē'atšpirdžin'ēj ja'm duru — atšiva'rē in' rīt'oļus ivanu.lis
mēitēlus ir pa.šov'kē jō's — ana. izb'ēgo jir sa'ko — labai' strošnai'⁵⁾
mani' šov'kē — tu. nē'atšov'gdžin'ek ir duru nē'atšpirdžin'ek , bō.
i.tai vil'kas , a'nas tōw suj'ēs , sa'ko ivanu.lis — prabu.ųo a'nis
iņgi va'karu jir ivanu.lis va'raši namō mēitēlus — atai' vil'kas
vėlai' pa.z jū — nuv'āri vil'kas pa.s kav'olu — kav'ol' , kav'ol' ,
papl'ok ma'n liēžū.vi — kav'olus⁶⁾ papl'oļ liēžū.vi ja'm , indā'gino
ja'm liēžū.vi iņ kav'olovs ir k'ujū i.štisē liēžū.vi pl'onu — a'nas

1) = schl. žemuogijū. 2) < wr. hutaryc'. 3) übersetzt aus dem
wr. p. zaraz. 4) < wr. davaj. 5) < wr. p. straszny. 6) < wr. p. kowal.

nuvāi vėl pa.s pōñā'ls ir šovkā — mana. pōñā'la , mana. uo'gā'la , atsidarai ma'n , a.š ta'u a.tnēšou buñdā'ls — ana. izb'ego ir vil'kas azū. įo's — suįėdė ju ir koulalu.s abgravuzė ir sud'ej pō prapėtšku įir pa.ts nuvāi mādžān , durās azdaris — an' rīt'ijos , pra.k pirmutsi.ñėi ou'stantis,¹⁾ atšvaran'ėjā ivanu.lis — šovkā įo's , šovkā — ō' nėra. įo's g'vov's įou — ivanu.lis durās stu.mtėrė , du.ris atšidarė — anas in'a'jo vidur' , įou pōñā'lės nėra. — ivanu.lis i.š to's piktumo's , i.š sarvo gāil'listos nuvāi pask'orė — mėt'ėlėi pazdėirė , ku' anas pask'oris , ir mėtėsi. namo' — ō' dziė'das su. b'obu abiė'davojāsi²⁾ azū. stalō — viėnas mėt'ėlis dziė'du — tsukru. , pask'orė ivanu.lis piėmėnu.kas drėn' uo'gā'lės , drėn' pōñā'lės krumi lazdu' šil'ko kustu. azū. ka'klō — a.lė dziė'das — ai's lukan' — ku' įu's para'jot namo' — mėt'ėlėi suzgrī'žo ir vėl nuvāi iņ ga'nāvos — parbėgdzin'ėjā namo' ki.tas mėt'ėlis ir vėlai iņgi dziė'du fė.p pa'tsā — b'oba sa'ko iņgi dziė'du — varik iņ ga'nāvos mėt'ėli įir pazdėirik , ka.s ti' ira. , ko' anis namo' b'ėga — nuvarė dziė'das mėt'ėli ir pazdėirė , ažna. įu' ivanu.lis pask'oris ka'ro — dziė'das vėr'kė , vėr'kė labai matsnai' ir įėmė ir parši.nāšė namo' — anis abu.du su. b'obu vėr'kė — nu. , ka.s įi'ėmu dar'its — ka.d bu.ųo pir'kos kur'nos³⁾ ir bu.ųo pō lū'bo'm cukštī.nis , anis įėmė ir iņ'kišė cukštī.nin — ō' va'saru du.ris razdar'itos ir a.tlėkė d'ėgužė' ir sa'ko — ku. , ku. , pabu.džiņsu ivanu.li , piėmėnu.li dziė'do , b'obos — dziė'das sa'ko — ky.š , ka.t tavi. sulū.pt — mu.mu fė.p gai'la , da'r mu.mu gai'lėštšos azūdu'dzin'ėjā — a.lė d'ėgužė' vėlai' ki.tu kar'tu sėdo's un' ivanu.lo ir vėl — ku. , ku. , pabu.džiņsu ivanu.li , piėmėnu.li — ir ivanu.lis įėmė įou ir sušju.džino — ō' dziė'das — a. ky.š , ka.t tavi. sulū.pt — b'ob , įim'k ir d'ovšk pa'galu d'ėgužī — a.lė ana. ir tra'ts kar't sėdo's in' ivanu.lo — b'oba azū. katšā'rgos⁴⁾ ir b'ėgo d'ovštš — ivanu.lis o'pts ! ir iš'oko i.š cukštī.ño —

Jonas Dvinelis.

4.

bu.ųo dziė'das ir b'ob'itė įir pas'ėjo anis pu.pu pō pa'lėis⁵⁾ — iša.ųo to's pu.pos ėė.t iņgi palū.s — b'oba iņgi dziė'do sa'ko —

1) 'in der ersten Morgendämmerung'. 2) < wr. p. obiadować. 3) < wr. kurny. 4) < wr. kačerha. 5) pa'lai 'Wandbett aus Brettern' < wr. poł ; vgl. Nosovič Словарь бѣлор. нар. 463.

dziė'dai , dziė'dai , praslėŋk tu. palū.s — dziė'das pra.slėŋkė
 palū.s — pupa. iša'ugo ėt.l ūb'osnan — b'oba iŋ'gi dziė'do —
 dziė'dai , dziė'dai , praslėŋk tu. lūba.s — iša'ugo pupa. ėt.l
 duŋkštėsin — b'oba sa'ko — dziė'dai , dziė'dai , praslėŋk tu.
 duŋkštėsi — iša'ugo pupa. ėt.l dziė'v'op — tai' dziė'das inlėn'do in'
 to's pu.p'os ir' lėn'do , lėn'do tu'j' pupu. , ėt.l dziė'v'op dalėn'do —
 dziė'vas da'vė ĵa'm ġelaŋiū.s raktu.s — ir' a'nas nulėn'do adga'l
 ŋamė'n ĵir' a'jo viėšū. kėlu. — ir' aŋa'jo kiėman' — tu'v's raktu.s
 pamainė in' ar'klo — o' tu' ar'klė in' ĵa'utso — ĵa'utsu pamainė
 iŋ' ka'rvės , o' ka'rvė in' aviė's — ir' a'vi pamainė iŋ' k'oulės , o'
 k'oul's in' ŋūsiė's — ŋū'si pamainė iŋ' gai'dzo , o' gai'dzi in'
 vi.štos — vi.štu pamainė su. b'obu iŋ' katšė'rgos ir' para'i nam'o
 iŋ' katšė'rgos — tai' to'j' b'oba ka.p pa.ĵėmė tu' katšė'rgu , tai'
 dziė'du mu.šė ir' aŋūmu.šė —

Adomas Senžartas,

68 Jahre alt,

aus dem Dorfe Žižmai.

Erzählungen.

1.

tai' bu.ų *ĵaš'ūnuosa — p'nas p'ėnorėjo vilku' ap'ruv'tėsi¹⁾
 ka.d a'nis ĵa'm ĵu' dou'g auju' ²⁾ patraukė i.š tvarto — aŋūdu'sino
 p'nas baro'nu sa'v'o — prap'ėvė ĵa'm ka'ilo ir' inlaidė atrv'tos³⁾ —
 aŋūšju.v'o tu' da'iktu , kur' pap'ėvė , ĵir' li'ėpė parapka'mu nuv'ė št's
 pamedė'n , a. lėsnit'sam⁴⁾ pil'not's⁵⁾ to' baro'no , ar' bu.s ĵėstas
 vilku' ar' ėė — gul'ėjo baro'nas d'zvi. dziėni. — in' tratso's
 nakt'siė's nuv'ė'i lėsnit'sās — pazdė'rė , aŋna. baro'nas prap'ėšta ,
 a.lė ėėj'ėsta , tsiė'k pavu'ost'sitas — d'zv'ilika vilku' p'ėdas suskai'tė
 ta.s lėsnit'sās pa.z baro'nu , a.lė tan' da'ikti vilku' ėara'do — ra'do
 vilku.s ėag'v'u.s aŋū. pu.si v'ĵor'st⁶⁾ — ir' pasa'kė lėsnit'sās p'nu ,
 ŋė. ira. ĵu' ėėg'v'ow vilku' d'zv'ilika — p'nas p'ėsa'kė parapka'mu
 vaŋv'ot's d'vėj'ātu. ar'klū , o' ar'klėi' stajėnni.⁷⁾ — ka.d a'nis pak'ėlė
 vil'ku ĵir' ind'ėjo in' ragu'w , tai' ar'klėi' pazbėi'dė to' vil'ko —
 ka.b raš'siskrėi'dė no.k stro'ko , pa.mušė ra'gufās ir' parskrėdo

1) < wr. p. truciė. 2) = schl. avių. 3) < wr. atruta. 4) < r.
 лесничий. 5) < wr. p. pilnowaė. 6) < r. верста. 7) < wr. p. stajenny.

namo, ėt viėnas i.š arklų puolė — parapkaĩ paraĩo ir pasa'kė ponu, ka.t tair's arklėi's ėmo.žna¹⁾ parvā'st's — ponas sa'ko — ėim'kit pat'su.s blaga'usus — nuvaža'vō parapkaĩ tai's arklėi's ir par'vežė džvilika štu'ku — nu.ėmė skūra.s — abdėi're ponas kokā. ėu susta'va²⁾ koulū — tai' ėo' krėb'ā'tsina³⁾ nu.garu sto' — par tai' vil'kas labai dži.dėlė tu.rō si'lu in pet'su, ku' ėo' koulai ka.b lañtsuyu.⁴⁾ kabi.nta —

Martynas Krečius,

70 Jahre alt,

aus dem Dorfe Maciuciai.

2.

pasa'mdė mani. žt'dai nuvā'st's kėrmō'sun skūra.s ir radoši. tarpoĩ ėu viėna. žalā. — buyow a.š kėrmō'sui iki. pat'sam va'karō, ō va'karu važu'vōt's ėu namo — prabu.ym mās miėsti. iki. džvilika nakt'si' ir važa'vom tadu. mās su. kupt'su. — ėmė tadu. dar praš'it'sis pa.z mani. du. žt'dai, ka.d veštaru — a.š ėenorėju douge's (40) vā'st's, a.ė a'nis sa'ko, ku' mās ta'u bruņgow du'šim — a.š tadu. ėu's prā.ėmōu — bu.yp dži.dėlė mėtė'litsa⁵⁾ luki. — išvaža'vom i.š miėsto kėlu. — zdėi'vō's a.š — du. vilkai skrēnda ėngi mu.s — ka.b a'nis pazdėi're, ka.d mās keturu'sa., tai' a'nis pirma. m'us ažu'skrā.do ėt mādžān⁶⁾ — važu'vōjām mās per mādžu — zdėi'vō's, vilkai ėngi kā'lo ėėda arklīnu.s šudus — ka.p tsiė'k davaža'vom par ėu's, stoĩoši. a'nis ėng kā'lo ir ėelaidžā m'us — m'usis arklī's n'or išsid'vō'st's šalīn, a.ė šniėgo doug, ėā'gali' izbrā'st's — žt'dai bij'odami paskavōjo šuduvōsna gal'vū, a.ė mās i.tai išl'ndom džvi'ėju i.š veži.mō ėir atsilaužēm mādžagos,⁷⁾ ėnsidėi'rā'ėjānt's vis'osna šal'isna — vilkai norėjo mu.s k'ušt's, a.ė ka.d mās bu.vom in vi'ėno veži.mo keturu'sa., tai' a'nis pabi'vōjo — ni.gdy⁸⁾ ėāmo.žna mūsu.mp toko tav'ro viėnam žiēmō's tšėsu. vā'st's, bō. dži.dėlė ira. ėng kā'lo ėėšt'ė'st'sis⁹⁾ —

Martynas Krečius.

1) < wr. p. niemožna. 2) < wr. sustav. 3) < wr. chrebcina. 4) < wr. p. lañcuch. 5) < wr. mjetelica. 6) 'Wald'. 7) 'Holz'. 8) < wr. p. nigdy. 9) < wr. r. несчастье.

III. Lazūnai.

Übersetzungen.

1.

i.tēip pragtvā'no a'ni va'saru — prazdēdzin'ējo pušninas — v.t ir ažmy.šlījo môtērā.škē ei'ts savon šāl'n — susirāḡko a'ni , sukrovė sa'vu gā'ru lū.biņos skrīnā'lēs (41) ir nuvā'jo namo' — ô' tsā. lōkēi' prast'ojo ir hē'atst'ojo no.g i'u' — v.t a'ni pak'orė sava.s skrīnēla.s un' (42) vi'ēno ja'uno l'ōko — môtērā.škē sédo's (43) un' lōkēs , ô' bernėkas uḡ ki.to lōk'itso ir nuvažā'vô — išsirāḡko a'ni i.š mā'džo un' lau'ko ir padvažu'odzinējo nu.gi (44) šā'lū — abdēirė žm'ōnēs lōku.s , išsigun'do ir nub'ėgo — b'ėgo viši. i.š šālo's , kur' a'kis dēi'roši — padvažā'vô môtērā.škē pa.s sa'vu pir'ku ir abdēirė , ka.d jo'j ni'ēko nē'ra. — v.t nulzn'do a'ni no.g lōkū

1.*)

Гэтак пражылі яны лета. Пачынаюцца сьцюжы. Вось і ўздумала маладзіца ісьці ў свае сяло. Забраліся яны, злажылі свае дабро ў лубяныя каробкі ды і пайшлі дамоў, а тут медзьвядзі ўвязаліся і не пакідаюць іх. Вось яны павесілі свае клумкі на аднаго маладога медзьвядзя, маладзіца села на мядзьведзіцу, а хлопец на другога медзьвядзюка ды і паехалі. Выбра-ліся яны зь лесу на поле ды і пад'яжджаюць да сяла. Аба-чылі людзі медзьвядзёў, спалохаліся ды на ўцекача. Пабеглі ўсе ізь сяла, куды вочы глядзяць. Пад'ехала маладзіца да свае хаткі, ажно яна пустая. Вось зьлезьлі яны зь медзьвядзёў,

*) Dieser und die nachfolgenden Abschnitte — Nr. 2, 5, 6, 7 — entstammen der weissrussischen Märchensammlung „Беларускія (крывіцкія) казкі Nr. 1. Каваль. Зьмеј. Рымша“. Wilna 1929.

nu'émé sava.s klūṅka.s ir' prad'ējo abdēirān'ētš pir'ku — tu'j (45) tšesu. lōkēi' suṅu'kavō sālō's 'oru ir' nuskra.do mā'džan — prad'ējo susirāngdžin'ētš žm'ōnēs ir' nenuzdži'vijo , žē. pagri'žō mōtēra.škē ir' a.tvedē toki' gra'žū bernē'ku — vō.t grōā'na mōtēra.škē su. sūnu. savō'j pirko'j ir' dazdēirān'ējā gāspadori'stēs — tu'j tšesu. i.tas bernē'kas prad'ējo stv'kotš ku'žņoj ir' pazda'rē ģeru. ka'l'ou — nuvā'jo piē i.tai ži.ņos ir' da'a'jo pa.s ts'ero slūgu.s — pār'tsilō aždauždžin'ētš vaiku.s — a.lē ts'eros slūgai sa'ko — rai'kā ka'lvi aždau'stš , bō. a.nas tadu. gi.mē, ka.b bu.ūō sak'ita ažuždžin'ētš vaiku.s — ir' vilna. mōma. , ka'm ana. ugdē sa'vō s'unu — vō.t sudžijo aždau'stš tu' ka'lvi — izgirdo to'j mōma. — vēr'kā, ruṅka.s gu.rēna , tra'ukā un. savi' plauku.s ir' mu.šāši ir' rē'kā un' viso's sālō's — a. ka'lvi's nā'raṅka (46) sa'u galvō'n — gi'ēma (47) , ju'kāši ir' razveždžin'ējā sa'vō mōmu — vō.t li.š a.nas girdž , žē. ai'ma jau' slūgai ts'ero su. vaisku. , ka.d jī' aždau'stš — vō.t išk'olē a.nas sa'u viē'zu dāšim'tš pudu' , pa.dmetē ir' patstātē kela'fi — atši.daužē viē'zas piē' kela'fi ir' ašši.lāṅkē lūṅkan —

Jonas Smilginas,

35 Jahre alt,

aus dem Dorfe Bebrėnai.

зьянлі свае клумкі дыј пачалі аглядаць хату. Тым часам медзь-вядзі панюхалі сельскае паветра дыј патрухалі ў лес. Пачалі зьбірацца людзі дыј не надзівяцца, што вярнулася маладзіца і прывяла такога гожага хлопца. Вось жыве маладзіца із сынам у сваёй хатцы ды даглядае гаспадарку. Тым часам ежны хлапчук пачаў пляскаць у кузьні дыј зрабіўся добрым кавалём. Пајшла аб гэтым прачутка і дајшла да цэсарскіх слуг. Перасталі забіваць дзеці, але цэсарскія слугі кажуць, што Каваля трэ' забіці, бо ён тады радзіўся, як велена было нішчыць дзеці і што вінавата матка, нашто яна хавала ј гадавала свајго сына. Вось прысудзілі забіць таго Каваля. Пачула тое матка, — плача, рукі ломе, рве на сабе косы ды ўбіваецца, ды галосе на ўсё сяло. А Каваль ані гадкі: пяе песьні, сьмяецца ды разважае сваю матку. Толькі вась чуе ён, што ўжэ јдуць цэсарскія слугі з воўськам, каб яго зьнішчыць. Вось выкаваў ён сабе булаву ў дзесяць пудоў, падкінуў яе ўверх дыј падставіў калена. Удырылася булава аб калена дыј загнулася ў дугу.

2.

tu.į tšesu. pašeņa vō žmeįā. — išaįo i.s šilės ir gu.l ka.p p'dlas — gu.l a.nas un vi'eno šono t'v'sātši m'rtu ir gul'ėdamu prad'ėjo a.nas p'utši — prad'ėjo t'p šmird'ėtš , a.ž n'oši v'ėrtšā — razaįo ta.s smra.das pō visu.s palatsu.s , ašpaga.niįo vi.su ga.radu — švieža.m žmōgu nemo.žna pad'ėtš artši. ga.rado — žmeįā. t'ėip ašpaga.niįo ga.radu , ka.d ir pō.nam g'vū'ntš nemo.žna — prad'ėjo a.ni atkirž.dzin'ėtš žmeįā.p (48) pu.vėsās (49) k'oįās ar ku.ki.tu — atkirto vi'enu , a. un to da'ikto išauga piįki. a. ta'ir dauģe.s — v.t ka.b vienam'atšis un k'ā.lmō — ir rašš'augo toį žmeįā. ka.p ka'lnas — rašš'augo ir a.pēmē vi.su ga.radu — pašmi.rdo p'nai ir prad'ėjo pa'tšis p'utši ka.p p'dlas — da'r blōgau stoįo's žmōnēm , bō. p'nai pala'tsuosa p'usta — e.mē ju'os kirmā.lės , ta'tšijā ju'os žū'kai — o' kur'ėi švėiki. , t'š'ėi ga'udo žmōnu.s — tu'so a.š tvoro's ir assakin'ėjā aprauzdžin'ėtš ta.s trūša.s ir pen'ėtš tu p'dlū — slū'žijā žmōnės ižgai'salai žmā'jėi , slū'žijā t'š'ēm pu.vėšiem p'nam , addu'oma i'ēm rē'stšini , a. pa'tšis va'kštšoįā alkani. — i.t'ėip g'vū'na no.k patš'ėtko i.g ga'lz (50) — vi'eni. mi.ra , kitši. gi.ma įir n'ėra. n'ėkoko's pal'ėktš'ėnos —

Jonas Smilginas.

2.

Тым часам пастарэў зьмеј, абясьсілеў і ляжыць, бы здыхата. Ляжыць ён на адным баку тысяча год; і пачаў ён гнісьці, пачаў так сьмярдзець, што аж нос верне. Разышоўся той смурод па ўсіх харомах, запаганіў увесь гарод. Сьвежаму чалавеку нельга падысьці блізка да гароду. Зьмеј так запаганіў гарод, што там і паном жыць ня можна. Пачалі яны адсякаць у зьмея гнілыя ногі або што другое. Адсякуць адно, а на замест таго вырасьце пяць, а то і болі. Вось бы аднагодкі на пню. І разросься той зьмеј, бы гара, разросься і абняў увесь гарод. Прасьмярдзеліся панове ды пачалі самі гнісьці, бы здыхата. Яшчэ гарэј стала людзём, бо панове па палацах гніюць, ядуць іх чэрві, точаць іх жукі; а што здаровыя, тыя ловяць людзёў, цягаюць у вагароджу ды загадуюць абмываць той гној ды карміць гэнаю здыхату. Служаць людзі дохламу зьмею, служаць тым гнілым паном, аддаюць ім апошняе, а самі ходзяць галодныя. Гэтак і жывуць яны ад веку да веку. Адны ўміраюць, другія родзяцца і нямашака ніякае палёгкі.

3.

pava sarəs ira. naigerėšnis tšėsas mātū — un pava sarə prabuvojā mu.s (51) vovėrsėi (52) bu.šilai ir visokos pu.kštės — skrėido pō luku.s, pō medžu.s, pō daržū.s ir giėma vāselai — budavojā lizdu.s, kuruosui (53) u.gdo vaiku.s — sniėgu.s juv pragaišə — ladu.s rastojō — ažaruosui ir u.pėsui valnavojāši tši.stas unduoj (54) — ō žū.vės juosui plu.skajā, sukra.una pō beravu.s ikra.s — kirmālės išėido (55) i.ž žemi.nu krašty — petėlu.škos skrėido — bi.tės suraņgdzinėjo no.k kvietku mādū ir pylū — mu.šos ir komorai skrėido špiėtsėt.s pō oru — givis, arklėi ir avitės valno a.ž rakiņtšo ir žaidžā valnėi um piėvos — koki.s gražū.s vi.sas šviėtās pava.sari —

Konstantinas Lobačius,

56 Jahre alt,

aus dem Dorfe Valdzikai.

4.

pėwnas vėskavasai turėjo kiėk sūny, kurėi negtvā no zga.doj, mōrnavodamu tšė.su un unstatšitu klapaty juv zovdu — klātsi. žmōnės norėjo suskarbi.štavotš i.ž juv nėzga.dos ir pō šmerťsai

3.

Wiosna jest najmilszą porą roku. Na wiosnę przybywają do nas skowronki, bociany i inne ptaki; latają po polach, gajach, lasach, ogrodach i śpiewają wesoło, budują gniazda, w których wychowują dzieci. Śniegi już zniknęły, lody stopniały; w strumykach i rzekach połyskuje czysta woda, a ryby się w niej pluskają, składając po brzegach ikrę. Owady wychodzą z zimowych kryjówek, motyle latają, pszczoły zbierają z kwiatów miód i pyłek kwiatowy; muszki i komary uganiają się rojami w powietrzu. Bydło, konie i owce, uwolnione z zamknięcia, igrają swobodnie po łąkach. Jaki śliczny cały świat na wiosnę!

4.

Pewien wieśniak miał kilku synów, którzy nie żyli w zgodzie, marnując czas na ustawicznych kłótniach i zwadach. Żli ludzie chcieli skorzystać z ich niezgody i po śmierci ojca zabrać im całą

*bōtsō's ažrəṅkt̄s̄ j̄y ts̄'lu bōts̄kōft̄s̄inu — bōts̄ā. dažin'ojō , mirdamū
ir sa'kē visy sūny savi's pr̄vadzi.ñts̄ — pad'ėjō ts̄'elū ku'li
viėzy ir sa'kē — kur̄s̄ i.ž̄ j̄us ty' ku'li sugu.rans̄ — sūnai
dabuv'ojō kalėiku. viši. visu. štlū. , a.lė ko'žnas̄ išsirak'ojō gal̄s̄. —
nėgalū. — a.lė vist̄s̄i'ėk̄ nėra. niė'ko ləṅgōd'š̄no — sa'ko bōts̄ā. —
ra.zr̄š̄ė ku'li ir gu.r̄no viė-zu pō' v̄ā'zi bė. trudy — i.tai nė.
štuka — at̄sisa'kē sūnai — bōts̄ā. tadū. pasa'kē — ky' ts̄ā.
da'roši su. tai's vėzai's , tai' pa't̄s̄ei st̄oši's su. j̄umi. , mani. sūnai —
p̄'ki kadu. drugė'j̄ ir zga'doi gr̄ōd'ñsit̄ , tadū. j̄us niė'kas
nėp̄'rgalės̄ —*

Konstantinas Lobačius.

5.

*bu.ųo toki.s p̄'nas — ka.s ja'm n̄apasa'ko , tai' a'nas vi.sa
sa'ko , ka.t̄ tai' t̄siėsa. — a'nas na.tta lwbijō klaus'it̄s̄is šėkmu' —
kokū' šā'kmi šėki. , a'nas klau'so , vi.sa sa'ko — ta'vo t̄siėsa. —
a'nas sa'kē , ka.d̄ a.ž̄ du'v̄su žū'ksmu za'lato , ka.s pasaki.s tokū'
šā'kmi — rado's viėnas pė'nitsa — a'nas j̄i' vadzi.no akro'mu —
a'nas sav'ō's gaspadori'st̄ės̄ n̄etur'ėjō — bu.ųo na.tta dzi.d̄elis ulto'jus —
ata'jō p̄'nop ir sa'ko a'nas — a.š̄ ɛ'jau per un'deni ir per u.pi*

ojcowiznę. Ojciec dowiedział się tym, umierając więc kazał wszystkich synów do siebie przywołać, położył przed nimi pęk mocno związanych kijów i rzecze: — Który z was złamie tę wiązkę? Synowie dobywali kolejno wszystkich sił, ale każdy rzekł w końcu: — Nie mogę! — A przecież niema nic łatwiejszego! — mówi ojciec. Rozwiązał pęk i łamał kij po kiju bez trudności... To nie sztuka! zawołali synowie. Ojciec wtedy rzekł: — Co się dzieje z temi kijami, to samo stanie się z wami, moi synowie. Dopóki razem i w zgodzie żyć będziecie, dopóty nikt was nie zwycięży.

5.

Быў адзін такі пан, што што-б яму хто ні сказаў, дык ён усе кажа, што праўда. Вельмі любіў тыж пан слухаць казкі. Хлусіць яму хто якую баяку, а ён усе кажа: „праўда, але“. Абяцаў тыж пан даць жменю золата таму, хто скажа такую казку. Знайшоўся адзін п'янчужка. Звалі яго Ахрэмам. Ён свае гаспадаркі ня маў, бо быў вельмі вялікі гультай. Пајшоў Ахрэм да пана і кажа, — јіду я ды јду па вадзе, а рака шырокая, што ј бера-

tu. meluõji — rakterė p̄nas — nãga'li tai' but̄s — ka.t p̄nas
 ñevė'rij̄i , tai' pazdė'r pa.t̄s — sa'ko akro'mas — aźmõkė'i p̄nas
 akro'mu žũksmu za'lato ir va'kšt̄šoj̄a klaus'it̄sis šek̄nu —

Juozapas Dmukauskas,

60 Jahre alt,

aus dem Dorfe Lazūnai.

6.

ir prad'ėjo ana. rassakin'ėt̄s , ka.d a.ž mēliny' ma'ru , a.ž
 aukšt̄y kalny' , a.ž ba'lū ir a.ž mād̄zu ira. d̄zi.d̄elė gaspadori'stė —
 ti' ḡt̄õ'na žm̄õnės viši. god̄ni. , bał̄si. ir rumãñ'ni ka.p kraw'jas
 su. pi'ėnu — ti' ir ana. ḡt̄õ'no rodna'mpiãmp bõtsã.p , godna'mp
 gaspado'rap , rodna.piãp m̄õma.p , godna.p gaspadyñã.p — a.l̄e
 atskrã.do ir to's gaspadori'st̄ės d̄zi.d̄elė žm̄ejã. ir ga'udė žm̄õn̄as
 naigražãšnu.s — ga'udė ir va'lgė ał' b̄õ izñc̄zd̄zin'ėjo (57) a.ž mēliny'
 ma'ru , a.ž aukšt̄y kalny' , a.ž ba'lū ir a.ž mād̄zu — ir ti'
 rasva'idė ju'õ's p̄õ svi'ėtu — dau'g žm̄õny' ap̄sira't̄sijo a'nas to'j̄
 gaspadori'st̄ej̄ — dau'g a'nas ti' pral'ėjo žm̄õny' a'šaru — paškad̄zi.no
 t̄si'ė's žm̄õn̄emi. (58) go'dnas gaspado'rus , ma'nas ra'dnasai bõtsã. —
 ir ap̄l̄ė'viijo viši'ėm duži'ėm žm̄õn̄emi , ka.t ka.s ty' žm̄õ'ju sugau's
 ir aždau's , a.š to' go'dnas gaspado'rus , ma'nas ra'dnasai bõtsã.

крыкнуў пан. — Ня можа таго быць! — А калі пан ня верыш,
 дык паглядзі сам, — кажа Ахрэм. Заплаціў пан Ахрэму жменю
 золата дыў ходзе казкі слухаць.

6.

I пачала яна расказаваць, што за сінім морам, за высокімі
 гарамі, за балатамі ды за лясамі ё вялікае гаспадарства. Там
 жывуць людзі ўсі гожыя: белыя ды румяныя, бы кроў з мала-
 ком. Там і яна жыла ў роднага бацькі, — слаўнага гаспадара;
 у роднае маці, — слаўнае гаспадарыні. Але наляцеў на тое
 гаспадарства вялікі зьмеј і хапаў людзёў најхарошшых, хапаў
 і еў або выносіў за сіняе мора, за высокія горы, за ба-
 латы ды за лясы і там раськідаў іх па сьвеце. Шмат людзёў
 асіраціў ён у тым гаспадарстве, шмат ён там праліў людзкіх
 сьлёзаў. Зжаліўся над людзьмі слаўны гаспадар — мој родны
 татуля і аб'явіў усім дужасілам, што хто таго зьмея злове ды
 ўходае, за таго слаўны гаспадар — мој родны татуля аддасьць
 мяне замуж. Прачуў тое страшны зьмеј, прачуў ды пранюхаў,

addu:s mani: a.ž ļauni.ko — ižgir.do tai: strošna. žmžā. , ižgir.do ir prañu.kojo — pavēl.ējo maskolu.s advožnu.s , pagu.rāno zo:scukas gēlažiñā.s , issodži.no durā.s ūžuoliñā.s — ir paga.vjo mani: no.g go.dno gaspado.ro ir nā.nāšē mani. a.ž mēltny ma.ru , a.ž aukšty kalny , a.ž džiđēly ba.lu , a.š tumšy mādžu — atā.nāšē šijau ir pa.kuopē i.tan pal'otsui — pa.tš i.š i.tšā iskrāždžin.ējā ir žm'ñās tu:so — bu: ti: viēna. džiē.vjji bi.tē — ana. ko:žnu džiē.nu mani:s atskrādē ir ma:n nēš'ojo vē:štās no.g go.dno gaspado.ro — vj.t li.š ļau tr'is džiē.nos pā.rējo , ka.b ļo:s nēra. — girdē.u a.š , ravi.no lōkēi , ravi.no stro:šņei , ka.d žā:mē drab.ējo — gird.ējau a.š , rē:kā bi.tē ir pra:šo ratuņko , rē:kē ir nutsi.lō — ga.l b'utš , lōkēi ma:nu bi.ti a.žlūpē —

Antanas Dmukauskas,
45 Jahre alt,
aus dem Dorfe Lazūnai.

7.

a:ni ai:ma ir ai:ma krūvu. viši. no.g viēno:s šāl's kito:n šāl'n — ir eidamu: vi.sa ašil'kas viēna ūv'tarijā — patšts žm'ņēs sa'u p'ņais ira. , žē. vi.sa džiē.vas da:vē žm'ņēmi. un patra'bōs — ļa:mp i.tai tokiē prāsl'via bu.ū — va'lgai (59) du:nu ir žm'ņēmi.

пабіў воўська адважнае, паламаў засаўкі зялезныя, павысаджаваў дзьверы дубовыя ды ўхапіў мяне ад слаўнага гаспадара і панёс мяне за сіняе мора, за высокія горы, за вялікія балаты, за цёмныя лясы, прынёс сюды ды і схаваў у гэтым палацы. Сам і дагэтуль вылятае ды людзёў цягае. Была тут адна божая пшчолка. Яна кожны дзень да мяне лётала ды вестачкі насіла ад слаўнага гаспадара. Толькі вось ужэ дні тры прайшло, як яе няма. Чула я — раўлі медзьвядзі, раўлі страшна, аж зямля дрыжэла. Чула я — крычэла пшчолка ды прасілася ратунку. Крычэла ды і заціхла. Мабыць медзьвядзі маю пшчолку задралі.

7.

Лідуць сабе яны ды лідуць ад аднаго сяла да другога. І ўсюды Асілак усе адно кажа, што ўсі людзі самі сабе панове, што ўсе Бог даў на патрэбу людзём. У яго гэт'кія прыслоўжыі былі. Ён яго заўжды казаў — Еж хлеб і людзём даў. І жыві,

duo ir tu. g'vān — va'lgai , a.lē žmōnu nēgu'bijī — ka.s lu'bijā ,
ku' uņk'uštī , fē.p ir jī' uņku'nda — ašil'kas prad'ėjo m'oktīsi ,
ka.d žmōnēs zga'doį g'vāntup ir l'skoį — ir nuvā'jo t'oį tšiesā.
pō' visu. sviē'tu — išsigun'do p'nai ir davai' ga'udzīt's tu ašil'ku —
ilgai' ani jī'ėškojo jo ir vi.sa nēgal'ėjo raštīsi — vō.t tšiej
šept'sini. bro'lēi aźnor'ėjo p'nais b'ut'si — ani ašsių'tarano ka.b
ižduot'si ašil'ku — ir p'nai rodži. tai's razba'nikais ir vadzi.no
sa'vō bro'lēis — kl'noįasi jī'ēm ir du'oma jī'ēm dvaru.s , dau.g
gra'sū ir vis'okos g'ėri'bōs — davai' tšiej razba'nikai žmōnās
praų'tarāndžin'ėt'si , ka.d ani ižduot i.tu ašil'ku — prārėko
p'nai masko'lu.s ir ušpu'olē un' ašil'ko — ašil'ka nēžin'ojo niē'ko
ir gul'dėši miē'go — tšā. masko'lēi ir ušpu'olē un' jo' , su.rāšē
pavadžom ir vā'da p'nop — prārėko dau.g žmōnu — škada.
jī'ēm ašil'ku ir nēr'ko jī'ēm padarit'si — vā'da masko'lēi ašil'ku
dvaran' , a. žmōnēs tšāsī paskun' — muži.kai tšūn , apla'idi
ga'lvas , o' b'ōbōs vēr'kā ir ba'raši — ka'm tu. mu.s met'si. —
ka.z mu.mi pasaki.s go'dnu ž'odži — tur'i tšėsu. suširėko p'nu ,
ka.t ko.t's uņ gal'vū saru va'kšt'oi — ka.b vilkai' aźravi.no , žė.
suga'vō ašil'ku — ju'kāši , u'koįā , ruņka.s trā'na ir prėdu'mojā
ko'ku ko'ru du'ot'si — vi'ėnas sa'ko — skuru no.g givō lū.pt'si ,

спажывај ды людзёў ня ўжывај. Хто любе кусацца, таго ј
другія кусаюць. І пачаў Асілак навучаць, каб людзі жылі ў
згодзе ды ў ласца... І пашла тая прачутка па ўсім сьвеце. Спа-
лохаліся панове і давај лавіць Асілка. Доўга яны шукалі яго
ды ўсе не маглі знаці. Вось тыя сем братоў, сем разбојнікаў
захацелі самі быць панамі, змовіліся яны, каб выдаць Асілка.
Панове рады, называюць разбојнікаў сваімі братамі, кланяюцца
јім і даюць јім двары, многа грошаў і ўсялякага добра. Давај
гэта разбојнікі падмаўляць людзёў, каб яны выдалі Асілка.
Набралі панове маскалёў і напалі на Асілка. Асілак тым часам
нічога ня ведаў і лёг на супачынак. Тут маскалі напалі на
яго, зьвязалі вяроўкамі і вядуць да паноў. Забралася шмат
людзёў. Шкада јім Асілка, але няма чаго рабіць. Вядуць
маскалі Асілка ў двор, а людзі цягнуцца ззаду. Мужыкі маў-
чаць, апусьціўшы галавы, а бабы плачуць ды божкаюць: „На
каго-ж ты нас пакідаеш? Хто-ж нам скажа добрае слаўцо?“
Тым часам забралася паноў, што хоць па галавах хадзі. Бы

*ô. ki.tas sa'ko — pakartts a.ž liežū.vō , ka.d vi.sas sviētas žinot ,
ka.s ponas , tai nē muži.kas — ko'l a'ni rē.kē ir ko.ru prazno'tšijō ,
asil'kas iššigun'do , patraukē pavadela.s ir žmōnu.mp pasa'kē —
ka.d im't pōnu tšertas , tai žmōnēmi. bēdo's nēbut — tē.p pasa'kē
asil'kas ir nutši'ko , li.š i.š to da'ikto u.gnis pašpilē kamuol'a'itsū
piē žā.mi — iššigun'do pōnai ir masko'lēi ir dra'ba — ô asil'kas ,
sa'ko , ulāvōjā un sviēto ir žmōnās mōko — ô , vē.dama ,
muži.kai dur'nās , patšis saimi. baraši — priēš pōnu paklanu.s
addavōjā — patšis savi. u.ž lūpu tu.rā ir gā.ro nētū.r — viši.
žmōnēs līgēi varks , līgēi pōnavō's —*

Jozefa Wojkova,
65 Jahre alt,
aus dem Dorfe Lazūnai.

ваўкі завялі, што Асілка злавілі. Сьмяюцца, рукі паціраюць ды якую прыдумаць кару выбіраюць. Адзін кажа — скуру із жывова задраць; другі кажа — павесіць за язык, каб увесь сьвет знаў, што пан, то ня мужык. Пакуль яны крычалі ды кару прыдумлялі, Асілак страпянуўся, вяроўкі парваў ды да людзёў сказаў: „Браткі, калі-б паноў чорт узяў, то-б сьвет бяды ня маў“. Так сказаў Асілак і шчэз; толькі клубок агню з таго месца пакаціўся па зямлі. Спалохаліся паны і маскалі; стаяць ды дрыжаць. А Асілак, кажуць, і дагэтуль па сьвеце гуляе ды людзёў навучае. Але, ведама, мужыкі дурныя, праміж сабою грызуцца, перад панамі гнуцца, самі сябе за губы трымаюць і дабра ня маюць. Усі людзі будуць роўна гараваць, будуць роўна панаваць.

IV. Zietela.

Volkslieder. *)

1.

*saldus medus — do. labai gardus — jaunas b'arnas —
do. labai gražus — nori mañe. įimti, šėnavoti — šėnavoti
mañe. dvi. nédėli — an (60) tratšo's kañtšukėlu — kañtšukėlu¹⁾
pėr pėntėlas²⁾ — a.š ašarėlės pėr akėlas —*

Kotryna Dicevičiaitė,

70 Jahre alt,

aus dem Dorfe Pagiriai.

2.

*pò bėržinu rugėi a'uga — a.š tu rugu nėpiovėla.³⁾ — ai'sim,
ai'sim — kur balta. d'ūna (61) — dor daugėst d'ūoia — o
tšā. i'ūda d'ūna — ir to's néd'ūoia —*

Kotryna Dicevičiaitė.

Volksmärchen.

1.

*bi.t (62) du. brofėi — viėnas ba'otas, ki.tas savisu.⁴⁾ bi'dnas
— pava'sari d'ūonos nėr bi'dna'mp (63) — nuvėi prašit ta'mp
ba'otamp — o' tsai'k (64) ba'otas pasa'ké — išim'k a'ki ir*

1) < p. kańczuk. 2) < p. pięta. 3) = schl. pioviau mit slavischer Endung. 4) übersetzt aus dem wr. zusim. Vgl. Seite 14 Fussn. 4.

*) Das sind die einzigen Reste von Volksliedern, die der Verfasser in Z. auftreiben konnte, weil die weissrussischen Lieder die litauischen schon völlig verdrängt haben. Vgl. auch E. Wolter Mitt. d. lit. I. Gesellsch. IV 169.

d'ûok ma'n ir aš ta'u d'ûosu d'ûonos — ir a'nas atari nam'op (65), pauwtarina¹⁾ sa. sava'i b'obai (66) — ka.s tai' di.rpti — ir a'nis pauwtarino ir musino²⁾ išimt a'ki ir i.žnāsē ja'm — ir tū°met a'nas da'u d'ûonos i'emi (67) ir tū°met a'nas sa'jedē ta d'ûona, neprila'ukā dar naujo's — nuvā'i pa.z jū vėl prašit — a'nas pasa'kē — išim'k ki.ta dar a'ki — ir a'nas musino išimt ir ki.ta a'ki — ô vaikai' sto'i vērkti — ka.p tu. busi slē'pas³⁾ — ô a'nas pasa'kē — eisū. pō bažnitša'i (68) — ir tū°met mo.žē d'ûonos sariņksu. — nu. ir a'nas nuvā'i pō bažnitša'i — ir fena'ik a'nas ir nakvo'i — ka.b a'nas fēn' nakvo'i, tai' vidui' nakti°s a.tlėké dvi. asabi.⁴⁾ — viršui' sėdē'i an' mādžo ir ūwtarina — gir'di.⁵⁾, ka.s i.tai' rasa'i pašmaravo's⁶⁾ aki.s, rag'ēs — ô tai' a'nazgi, i.tsaik žmogus, ma'tsodami⁷⁾ raso's, pa.vėdē pī°aki.s raŋka'i ir tū°met sto'i ragēt vī'na'i akā'i — ir do'lėi⁸⁾ ir ki.ta fē.p pa'tšā padarē — ô to's asa'bōs do'lėi ūwtarina, ka.d ųebi.t va'ndėno vī'ėm' (69) mī'ėšfē. — ô tamē. mī'ėšfē. akmū° ira. vidui' an' riņko⁹⁾ — pō tū° a'kmeņu vandū° ira. — do'lėi tsai'k slē'pas gir'dė'i¹⁰⁾, ka.d vī'ėno kara'lo duktē xvara.¹¹⁾ bi.t — ja'u traŋu.s metu.s i.š tai', ka.d žē'ba¹²⁾ pō lam'tomi¹³⁾ jo's padl'ogōs¹⁴⁾ ira. — ta' žē.ba rai'kē dast'ot ir an' va'ndėno razlū.pti — ir tū°met an' to' va'ndėno izgru.s (70) sakra'mėntas — ir ta' sakra'mėnta ja'i rai'kē izd'ūt, ka.d ana. išgārtu —*)

Chvalysis Ralukevičius,

63 Jahre alt,

aus dem Dorfe Zasėčiai.

2.

slūžino vī'ėnas žmogus pī° bažnitša špito'lėi — p'otam pasi-ka'l'tino, p'onas išpi'ko ir prava'rē — ir nuvā'jo a'nas švī'tan —

1) < wr. hutaryć; vertritt hier das schl. kalbėti. 2) < wr. p. musieć. 3) < wr. p. ślepy. 4) < wr. asoba. 5) 2 sg. imper. 6) < wr. šmaravać. 7) < wr. p. macać. 8) < wr. dalej. 9) < wr. rynak. 10) vom wr. p. czuć 'fühlen, hören' beeinflusst, hat hier *gir'dėti* auch die Bedeutung 'fühlen' angenommen, z. B. *k'unas gir'di šal'ti*. 11) < wr. chvory. 12) < wr. žaba. 13) = schl. lenta. 14) < wr. padloha.

*) Die Texte — Nr. 1, 2, 3, 5 — sind Abschnitte aus umfangreicheren Märchen, die die Erzähler anscheinend in wr. oder p. Büchern gelesen resp. daraus gehört haben.

*eisu. švīetan, vi.sa l'igu*¹⁾ — *aijo da. aijo tsēla diēna* — *pōtam sasti.ko iām žmōgus šānas, šānas* — *kana. aīme. — aīme švīetan* — *nu., ir a.š ataisu.* — *ir aīt a'nis dvoife. ir iow va'karas* — *nēr, kur nakvot* — *nu.gi pō krumu nakvōsim* — *vi.sa l'igu, kur mu.s nakti.s užgrēps* — *sēdo pō krumu ir ųebi.t, ko i'ėsti, a. i'ėsti ta'm žmōgu norėjosi* — *tai šānis sa'ko* — *mani.p ira. dvi. bulkālės,*²⁾ *vīēna saįėsimė, ō kita. nāxoi*³⁾ *bu.s an' rītōjūs* — *a'nis vīēna saįėdė ir gulėsi. miēgo*⁴⁾ — *i.tsaik žmōgus, katri.s aijo švīetan, prazbu.do, i'ėmė sa'u pa.vogė bulkāla da. ir saįėdė* — *an' rītōjūs issikėlė tsai.k žmōgus, kla'usasi* — *ar tu. saįėdėi ma' bulkāla* — *ųebi.t, nē. a.š* — *prispaz'ik, nēko ųebu.s* — *nē, nē. a.š* — *a'nas i.š tra'tšā karta* — *prispaz'ik* — *nē, baži.t, nē. a.š* — *nu., aīma da'lėi* — *nu., aīt do. aīt* — *u.pė di.đelė st'ovi* — *rāt'ke per u.pė* — *nēkur pāreiti* — *tšaikos*⁵⁾ *nēr* — *norėjo šānis i' pata'ptl*⁶⁾ — *aijo pō i'ūstai vańđenin'* — *šānis sa'ko* — *prispaz'ik, ka.t tu. saįėdėi d'ūna ma'na* — *a.lė a'nas da'bar dabar vi.sa pa'ų'larīdinejā* — *baži.t, nē. a.š* — *kaļ ra'gis žmōgus, ka.d a'nas nēprispaz'inė's ir vėl nuvāi* — *pārėjo u.pė, aijo per aņkšl'ina*⁷⁾ *ir aīt* — *ateidin'ejā vīēnan' d'varan' ir kla'usā* — *ka' i'usip gird'ėt* — *nēko gird'ėt, tiktai.k m'usu p'ņip duktė labai xvāra.* — *iow tsėli. mātai, ka.p xvāra. ir nēkas i'os nē'išl'ėtšina*⁸⁾ — *nu.gi, pasak'ikit, a.š išl'ėtšinu* — *p'ņas pri.įēmė žmōgu ir sa'ko* — *ar išl'ėtšisi* — *išl'ėtšisu* — *ka tu. n'ori, a.š ta'u d'ūosu* — *va'kara p'ņas da'vė pirkā add'ėna*⁹⁾ *iām* — *a'nis issida're* — *a'nas i.ta du.ktėri pap'ovė, an' kaisnu.ku*¹⁰⁾ *pap'ia'ustino ir an' i.ta žmōgu sa'ko* — *pārpr'usk* — *pripilė va'ńđėno ir pr'ūsās* — *pārpr'usė, pakr'ovė i.tus kaisnu.kus* — *ka.b d'ustėlėi, fė.p ir kaisnu.kai sasiraņ'ko* — *ki.ta karta ka.b d'ustėlėi, ir nēkur ir zna'ko*¹¹⁾ *nēr* — *tra'tšā ka.b d'ustėlėi, ir st'ovi givas* — *st'oi merga. ir graži. toki., ka.b ir bi.ti pirma.* — *ō naksti.kai aņkš-*

1) übersetzt aus dem wr. r. все равно. 2) < r. булка. 3) < wr. p. niechaj. 4) zum Syntaktischen vgl. noch: *a'nis mańc. vėlai miēgo kra'una* 'sie legen mich spät schlafen'. 5) < wr. čajka. 6) < wr. tapić. 7) durch Metathesis aus *alksnis*, wie auch im Dzūkischen. Vgl. T. ir Ž. I 259, 123.2. 8) < wr. lačyc. 9) < r. отдельный. 10) *kaisnu.kas* 'Stückchen'; derselbe lautliche Vorgang liegt vor in inf. *ka'isti* < *kašti*. 11) < wr. znak.

ti.tkai pʻnas iju' adbégdinéjā — žu'ri , merga. graži. , ka.b ir bi.ti — nu. da'u žmʻgui maisū.ka za'lato¹⁾ ir iēmē a'nis ir va'stšojo (71) toufe.st (72) —

Pranciškus Žukelis,

52 Jahre alt,

aus dem Dorfe Zasėčiai.

3.

slūžino *amilo'nas viēna'm žmʻgip — ai'jo a'nas an' darbo per klʻʻni ir sko.ktélēi²⁾ priē.ž i' žēba. — i'juni.kis³⁾ norēi izmi.nt , a.fe pārmtné ja — pʻtam gir'di , nā'kas (73) zo'dē⁴⁾ šou'kā — žvi.ltélēi (74) a'nas , ažna. graži. merga. stʻu ir prau'wtaridinėjā (75) — *amilo'n , kʻʻl tu. nēsizā'nini — ō ka'm ma'n žā'nttis — mani.m⁵⁾ nīe'ko nēra. — ka.s i.š manē' ei's — ō mērga. sa'ko — rai'kē dʻu'gi di.rpt , ō ma'ža mī'g'ot — tai bu.s vi.sa mūsū.mt — ri'g manē. , a.š eisū. — a. kur mās žā'ntsimēs — mērga. sa'ko iū'gdamʻs *amilo'nu — ai'ma mīe'stan — ata'jo mīe'stan , ō gale. tēn' mīe'stē. rado pirkā'la — ir b'usta to'j pirkā'lēj — per nā'kīek diēnu' važ'ū'jā tsar'is⁶⁾ pa'gul' mīe'sta ir pi'e iju' pirkā'la — iznorēi amilo'no pati. pazd'ēt⁷⁾ tsar'o — tsar'is važ'ū'damos izv'ido ja , labai graži. — nuvažau tsar'is nam'op — tsē'la na'kti du'mojā pi'e ja , ka.bbā ja atim'd amilo'nip — pʻtam slū'gos ja'm sa'kē — iim'k amilo'na pal'tsin sa. patšai — tai mās i' darbu izmu'tšisim — ana. li.gz udava'i⁸⁾ — ō tū'met tu. ja iim'si. — nu. , gērai — amilo'nas iēmē ir nuvā'i — ataidinėjā tēn' koki.s lako'jis⁹⁾ — ir kla'usā ja'm¹⁰⁾ — kʻʻdē'l tu. viēnas atajēt ir nē. sa. patšai — mana'i patšai namīe' gērai , atsak'idinėjā amilo'nas — i.ždau ja'm darba , fē.p ka.b an' dv'ieju — amilo'nas di.rbo , di.rbo ir dar aņkšti. koņ'tšino¹¹⁾ — ai't (76) nam'op ir g'ēst — ki.ta karta nuvā'i tsar'is — amilo'nu da'u kā'tris kart dʻu'ge.st — ir tsai'k di.rbo ir vi.sa pada'rē dar aņkšti. — ir nuvā'i amilo'nas nam'op ir sa'ko patšai — nē. pō

1) < wr. zolato. 2) < wr. skakač. 3) 'Knecht' p. parobek.
4) < wr. zad. 5) < manimp. 6) < r. царь. 7) *pazd'ėti* 'sehen, besehen'. Vgl. noch: *pi.rma pazd'ēi jo' voijēn'nas da'ktoris* 'zunächst untersuchte ihn der Militärarzt'. Auch im Ausruf: *pazd'ēk* 'sieh mal!'
8) < wr. ūdava. 9) < wr. lakaj. 10) < iamp. 11) < wr. koņčyé.

silari mana i d'ũo'jà darba, iżmu'tšis mañe., iżb'ėgdinėkim — ō pati. sa'ko — ō kana. mā's iżb'ėksim, masko'lei visur st'auvi — sagau's mu.s — gulda'vikis (77) mī'go —

Antanas Žukelis,

63 Jahre alt,

aus dem Dorfe Zasėčiai.

4.

v'ienas žmōgus nuvā'jo į'ėškot darbo ir užai pėklan ir sazy'adino¹⁾ an' dvi.dėšimt mātū ma'lka kap'ot ir pō' katilu padėdin'ėt, kur du'sōs mērtvōs²⁾ vi.rinasi smalō'į — tēn' bi.t įo' svajotška.³⁾ ir ana. sa'ko — ka.b iżb'usi, tai' a'nis tavē. vėl' įim's įir dū'o's mē'dnus⁴⁾ tšėbatu.s — ko'lai'k nēpalūpsi., nēlai's — a.š tē. pam'oktsu — įimsi., smal'ō'n mērk'isi — tai' a'nis vėkōw⁵⁾ pasilū.ps — ō' tū'o'mēt praš'isi ramtu.ko⁶⁾ sa. skl'ly'komi — no', ir tē' tšėba'tai per k'iek dienu pasilū.po — tū'o'mēt a.nas prašē ta' ramtu.ka sa. skl'ly'komi ir įa'm da'u — a'nas ai'jo, ai'jo — suŋ'ku įa'm bi.t nā'št — įē'mē ir mātē — ō' tēn' i.š ramtu.ko pa'isł'zdin'ėi dōw'gėlis mu.su — a'nas įē'mē ta' ramtu.ka ir vėl' salin'do to's mu.sos — įē'mē a'nas nā'št ir vėl' suŋ'ku įa'm — nā'sē, ō' p'otām satigdin'ėjo sā'na žmōgu — ō' žmōgus sa'ko — ar nēgal'ėtai pard'ūt ma'n i.ta ramtu.ka — sa. axvata'i,⁷⁾ a.š ir tē.p add'ũosu — a.š tē.p nēn'oru, a.š iżmōk'ėsu — da'u įa'm šept'inis asmōku.s⁸⁾ — ō' i.ž i.tai pirksi. sa'u adā'ža,⁹⁾ ō' rē'sta¹⁰⁾ pamesi.¹¹⁾ — ir o't atėisi. v'ienan' mī'ėsfā'lin — ir tēn' nēbu.s va'ndėno — tai' tu. pasak'isi žmōnā'mi¹²⁾ — ka' įu's ma'n d'ũosit, tai' a.š įu.m atrasu. va'ndėni — a'nas a.tvėrtē a'kmeni ir tēn' šul'ni's ir a'nis įa'm da'u dōw'gi asmōku — ir a'nas nuvā'i da'lēi — ižā'i pa.z v'iena kara'li — ō' tēn' bi.t įa'm dukfē — ir ka.s n'ori įim't i.ž žāni'ko,¹³⁾ tai' ka.p pripi.ltu pi.lna skl'la'pa asmōku — nī'ks nēpripilē — ata'i tsai'k įuni.kis pa.s kara'li — kara'lis kla'usē įa'm — ko' atajėi — atajōw du.kfėri ta'w i.ž žāni'ko

1) < wr. zhadzicca. 2) < wr. mjertvy. 3) < wr. svajačka. 4) < wr. mjedny. 5) 'bald'; zum Lautlichen vgl. noch *svėkas* 'gesund' < sveikas. 6) *ramtu.kas* 'Stock'. 7) < wr. achvota. 8) < wr. ašmaki pl. 'Geld, Groschen'. 9) < wr. adzieža. 10) < p. rezsta. 11) *pame'sti* 'zurücklassen, aufbewahren'. Vgl. Seite 26 Fussn. 2. 12) *žmōnės* wird hier oft wie ein *jo*-Stamm flektiert. 13) < wr. žanich.

ĵim't — *ka'li pripi.lsi i.ta sklā'pa asmō'ku*, *tai' xo.t*¹⁾ *muži.kas*,²⁾ *a.lē ĵim.si*. — *a'nas pripi'lē pi.lna sklā'pa ir ĵa'm da'r li.ko krupas*³⁾ — *tū'met ĵē'mē ir apsižā'nino* — *ō' ana. ĵo' ħēm'ēgo*,⁴⁾ *bo. a'nas bi.t muži.kas* — *ir kara'lis ħēm'ēgo ir pasa'ké* — *padarik mā'n sklā'ni.nā*⁵⁾ *pirkā'la* — *ir a'nas tē.p ir pada'rē* — *istumē an'mā'ru ir a'nis s'ēdo ir abu.du nuvaža'u* — *pō'tam ana. prak'ulē vī'nam da'ikfē ski'la ir istumē sa'ųo vira* — *ir ana. grī'žo nazo.t*⁶⁾ *nam'ųp* — *ir ana. du'mųjo*, *ka.d a'nas ħnsitā'pino* — *tū'met bō'tšis sa'ko* — *galī. aīt i.š ki.to* — *ir i.ž dvī'ųu nēdē'lu ĵu' vēntšav'otis*⁷⁾ — *ō' tsai'k ĵuni.kis išplū.ko i.š mā'ru ir li.ko tēn vī'na'm p'ņip i.ž agro'dnika* — *ir ka.b dažino'i*, *ka.d a'nis ĵu' vēntšav'osis*, *ĵē'mē obū'lu*, *gru'šu ir nuvā'i pō' bažnī'tšai* — *ir st'ųvi* — *ka.b ana. atvaža'u vēntšav'otis ir iž'ido*, *ka.d gra'žūs obū'lei ir gru'šos* — *i.š kur tu.*, *sa'ko* — *ō' tsai'k ĵuni.kis sa'ko* — *ħēsikla'usk*, *i.š kur*, *a.lē ĵim'k* — *ō' a'nas sa'ko* — *tai' tu. tšā. past'vėk* — *tai' pō' šlu'bi pari'ųksim* — *ana. a.tsu'ntē tēn ma'ža dru'tška*⁸⁾ *ir pari'ųko tū'os obū'lu.s ir grūšā.s* — *ir vis'i'emi labai bi.t gardu.* — *a'nis ka.p sa'j'ėdē*, *tē.p pa'a'ugo ĵū'sa. vis'ųs ragai*, *k'i'ek ĵu' bi.t* — *atvaža'u a'nis nam'ųp*, *bėda.* — *ka' di.rpt* — *tšā. daktaru*, *znaxaru*⁹⁾ *ir nī'e'kas nī'e'ko ħėpada'rē* — *nu.su'ntē pa.s ta' agro'dnika*¹⁰⁾ — *mo.žē tu. ka'*, *sa'ko*, *padarisi ĵ'i'emi* — *ō'! a.š panū'imdin'ėsu ĵū'sa.*, *a.lē du.ktērai vī'navi ħėnu'imdin'ėsu* — *a'nas ĵē'mē ramtu.ka ir vis'i'emi panukū'din'ėi tū'os ragu.s* — *ō' du.kfēri ĵē'mē u.ž ragu' ir vī'nan' paka'ĵin nu.šėdē ir ussiraki.no* — *ĵir' davi' ku.lī* — *ar tu. žinai*, *sa'ko*, *pi.rma žāni'ka*, *a.š ta'ųo pi.rmas žāni'kas* — *ana. ĵē'mē praš'id ĵo'* — *a.ž i.ta mesu.*, *ō' sa. ta'im' busu* — *ō' a'nis ĵu' li.ko brut* — *ir pō' bō'tši vi.sa kara'la'ustvō li.ko ĵa'm* —

Antanas Žukelis.

5.

bi.t sa'u dvė'jėtas ĵaunu žmō'ņu ir bi.t labai bī'dni. — *ĵir dī'e'vas da'vė ĵ'i'emi s'unu* — *ka.b a'nis bi.t labai bī'dni.*, *ka.d nī'e'ko ħėtur'ėjo*, *tai' ir nī'e'kas ħėnorė'i važ'ųot ĵ'i'emi ku'mais* —

1) < wr. choć. 2) < wr. muzyk. 3) = schl. truputys; vgl. wr. krupka. 4) *m'ėgti* ist hier das gewöhnliche Wort für 'lieben'. 5) < p. szkło. 6) < wr. nazad. 7) < wr. vjančacca. 8) vgl. p. drucheczka. 9) < wr. znachar. 10) < wr. aharodnik.

vaštšojō žmōgus nu.g ūesēs¹⁾ pa.z ūā-sā prašidami ku.mu — ir
 nīe-kas nēnorēi važūot, sakidami — ka.gi pa.z jī važūot, ka.d
 a.nas nīe-ko ūetu.ri, na.vet²⁾ ir d.ūonos ūetu.ri — ussismurtino
 žmōgus, ai.jō namōp ir du.mojā — kurgi a.s rasu. ku.mus ir
 ka.zgi norēs pērxrištiti ma.no vai.ka — pōtam ra.gi, ūetouli.
 koki. ja.una žmōgu — tsai.k atajō pa.z jī ir sa.ko — a.s ta.u
 b.usu ku.mu — ir du.mojā žmōgus — ku.mas ira., a.lē kur kāmā.
 bu.s — tiktai.k žū.ri, atai.na koki. bōba ir sa.ko — ka.d ma.no
 sūnu.s bu.s ku.mu, tai. a.s b.usu kūmai — ussirodavoi³⁾ žmōgus
 jīr ai.ti ūesēlas namōp, ka.d jau ra.do ku.mus ir ūāža xrištiti
 vai.ka — ataidinējā pa.z jī ku.mai — jēmē vai.ka ir kla.usē,
 ka.b ja.m d.ūot var.da — tūomet bōtšis sa. mōmai pasa.kē, ka.d
 jī apxrištiti vardu. diēvod.ūotas — ragēdami susēdai,⁴⁾ ka.d
 jū susēdas bi.t labai bīēdnas, ka.d ir d.ūonos ūeturēi, ō an
 xrišti.nu tai. vi.so ira. — ir gārt ir jēsti — ir labai visi.
 di.vinosi,⁵⁾ i.s kur a.nas tai. vi.s pa.jēmē — pō xrišti.nu ku.mai
 ai.jō jau namōp — tūomet ku.mas i.sēmē ma.tsitka⁶⁾ medi.ni
 arklū.ka ir da.vē bōtšu, sakidami — tā., ūexōi bu.s ma.no
 sūnu an pōmētēs⁷⁾ — ka.b a.nas išau.ks, tai. ja.m patra.bnas⁸⁾
 bu.s — a.nas nu.vā.jō, ka.d nīe-kas ūežinōjō, i.s kur atai. ir
 kana. nu.vā.i — bōtšis jēmē ta. arklū.ka, pasižūrēi ir du.mojō
 sa.u — to.kūgi medi.nū arklū.ku kro.moj⁹⁾ a.s dau.gis ragējau —
 ir pad.ējō skrtñā.lēn — pōtam ir užmir.šo piē. ta. arklū.ka —
 ka.b jau iša.ugo ir du.mojā sa.u — āisu. jīēškot sa.ųo štšēšfos¹⁰⁾
 ir sa.ko tūomet bōtšu — ta.ta, a.s āisu. švītan jīēškot sa.ųo
 da.los¹¹⁾ — xo.t bōtšu škada. bi.t lai.šti sa.ųo sūnau.s švītan,
 a.lē nīe-ko ūēpada.rē ir pala.ido — tiktai.k ka.p sūnu.s išēidinēi
 i.s namu, tūomet atsim.inē bōtšis, ka.d ja.m ku.mas pa.metē
 arklū.ka, i.sēmē i.s skrtñā.lēs ir sa.ko — tē., i.tai ta.u xrištittas
 bōtšis padaravōi — ka.p pa.ēmē sūnu.s ta. arklū.ka ir žū.r, ka.d
 pa.z duri.s stōvi labai gražū.s g'ivas arkl's sa. sēdlū.¹²⁾ ir
 api.mēstru¹³⁾ ir sa. visu., ka.p tiktai.k jōt — diēvod.ūotas sēdosi.,
 ō arkl's ja.m jīr sa.ko — ka. tiktai.k rasi. an kū.lo, tai. patkū.lk
 ir jīm.k sa. sa'im. — kadai.k a.nis jau bi.t k'ēk da.lēi, žūr

1) < p. wies. 2) < wr. p. nawet. 3) < wr. radavacca.
 4) < wr. susjed. 5) < wr. dzivicca. 6) vgl. p. maciutki, malitki.
 7) < wr. pamjač. 8) < wr. patrebny. 9) < p. kram. 10) < wr.
 r. счастье. 11) < wr. dola. 12) < wr. sjadło. 13) = schl. apinasris.

bêrnu.kas , ka.d gu.li an' kã'lo graži. spl'úsna ¹⁾ — nul'in.do ir patk'elê ta' spl'úsna ir pad'êjo užãntin — i'ojã iir i'ojã iir pa.ts nêžno , kur i'ot — žûr , labai gražūs namai st'ovi — padvaž'ûdinejo pa.s tû°s namu.s — žûri , išėidin'ėjã kara'lis ir kla'usã iã'mp — ko. tu. nori — ô. bêrnu.kas tẽ.p issigan.do , ka.d iir nêžno ka' sak'it — tada. arklis iã'm sa'ko — išim'k spl'úsna — ir bêrnu.kas i.šémê spl'úsna , ô. kara'lis sa'ko — аҫа. , tai' tu. pi'soris ²⁾ — ô. ma'n ka.p tiktai'k rai'kê pi'soro , бс. ka.p kartas ³⁾ ta' na'kti nu.mirê kara'laus pi'soris , ô. ki.to da'r nêbi.t — iir bêrnu.kas li.ko kara'laus pi'soru — kara'lis labai iir m'ëgo , ô. kiti. slû'γos ⁴⁾ iẽ'mê zovi.davot ⁵⁾ ir du'mot , ko. tšã. padarit , ka.d an' jo' kara'lis ussiši.rdotu ⁶⁾ ir išvaritu iir i.š dva'ro — nêtuli. kara'laus dva'ro bi.t di.d'elê gira. , ô. i.š to's gi.ros adlêgdin'ėi dvi'lika gražû. arklû. iir mi.ñdžojo kara'laus dva'ra — ir ni'kas iu' nêgal'ėi saga'ut — tû°met kara'lu kiti. slû'γos pasa'kê , ka.b anas li'ëptu pi'soru saga'ut i.tus a'rklys — tû°met pi'soris nuvãi pa.s sa'ujã gã'ra a'rkli ir sa'ko — ka.s ma'n darit — g'eraĩ , saga.usim , atsak'idin'ėjã arklis — ka.p tiktai'k ižvaža'võ gi.ron , tẽ.p užžv'ė'ijgê pi'soro arklis — p'otam apsisã'kê ir kiti. arklėi — ir iãw gird'ėtis , ka.d b'ëga — tû°met arklis sa'ko pi'soru — nêga'udik visu , saga'uk tiktai'k pirmuti.ni ir vã'sk , ô. paskuita' pirmuti.ni visi. kiti. ai's — tẽ.p ir pi'soris saga'u ta' a'rkli , katri.s pirmuti.nis adb'ëgo pa.z iir , ir nusi.vedê dvaran — išvi pa.ts kara'lis sati.kt ir pažûr'et tu' arklû — tû°met visi. iẽ'mê dvarê. labai ši.rdot an' pi'soraus — ô. kara'lis da'r g'era.st iir pam'ëgo —

Kotryna Žukelytė,
40 Jahre alt,
aus dem Dorfe Zasėčiai.

Erzählungen.

1.

ki.ta karta išvaž'ûdinejõu i.z *zi'efelõs sa. spra'vniku ⁷⁾ *slaninim'sku — ir labai saz'ãdino ⁸⁾ di.d'elê bûra. ⁹⁾ — ô. a.ž da'r buçw ma'žas ir važavõw tra'itu arklėis — spra'vnikas ma'n

- 1) = schl. plunksna. 2) < r. писарь. 3) vgl. Seite 13 Fussn. 6. 4) < wr. słuha. 5) < wr. zavidavač. 6) vgl. Seite 24 Fussn. 1. Dazu noch aus Z. širdin'gas 'böse, zornig'. 7) < r. справник. 8) < wr. zhadzicca. 9) < wr. bura.

*uutarina — turėkis laušo*¹⁾ *šono*, *ka.b m'usu beržai an kã'lo*
ñėpaku.ltū — tū°met tokã. būra. bi.t, *ka.d dju'gi beržū i.švėrtė —*
*ir na'vot viėnėm da'ikte dvarė. parazvėrzdinė'i būra. budyn'kus*²⁾ —
*o' ma'n rai'kė bi.t*³⁾ *važ'ūt sara'snã*⁴⁾ *pėñki.s kilomé'trus — tū°met*
spra'vnikas ma'n padė'kavo'i ir da'u tri.s rublu.s —

Gabrielis Žukelis,
 70 Jahre alt,
 aus dem Dorfe Zasėčiai.

2.

buųu an gėlaži.ño kã'lo — ju' ma'n tū°met dvi.đėšimt
pirmi. mätai bi.t — ñetju'li. nu.g gėlaži.ño kã'lo bi.t vėšė, *kur*
vi'na. mērga. ai'jo i.ž žani'ko — mani.mp to'j vėšė'i bi.t dju'gis
*gadnu tavorišu*⁵⁾ — *paprašė a'nis manė.*, *ka.b ataitšã. an vė-*
šã'ilos — ataju a.š an vėšã'ilos, *o' ma'nas tavorišis sa. manim'*
*rašã'snikas*⁶⁾ — *nu. dabar*, *sa'ko*, *xo.tš karta pa'u'osim an*
vėšã'ilos — tēsa., *tė.p ir ižul'ojom tš'la na'kti — a.ž raģu.*,
ka.t kru'pa gi.rtas buųu ir norėjosi mēgo — ki.ta dī'na ñėnuųėju
a.ž an darbo — krumūs prami'go'ju — issik'ėlu, *žūru.*, *ju*
sa'ulė žamai — ka' tšã. ma'n di.rpt — aimu. a.š nam'op — ataisu.
nam'op ir tri.s dī'na.s prabuųu nami'e — an ketvirto's dī'no's
*atėidin'ėju an darbo — daro'žnas mai'stėris*⁷⁾ *klausėsi mani.mp*,
kur a.š buųu — o' a.š ja'm sa'ku'w, *ka.d buųu vėšã'ilo'i tai'p*
mērga'ip, *katra' daro'žnas mai'stėris mēgo — nu.*, *ir a'nas ma'n*
pasa'kė — gerai, *a.š ta'u darav'osu*⁸⁾ *i.tai vi.sa*, *bo. gadna.*
bi.t mērga. —

Gabrielis Žukelis.

Übersetzungen.

1.

kudė'l tavi.m, *vilkã'li*, *lopã'lės i.lgos — kara'lip slū'žincu*,
ma'lka ñėš'uju — kudė'l tavi.m, *vilkã'li, lėživu.kas*⁹⁾ *pl'onas —*

1. *)

„Чаму ў цябе, ваўчок, лапки доўгі?“ — У караля службы,
 дровы насыў! — „Чаму ў цябе, ваўчок, язычок тонак?“ — У

1) < wr. leišy. 2) < wr. budynak. 3) = schl. reikėjo.
 4) < wr. saračna. 5) < wr. tavyryš. 6) < wr. rāvješnik. 7) < r.
 дорожный мастер. 8) < wr. daravać. 9) genau dieselbe Ent-
 wicklung zeigt noch živi.s 'Fisch' < žuvis.

*) Dies und die nachfolgenden Lieder sind der weissrussischen Liedersamm-
 lung in E. Романов Бѣлр. Сборн. VII entnommen.

*kara'lip slū'žinču , palūmi.skus laižču — k'ždē'l tavi.m , vilkā'li ,
 ūū°dege' jūlga. — kara'lip slū'žinču , paka'ji išlavōču — paka'ji
 išlavōču , padl'ga vatšl'ū°dinejču —*

Antanas Žukelis.

2.

*k'ždē'l aržū°lō hēkap'oli , ka.d a'nas duplāv'otas — k'ždē'l
 ma'n hē'γuf'oti (78) , ka.d a.š sava'ip mōma'ip — ir razču's ir
 razdēh'ks — gulda'vikis , dukty'ka , mī°go — pakl'as ma'n patalū.ku
 i.ž agū°nos žī°du — γuf'ok , dukfē , prē°g razumi (79) l'igu¹⁾
 balta'i dī°nai —*

Antanas Žukelis.

3.

*ka.b i.š kalnā'lo , i.š ka'lno rassiža'idē gni°das arklī's — ir
 ra.zdčužē akmeni kapytu. — tame. akmeni šil'tšo hēra. — šveti-
 ma'ip mōma'ip tī°so's hēra. — ka.b i.š kalnā'lo , i.š ka'lno rassiža'idē
 j'ū°das arklī's — ra.zdčužē rū°šūti (80) kapytu. — tame. rū°šūti
 grudas ira. — ro'dnaip mōma'ip tī°sa. ira. —*

Antanas Žukelis.

караля службы, паўмиски мыў! — „Чаму ў цябе, ваўчок, хвасток
 довяг?“ — У караля службы, пакой мёў, пакой мёў, палы падмитаў!

2.

Чаму дуба ня рубати, що ён дуплинатый; чаму минѣ ня
 гуляти, що я ў свае мати: и разуя, и разьдѣня: „Лажысь, доня,
 спати!“ Пасьтеля мнѣ пасьтелячку з макавага цвѣту: „Гуляй,
 доня, при розуму, да бѣлага свѣту!“

3.

Як за горкай, за гарой разайграўся карый конь, разбиў
 каминь капытом. В тым камини агня нѣт, ў чужой мамки
 праўды нѣт. Як за горкай, за гарой разайграўся воран конь,
 разбиў арэх капытом. В тым арэшку зярно есь, ў роднай мамки
 праўда есь.

1) = schl. lik. Vgl. noch *pu.p'as a'uga l'igu mani.mp.*

4.

papu'sk , papu'sk by'inas v'ejās — dor pō grīna'm lu'ki — do. pō m'el'nomi mar'emi — do. pō platš'omi prasta'romi — pav'isk , pav'isk žolē mi.ñdžota — mi'šte. stov'edami — ka.b a.ž galu. pav'isti — by'inas v'ejās papūzdin'ejā — dra'bnas l'tu.kas pa'ldin'ejā — γu'ok , γu'ok , katriŋ'ka — sava'mp ro'dnamp bātšu.lip — ka.b a.ž galu. γu'ot aiti — ka.li ma'nas mi'las an' kīe'mō važ'ūojā — a'nas an' kīe'mō važ'ūojā — var'f'lu.s addarin'ejā — sa. rodna'i mōma'i raskirdin'ejā — ru'sa kašā'la raspiñdin'ejā — bal'ta tšēpkā'li iždedin'ejā — ir škepēt'v'ikai abdeŋgdin'ejā — ro'dnai mōma'ip atimdin'ejā —

Antanas Žukelis.

5.

do. pō tamsā'i xmōra' b'obu krūva. sēdē'i — kul'k'ais ža'mā pak'ulē — sava.s duktēra.s girē — ô di'e-do duktēra.s γ'nnino — b'obos du.ktērēs pazgirdin'ejā da'rbu — ô di'e-do ti.ŋgi di.rpti — b'obos mērgos vēr'pā , vēr'pā , a.ž u'žā — str'ūus a'udžā , a.ž zva'nino — ô di'e-do kudā'li vēr'pā , sna'udē — str'ūus a'udē , ižmi.go —

Antanas Žukelis.

4.

Павѣй, павѣй, буйный вѣтир, да па чистаму полю, да па синиму морю, да па шыроким раздольям! Павянь, павянь, траўка мята, у гароди стоя. — Як я магу павянути? Буйный вѣтир павиваить, дробный дажджок паливаить! — Гуляй, гуляй, Катяриначка, ў свайго роднага татки! — Як я магу гулять пайти, кали мой милый на двор ѣдить; ён на двор ѣдить, варотики расчиняить, з роднай мамкай разлучаить, русу коску расплитаить, бѣлый чапец надиваить и хустачкай абкрываить, у роднай мамки атбираить.

5.

Да пад тёмнай тучай сядѣла бабаў куча; кулаками зямлю пабили, сваих дачок хвалили, а дѣдавых ганили: „Бабины дочки хвасьливы, а дѣдавы лянивы; бабины дочки прали, аж гудѣла, кросны ткали, аж зьвинѣла, а дѣдавы кудельку прали — драмали, кросны ткали — заснули“.

6.

prēk šu.lni šalta'm — fēn' gu.li k'unas ba'ltas — niēkas pa.s ta' k'una nē'apsist'oja — tiktai'k prist'ojosī tri's skrai'dēs — pirma. skraidē. sēdosi. prēg ga'lvai — ō' kita. sēdosi. pa.š šī.rdi — ō' tratšā. sēdosi. jo' k'ojosā — prēg ga'lvai vērkā , tai' jo' mōma. — pa.š šī.rdi , tai' jo' sēsū° — k'ojosā vērkā , tai' jo' pati. — kur mōma. vērkā , fēn' u.pē st'ovi — kur sēsū° vērkā , fēn' upā'lē fā'ka — kur pati. vērkā , fēn' rasa. st'ovi — mōma. vērkā no'g viē'ko li.g viē'ki — ō' sēsū° vērkā no.g mā'tu li.g mā'tais (81) — pati. vērkā diē'na li.g va'kari —

Gabrielis Žukelis.

7.

tē.p a'nas sēdo sa'u i.s stala'lo — pri.ž jū' st'ovi tri's kup-kā'lei — visi. zoloti.ni , visi. pripil'ti. — pirmēm' kupke. ža'las vi'nas — kifēm' kupke. saldu.s medu.s — tratšēm' kupke. kvietī.nis alū.s — ža'las vi'nas patša'm pōnu — saldu.s medu.s tai' patšā'i jo' — kvietī.nis alū.s tai' jo' vaika'mi —

Gabrielis Žukelis.

6.

Ли калодижа, ли сътидѣныга, там ляжыть тѣла бѣлыя. Нихто к таму тѣличку ни приступитца, тольки приступилыся а три ластыўки. Первая ластыўка сѣла у гылывах. А другая сѣла прати сердичка, а третья сѣла у ныгах яго! У гылывах плачть — то мати яго, прати сердичка — то систра яго, у ныгах плачть — то жына яго! Гдѣ мати плачть — там рика стаить, а гдѣ систра плачть — там ручей тячеть, гдѣ жына плачть — там рыса стаить. Мати плачть а вѣк до вику, а систра плачть а год до гаду, жына плачть день да вечера.

7.

Дак ён сѣў сабѣ да за столикам. Пирад им стаить да три кубачки, ўсѣ залатѣя, ўсѣ и налитѣя. У первым кубку зияно вино, у другим кубку да салодкїй мѣд, у трѣтьям кубку пшонная пива. Зияно вино самаму пану, салодкїй мѣд то жанѣ яго, пшонная пива то дятѣм яго!

8.

i.lga pirkoj m'usu brolei , ran'ka.s sakro'ová , séd'ei — b. ka.b na' zgu'bos l'etu.s li.jo ka.b i.š v'ē'dro — sa'ulė žvi.lkėlė , vi.sa p'ārvērtė pro'tsa di.dėlai axva'tai — am' p'ievōs prak'a:sosna prad'ėjo dalg'a.s , gr'ėblus ir šak'a.s darbe. — p'iovė'jos am' p'iovi.mo p'ia'una , su.ka , r'išu.s ri.ša , p'ėdu.s kra'una rėd'ū'sna , starto dėsetk'ū'sna — ai'jo l'ėtai — m'ė's sa. ašaromi ir dūsa'vom — nau'jos d'ūnos prilaukēm — rai'ke issikā.lt jow a'jkšti. — rai'ke sa'neš'ot šudu.s ir š'e'na ir p'ā'ku p'ėn'ėt —

Gabrielis Žukelis.

8. *)

Doŭha u chaci našyje braćcia ruki zlażyušy siadzieli, bo, jak na zhubu, doždž liū, jak z łubu. Sonce zirnulo, ūsiu pawiarnuło pracu k wialikaj achwocie: łuh u prakosy kidajuć kosy, hrabli i wiły ū rabocie. Żniejki na żniwie režuć skwapliwie, wijuć pierawiosły nie słabki, wiažuć snapami, waluć radami, stawiuć u metli. Jśli daždzy, my sa slezami ūzdychali; nowaho chleba przydali. A treba ūžo ūstać rana, znasici sałomu i siena i bydła karmici.

*) Dieser Text entstammt dem weissrussischen Lesebuch W. Ľ a s t Pieršaja Čytanka. Wilna 1916.

Grammatische Anmerkungen.

I. Gervėčiai.

1. — Die Präposition *ùž* erscheint in G. nur innerhalb der Komposition, meistens in der Bedeutung 'hinauf': *asmòkai* ('die Groschen') *ñe. viršùn u.šplaukė, a.lė uñdenin nugrim'zdo — paskui usšik'elė uoina. — u.žlipė ur pätšaus* —. Die dem slav. *za* entsprechende Präposition *ažù* wird normalerweise in der apokopierten Form *àž* gebraucht; nur in Volksliedern scheint sich die ungekürzte Form *ažù* etwas länger zu behaupten.

2. — Die pronominale Endung bei *pōnas*, die dem Verfasser für dieses Lied auch durch andere Personen bestätigt wurde, entstammt offenbar dem bedeutungsverwandten Dativ *viēšpatsām*, dessen Nebenform *viēšpatsiē* lautet.

3. — Für die hohe Altertümlichkeit der Mundart legt Zeugnis ab die Bildung der Dative sg. der *o*- und *i*-Deklination, wo sich die diphthongische Gestalt der Endungen *-ua* <*-uo* und *-iē* resp. *-iā* <*-ie* bis in die Gegenwart erhalten hat. Die in D., L. und Z. durchaus konsequente Übertragung der Endung *-iē* der *i*-Stämme auf die *o*-Stämme, wo eine Präpositionalkonstruktion mit dem Dativ gefordert wird, begegnet hier äusserst selten: *mē's krut'ėjom* ('arbeiteten') *li.k patsām va'karie* (neben dem viel häufigeren *va'karua*). Oder in einer ähnlichen Wendung: *krut'ėjom ñe.t li.k tumsiē* (oder *tumsai*).

4. — Das starkbetonte Demonstrativpronomen lautet *i.tas* und entspricht nach der Art seiner Deixis dem wr. *hetot* dial. *jetot*. Man darf deshalb wohl mit der Möglichkeit rechnen, dass *i.tas* resp. *i.tėip, i.tokis* usw. vielleicht erst durch den slavischen Einfluss ins Leben gerufen ist.

5. — Die 3. Person fut. zeigt Kürzung des stammauslautenden Vokals in bedeutend grösserem Umfange, als es sonst in den litauischen Mundarten der Fall ist. Dafür sind beweisend die For-

men: *pazbiġa.s* (zu *pasibijoti*), *ġa.s* (*joti*), *šuva. pala.s* (*loti*), *pamiġga.s* (*miegoti*), *pagula.s* (*gulġti*), *liġtu.s pali.s*, *pasaki.s*, *bu.s* usw. Daneben auch Kürzungen nur um eine More: *pase's* (*sġti*), *padġ's* (*dġti*) usw. Dieselbe Erscheinung ist früher von E. Wolter Лит. Хрест. 386 auch für den Nachbardialekt Kaltanġnai im Kreise Svenġionys festgestellt worden.

6. — Die Präposition *aġt* erscheint hier in der Gestalt *uġ* und kann in der Kompositionsfuge auch im Sinne von *ġ-* 'hinein-' verwendet werden: *unstartġ ġi duabġn* —. Vgl. auch § 28.

7. — Von den *o*-Stämmen abgesehen, ist in G. der Instrumental des Plurals mit dem Dativ lautlich zusammengefallen. Das gilt auch für die Volkslieder, die sonst eine ältere Entwicklungsstufe aufzuweisen pflegen. Nur noch im Instrumental der Personalpronomina: *su. mumi.* — *su. ġumi.* — und gelegentlich bei *i*-Stämmen: *a.š i.tai ragġu savġm akimi. ir ġirdġu savġm aušimi.* — ist der frühere formale Unterschied zu erkennen.

8. — Die Endung des Lokativs und 'Illativs' pl. schwankt zwischen *-su* resp. *-sun* und *-sa* resp. *-san*, wobei die Verschiedenheiten im Gebrauch der einzelnen Formen mehr zeitlichen als lokalen Charakter zu haben scheinen. Man konnte jedenfalls im Dorfe ġirġos die interessante Beobachtung machen, dass bei der älteren Generation noch ausschliesslich *-su* resp. *-sun* (loc. *ruġkosu* illat. *ruġkosun*) zu Hause war und dass die Jüngeren dagegen mit Vorliebe *-sa* resp. *-san* (loc. *ruġkosa* illat. *ruġkosan*) dafür verwendeten. Dies lässt vielleicht darauf schliessen, dass die alte Lokativendung *-su* hier erst in einer späteren Zeit unter dem Zwang der Singularendung (in dem ganzen Sprachgebiet lautet die volle Lokativform des Singulars durchweg auf *-a* aus: *ruġkoġā*, *aktġā*, *žāmeġā* usw.) umgestaltet ist. Beweiskraft verleiht dieser Auffassung die Tatsache, dass diejenigen, die immer von den *a*-Formen Gebrauch machen, noch als einen erstarrten Rest stets die Form *trisu*. 'zu dreien' gebrauchen. Diese Wahrnehmung empfängt nämlich, wie die zahlreichen alllitauischen Denkmäler es zeigen, Bestätigung durch das Verharren der Endung *-su* gerade in den *i*-Stämmen, weil die letzteren ja im Vergleich mit den übrigen Stämmen in der Minderzahl sind. Die entscheidenden Beispiele dafür sind: Klimawiczius Paw. kriksz. (1767) *ugnisu* 58, 58 *akisu* 68, 86, 87, 101, 163, 166, 167 — sonst *-se* oder vereinzelt *-sy*. Jakszta-wiczius Spasabas Nabazenstwa (1771) *akisu* 99 *mariosu* 144

tamsibiesu 92 — sonst *-si* oder *-se*. Bukaty Knigiale apraszanti Broctwa (1773) *szirdysu* 42 *akisu* 117, 120 *žmoniesu* 39 — sonst *-se* oder *-sy*. Žiwatas Pona yr Diewa (1787) *akysu* 265, 272, 219 *uczinkusu* 4 *sopulusu* 130 *pasekioimusu* 326 — sonst *-sy*. — S. R. B. R. A. Jezus Maria (1828) *akisu* 36, 37, 74, 335 *anose szalису* 64 — sonst *-se* oder *-sy*. Nawena Szw. Antona (1850) *akisu* 158 — sonst *-se* oder *-sy*. Wołonczewskis Žiwatas (1853) *akisu* 11, 21, 74 — sonst *-si* oder *-se*; und so liegen die Verhältnisse auch in allen übrigen Werken von W.

9. — Das Optativparadigma lautet in G. folgendermassen: *gal'êtsa(k) gal'êtum gal'êtu(k) gal'êtumc gal'êtuŕc* —. Die Möglichkeit die erste und die dritte Person mittels einer *k*-Erweiterung zu bilden, bleibt hinsichtlich ihrer Entstehung solange undurchsichtig, bis man eine befriedigende Erklärung, die vielleicht auch dem gutturalen Element im 'Adessiv' und 'Allativ' (vgl. § 11) gerecht werden müsste, gefunden hat.

10. — Ihrer Funktion nach entspricht die Konjunktion *ê* genau der slav. *a* und war uns, was die schriftliche Überlieferung anbelangt, nur noch aus dem Katechismus des Anonymus (1605) im lebendigen Gebrauch bekannt. Sonst sind aus der alten Literatur nur ganz vereinzelte Fälle nachweisbar, so z. B. in Lichodziejeuskas Gaylus atminimas (1841) pag. 11 nur ein einziges Mal. Bloss einmal finde ich sie auch unter meinen Aufzeichnungen aus L.: *ê karm jus mus klaušet, kadu. ir ju's vi.su paži.not* —. Sie ist aber wieder ganz geläufig in einigen nordöstlich von G. gesprochenen Dialekten, wie die mundartlichen Texte von E. Wolter in Лир Xпецр. 376 ff. (Tverečiai) und 383 ff. (Kaltanėnai) es bezeugen.

11. — Wo in den sonstigen uns bekannten Mundarten der 'Adessiv' und der 'Allativ' stets mittels *-pi* gebildet wird, steht in G. dafür ein vorläufig ganz unerklärbares *-k*, dessen Ursprung um so rätselhafter bleibt, als die selbständige Präposition *piê* hier noch volle Lebenskraft besitzt. Auch aus dem Altlitauischen kennt man nichts Ähnliches. Der einzige Beleg: *Maryos grabok eydamos* 277 bei Bukaty Kn. aprasz. Broctwa (1773), wo sonst *ponop* 202 *diewop* 202 *križiop* 247, 257 usw. als das ausschliesslich Übliche gilt, ist wahrscheinlich wohl als ein blosser Druckfehler zu betrachten, da auch sonst dieser Text mit solchen ziemlich reichlich besät ist. Von grosser prinzipieller Bedeutung ist hier auch die

formale Gestaltung des Adessivs, wodurch eine deutliche Unterscheidung der einzelnen Deklinationsklassen erreicht wird. Als Beispiele seien angeführt: *o*-Stämme: *viriėk, paršiėk, berniėk, džiėviėk* — *io*-Stämme: *žvirblik, kiškik, arkli.k, gaidzi.k* — *a*- und *e*-Stämme: *varnak* (< *varnaik*), *vištak, žmona.k, merga.k, gārėek, a'glak, kafā.k* — *i*-Stämme: *ušni.k, uņglik, šitdži.k, žūsi.k* — *u*-Stämme: *kara.luk, sūnu.k* (~ *sūniėk*) — kons. Stämme: *piėmeni.k, šuni.k, sasara.k, duktera.k* — Adjektiva: *viėnuņk ba'gotuņk p'oniėk bu.ųo du. sūnai* — Pronomina: *mani.k, tavi.k, mūsū.k, ju.ņk, ja.k* —. Eine besondere Formation für den Plural lässt sich nicht nachweisen. Demgemäss wird hier der Adessiv durch den Lokativ vertreten: *anas kla'use mergosu* — *juvasu bu.ųo tri's dukteris ir ketšvirts br'olis* —.

12. — Als Relativpronomen fungiert hier *kataràs*, weil *kuris* die Bedeutung *kienàs* 'wem gehörig' angenommen hat: *kuri. višta.* 'wessen Huhn' — *kuri.s arkli's ti va'ikštšojā?* — *kufo. i.tai kepurė?* — Somit steht in diesem Zuge unsere Mundart im schroffsten Gegensatz zur Mundart Z., wo *kienàs* noch durch das ganze Paradigma durchflektiert wird: *kienā. pirkė?* — *kienā.s tai arkli's?* — *žmonės u'tarina, ka.t pō kienā.i strėxai* (< wr. *streacha*) *dou'gis skraiždžu lizdu, toka'm žmō'gu vi.sa ran'ko'n ai't* (- *rėņ'tsi-nasi* < p. *reńczy*). Sogar im benachbarten D. ist *kienàs* noch flektierbar.

13. — Der Dativ sg. fem. des Adjektivs hat immer Endbetonung.

14. — Zur Bildung des Durativums dient hier¹⁾ eine besondere *da*-Ableitung, womit man etwa das schriftlitauische: *gāudo* - *gāudyti* zu *gāuna* - *gāuli*, *jodo* - *jodyti* zu *jója* - *jóti* oder *stūmdo* - *stūmdyti* zu *stūmia* - *stūmti* vergleichen kann. In unserer Mundart können derartige Verba beinahe von jedem Verbalstamm abgeleitet werden; nur die Verba auf *-oti*, *-ėti*, *-yti*, *-uoti* und *-auti*, d. h. diejenigen Verba, die schon selbst nach ihrer Ableitung und Aktionsart in der Regel durativ sind, scheinen hier eine Ausnahme zu bilden. Dagegen wird dieser Typus sehr oft von primären, unabgeleiteten Verben in Zusammensetzungen mit Präpositionen zur Darstellung des durativen Aspekts verwendet. Zu dieser weitverzweigten Ausbildung des Durativums vergleiche man die nachstehenden Beispiele mit der zur Veranschaulichung beigefügten polnischen

1) Nach der gütigen Mitteilung von Herrn Pfarrer K. Pukėnas ist dieser Verbaltypus auch im Dialekte Švenčionys ganz geläufig.

Vorlage: *džidāšni da'lu pirko's aži'm do pā'tsus* 'znaczną część izby zajmuje wielki komin' — *ka.s mā'tai pō nušvi'édžtma* (!) *ragu un pava'safo, žiē'mu ata'ugdē ja'm* (= dem Hirsch) *nauji. su. viēnu. šakēl3. daugau* 'co rok po zrzuceniu rogów na wiosnę, w zimie odrastały mu nowe, z jedną gałęzią więcej' — *ka.z džiēn par ritu sanā'lis aži.ždē šu.ñua un ka'klō šnuā'li* 'co dzień rano staruszek zawiązywał psu na szyj sznurek' — *aukfe. prisp'édaitē ir prižriņg-daitē gražūmō's, sa'ko saula'lē* 'rośnijcie, dojrzewajcie i nabierajcie piękności, mówi słonko' — *pra'd'ējo no. jo pamažū. b'ēktšē, atveždz'idama ji kitan' š'onan* 'zaczęła przed nim powoli uciekać, odprowadzając go w stronę przeciwną'. Endlich ein Beispiel aus einer freien Erzählung: *jo lāko'jus turē sa' b'obu, katarā. nuvaž'wadē* (iterativ) *ti, kur bu.uj p'no zb'ras* (< wr. zbor).

15. — Ganz gleichwertig mit dem *k*-Imperativ wird hier auch der des *k*-Charakteristikums entbehrende Imperativ verwendet. Sein Schicksal wird aus folgenden Beispielen anschaulich: *o*-Präsentia: *iš'ra-u ~ iš'raufe.* — *raz'lauš ~ raz'laušfe.* — *pabutš'u-a ~ pabutš'wafe* — *pakav'o ~ pakav'oife* — *i*-Präsentia: *parot's 'zeige' ~ parot'sfe* — *kru.t's 'arbeite' ~ kru.t'sfe.* — *pažur.'sieh' ~ pažur'fe.* — *palū(k) ~ palū'kfe.* oder *vēiždzi. 'suche' ~ vēiždzi'fe.* — *s'edži ~ s'edži'fe ~ palūki. 'warte' ~ palūki'fe.*; reflexivisch: *gul'ēs ~ gul'ēs ~ sedži'ēs ~ setš'ēs* — *ši.l'džiēs ~ ši.l'tš'ēs* — *a*-Verba: *pasa'kai ~ pasa'kait* — *para'sai ~ para'sait* — *va'lgai ~ va'lgait* —.

16. — *l'ots* 'wie, als ob'. Das Wort findet sich auch in zwei altlit. Denkmälern: Balewiczus Kielawedis (1857) *žiurēk, lac anas giejdie Ponu Jezusa iz'wadot 40 žiurēk keyp ant Pona Jezusa židey lac unt latrious mieties* 18. — P. W. Szwentad. darbas (1862) *wienok tu teip giwēni, loc žinodamas kadu turi numirti 43 ajdamas ing bažnicziu rodas loc neszi girnu pusi* 85. Die Schreibung *lac* bei Balewiczus ist eine rein lautliche und wird bestätigt durch die Form *lāt's*, die in den Mundarten Švenčionys und Dukštas üblich ist.¹⁾ Nach dem Zeugnis von E. Wolter Лит. Хрест. 382. 29. 40 begegnet die letztere Form auch in Tverčiai.

17. — In vielen unkomponierten Formen des reflexiven Präteritums findet eine Verschiebung des Akzents auf das enklitisch sich anlehrende Reflexivpronomen statt: *kara'lu.kai emē's až da'rbō* — *s'edaw's pa.t's un v'ēži.mō* — *radoši. sodi. obual'ēi* — *s'edomē's ir nuvaž'a'vom* — *a'nas kla'use, ka.s ti' d'ējo's un vaino's* —. Vgl. auch J. Endzelin KZ XLIV 57.

1) Nach der Mitteilung von Herrn Pfarrer K. Pukėnas.

18. — In einigen Verbalformen unterbleibt der Lautwandel des tautosyllabischen *a*, *e* + Nasal zu *u*, *i* + Nasal: *ran'da*, *lan'da*, *skran'da*, *raŋka*, *tūmtšie* u. a. Die Erklärung, der eventuelle Zusammenfall des Präsens mit dem Präteritum habe hier auf diesen Lautübergang hindernd eingewirkt, ist nicht stichhaltig, weil in D. die Auslautsvokale keine solchen Artikulationsänderungen erlitten haben, die notwendigerweise eine Vermengung einzelner Verbalformen zur Folge gehabt hätten. Es empfiehlt sich vielmehr in diesem Zusammenhang z. B. die Mundart von Linkmenės zu vergleichen, wo der Unterschied von einer More schon dazu genügt, um diese beiden Tempora reinlich auseinanderzuhalten: präs. *līn'dā* (< *lenda*)~ prät. *līn'dā* (< *lindo*) oder *riŋ'kā* (< *renka*) ~ *riŋ'kā* (< *rinko*).¹⁾ Demnach scheint es mehr angebracht zu sein, wenn wir die Erklärung dieser Ausnahmen auf eine breitere Grundlage zu stützen versuchen. Es ist vor allem zu berücksichtigen, dass der Wandel von *an* > *un*, *en* > *in* ein nur allmählich vor sich gehender Prozess ist, wie es ja auch schon aus der Mundart D. ohne weiteres klar wird (*lū'ngas*, aber *raŋka*. — vgl. § 29). Diese Wahrnehmung legt den Schluss nahe, dass der betreffende Übergang sich in einer geschlossenen Formenkategorie, wo ein gewisser Zusammenhang zwischen den einzelnen Typen stets verzögernd einwirken kann (vgl. *rañda* ~ *rādo* zu *buñda* ~ *būdo* oder *leñda* ~ *līndo* zu *pērka* ~ *pīrko* usw.), noch viel langsamer vollzieht, als in einzelnen alleinstehenden Wörtern. So würde es sich auch in unserem Fall bloss um einen bis jetzt noch nicht zum Abschluss gekommenen Entwicklungsprozess handeln.

19. — Aus den slavischen Präsensia auf *-uje-*, wie r. *ночыет*, hat sich im Ostlitauischen ein neuer Verbaltypus entwickelt, dessen Hauptformen folgende Gestalt haben: *spatsėru.ja* ~ *spatsėru.jo* ~ *spatsėruitš* (< wr. p. *spacerować*). Gelegentlich wird dieser Typus sogar von einigen altererbten Nomina abgeleitet: *piētui'tš* 'zu Mittag essen', *naktui'tš* 'übernachten' — ein Beweis, dass die entlehnte Ableitung schon produktiv zu werden beginnt.

20. — Im engsten Zusammenhang mit den *dā*-Durativa steht ein besonderer intensiv-iterativer Typus auf *-dinėti*, der hier in diesen östlichen Mundarten eine ausserordentlich grosse Ausdehnung erlangt hat und dem Imperfekt sehr starke Konkurrenz macht. Der Typus selbst ist bekanntlich sehr alt, vgl. z. B.:

1) Gehört von *Mariona Kardelyte*, 45 Jahre alt, aus dem Bauernhof *Cionai*.

Ewang. polsk. i lit. (1690) *susieydineio* 38 *dasižinodineio* 19; Daukantas Giwatas did. karw. (1846) *anpuldinejė neprietelus* 200.

21. — Die Frage, mit welchen Mitteln die schon früh verloren gegangenen 'Adessiv' und 'Allativ' in den modernen Dialekten ersetzt werden, ist fürs Ostlitauische von besonderer Wichtigkeit. Die Mundart G., wo der Adessiv sich noch fest behauptet hat, der Allativ dagegen bis auf spärliche Reste untergegangen ist, zeigt, dass zur Ersetzung des Allativs das gewöhnliche *pař* (= schl. *pàs*) allein nicht ausreicht. Es kommt hier noch zu Hilfe die Präposition *uņgi* c. acc., wo die Partikel *-gi* sich an die Präposition fest angeschlossen hat (dagegen wird *uņ* 'auf' c. gen. nur ganz vereinzelt mit *-gi* verbunden): *aniėlai skri.do per žėmi uņgi tro'nu džiėvo* — *priėtelus uņgi smėrtsi* ('bis zum Tode') — *šuva. priško apsidžaugis uņgi sa'ų p'nu* — *pasa'ko labai įam patšinkamai uņgi ši.tdži* — *pō abėjėis šnai's kėlo uņgi pi'ku pas'eta bu.ų vi.ralas* —.

22. — Der 'Vorhof, Hof' heisst im Ostlitauischen *atšlaiimas*. Einige ostlit. und zem. Denkmäler zeigen, dass die ältere Form davon *atšlavimas* gelautet hat: P. W. Szwentad. darbas (1862) *kletis, kloimas neaptajšiti, neiszloti, atszlawimas neiszpluktas* 253; Iwinskis Genawejte (1858) *luosaj atszlawime ir pateme rume biegoja* 181. Das Wort hat ursprünglich etwa 'ein reingefegtes Stück Boden vor der Tür' bedeutet und gehört etymologisch zu *šliuoti* 'fegen, kehren.' Zum Lautlichen vgl. *saimi*. < *savimi* und *taimi*. < *tavimi* — die normalen Instrumentale sg. der Personalpronomina in L., wo *v* in einer gleichen intervokalischen Stellung verflüchtigt worden ist.

23. — Verschiedenen Präpositionen und auch verschiedenartigen Zeit- und Ortsbestimmungen wird vielfach das Adverb *įet* < wr. p. *nawet* vorangestellt. Es deckt sich im Gebrauch mit dem wr. und p. *až*.

24. — Im Gegensatz zum 'Adessiv' ist der 'Allativ' nur in beschränktem Masse gebräuchlich: 1. im Plural des Personalpronomens: *anis ata'jo mūs.ųk* ~ *įusu.ųk* (aber *par man' - tau'* im Singular). 2. selten von den Wörtern *diėvas* und *kunigas*: *ma'no vai'kas nuvė'jo džiėv'ok* (= 'ist gestorben'); *ai'k kunig'ok* —. 3. ganz geläufig von männlichen Eigen- und Familiennamen, wenn der zugrunde liegende Genetiv die Flexion der *o*-Stämme aufweist: *ai'k pėtkaus'ok* (zu Petkauskas), *augu'lok* (Augūlis),

pė.trikok (Pėtrikas), *kaž.ok* (Kazys), *urbana.vitšok* (Urbanavičius) usw. Aber auch in diesen drei Fällen ist der Gebrauch des Allativs nur da gestattet, wo es sich in der Tat um die Abstattung eines Besuches handelt.

II. Dieveniškis.

25. — Der *k*-lose Imperativ ist auch hier gang und gäbe. Beachtenswert ist nur, dass der schliessende Vokal sich im Singular regelmässig erhalten hat: *atėži.* — *adduči* — *atėši.* usw.

26. — Das Optativparadigma lautet hier folgendermassen: *įimta-u* ~ *įimta-i* ~ *įimtu* ~ *įimtum* ~ *įimtu-t* —. Die einsilbigen Stämme zeigen Endbetonung: *pabėktu* — *paduotu* — *kėltu-s* usw.

27. — Der Dativ sg. endigt stets auf *-u* in der *o*-Deklination und auf *-i* in der *i*-Deklination. Aus der Mundart G. ist ersichtlich, dass hier eine nachträgliche Monophthongierung vorliegt.

28. — Im Sinne von *añt* wird in den weitaus meisten Fällen *iñ* gebraucht, seltener *añ*, das letztere besonders in Giesmės: *an žirgā-lo balnā-lis.*, *an balnā-lo sėdži brola-lis* — *an kėpurės kviėtkā-lė*, *an kviėtkā-lės rasa-lė* —. Die Form *iñ* erscheint auch in der Kompositionsfuge: *indėjo in ragutu* — *vilkas ingi žūsi.s inlėndo* —.

29. — Eine sonderbare Unsicherheit herrscht in der Behandlung der Nasaldiphthonge, wo sich der Lautwandel *an, en* > *un, in* nur in der Hälfte der Fälle geltend gemacht hat. Dass dabei die Intonationsarten keine Rolle spielen, ersieht man aus den nachfolgenden Beispielen: *raņka.* 'Hand' *dantai* 'Zähne' *laņka.* 'Tal' *ran-da* 'er findet' *kambli-s* 'Stengel' *vandu* 'Wasser' — *a-nas duwg keñtšā* — *aņkštši. s-unu va-iskan raņgė* — *ži.bañtšos a-kis* 'leuchtende Augen', aber *dėguñtši. širdži.s* 'flammendes Herz' — *pasamde* 'er mietete' usw. Dagegen aber: *slėņkštšis* 'Schwelle' *puñtšis* 'Kette' *lūņgas* 'Fenster' *duņgu-s* 'Himmel' — *arklėi žviņgā* usw. Es ist auch hervorzuheben, dass diese acht Dörfer, die dem Verfasser das Material geliefert haben, sich hinsichtlich der Behandlung der einzelnen Wörter ganz gleichmässig verhalten.

30. — Die Mundart D. ist für uns von besonderer Wichtigkeit, da hier der alte Unterschied zwischen dem Dativ und dem Instru-

mental des Plurals, der jetzt im Ostlitauischen bis auf geringe Ausnahmen verwischt ist, noch getreulich bewahrt ist. Der Dativ endigt hier auf *-mu*, der Instrumental auf *-mi*. Auf die relative Altertümlichkeit der Mundart weisen auch noch die Volkslieder hin, wo mitunter Formen mit dem erhaltenen Schlusskonsonant anzutreffen sind: *a.š pakl'osu patalē'li trāmi. rēdai's šipš'ino*, *ō ketšvir'tu arškētē'lu akētē'lēms apkl'osu* —. Vgl. auch das Lied 3 Zeile 19. Ein Schwanken herrscht nur in der Flexion des Personalpronomens, wo im Dativ des Plurals neben *mu.mu* auch unter dem Einfluss des Instrumentals entstandenes *mu.mi* verwendet wird: *a.k, brōla'li, mā radna'ušās, kadu. mu.mi tavi la'uktš* — *ka.d džiē'vas mu.mi du'otu štšēšlī'ou adžinē'lu* —.

31. — Ausserhalb der Komposition fungiert in der Regel *ažū* c. gen. oder acc.; nur in Volksliedern noch gelegentlich *ūž*, so z. B.: *ku tu. mani pažad'ējēi u.š pijo'ko bernā'lo* — *kētsi.no mani u.š to na'šlō du'otši* —. Auch innerhalb der Komposition steht regelmässig *ažū*, wobei die gekürzte Form *āž* fast nur mit *ēiti* verbunden erscheint: *žm'onēs ažēi'dē hažn'itšon* —. Das Lied 3 mit seinem — *žirga'ms uškirtow* — beweist aber, dass *ūž* einstmals auch als Präfix in grösserem Umfange bestanden haben muss. Desgleichen noch in einer anderen Giesmē: *užmū.š tavi ja'unu, pajim's ži.rgu pabaln'otu* —. Sonst in der Umgangssprache öfters nur bei den Verba *užmiršti* und *užmigti*. Das ursprüngliche Verhältnis wird noch besonders dadurch getrübt, dass *ūž* teilweise auch durch *iš* ersetzt werden kann, sogar mit der Bedeutung 'hinauf': *anas išš'oko ir ar'klo ir nuskra.do* — *driēži's izlzdžin'ējā in mā'džāgos* ('auf den Baum') *ir in tv'oros* —. Wie nahe eigentlich *ažū* resp. *ūž* und *iš* sich hier berühren, zeigt ein umgekehrter Fall, wo *ažū* pro *iš* steht: *ažū. viro ažu'fek'ētš* —. Für die Vermischung beider Präpositionen — *ūž* und *iš* — ist in erster Linie der durch die Satzphonetik verursachte partielle Gleichklang des Auslauts verantwortlich zu machen. Dies gilt auch für die Kontamination der Präpositionen *ī* 'in' und *aūt* 'auf', die in vielen östlichen Mundarten und auch hier (vgl. § 28) eingetreten ist.

32. — Der Adessiv und der Allativ haben sich nur spurweise erhalten. Ausser dem Allativ *džiēv'op* vielleicht nur noch das adverbelle *gerop* 'zum Guten'. Der Adessiv scheint nur von 'Gott' bildbar zu sein: *džiēvi'ēp rašu. vi.saka* 'bei Gott (= nach dem Tode) werde ich alles finden'. Nur die Personalpronomina nehmen hier eine Aus-

nahmestellung ein und machen uns wieder einmal auf ihre Isoliert-heit sowohl innerhalb der nominalen als auch der pronominalen Deklination aufmerksam, denn nur dem letztgenannten Umstand ist es zuzuschreiben, dass hier der Adessiv nur vom Personalpronomen durchaus lebendig ist. Die entsprechenden Formen lauten hier: *mani.m(p) ~ tavi.m(p) ~ savi.m(p) ~ mūsu.m(p) ~ jūsu.m(p)*, wobei die Formen des Plurals ursprünglich wohl Allative sind! Es hat hier also eine funktionelle Umdeutung stattgefunden, die uns nur durch den frühzeitigen Verlust des Allativs in allen übrigen Deklinationsklassen verständlich wird. Warum aber gerade die übrigen *pi*-Formationen sowohl von den Personalpronomina als auch sonst in D. zugrunde gegangen sind, dazu vgl. § 51.

33. — Dass hier *ñe.t* wieder das wr. und p. *až* vertritt, geht deutlich noch daraus hervor, dass mitunter auch beides nebeneinander gebraucht wird: *vėjās ĭā.s nu.ñāsė toli. a.ž ñe.t kito'n salin' a.žaro — par'vėdė a.ž ñe.t namo' —*. In L. und Z. scheint *ñet* in derartigen Verbindungen zu fehlen; anstatt dessen wird zuweilen das alleinstehende *až* verwendet.

34. — Der Dativ sg. der *o*-Stämme endigt nach einer Präposition ausnahmslos auf *-i*: *pō šlu'bi džvi. nėdė'li pabu'vi , ana. ė'mė lu'bitėsis su. pirmu'tė.ñu — pō su'ka'm da'rbi rai'k pasz's.ėts — a'nas pa.mušė visu.s ĩ.g viėna'm žmo'gi — ñe.t pō pi'l'vi barzda. ĩñivo.lgė va'ndenin' — ñela'isu ñe.t ĩ.k ta'm tšė'si , pō'kil nėdo'van'oši to' —*. Dieselbe Erscheinung lässt sich vielfach in alten Texten beobachten, sie ist aber nirgends mit solcher Strenge durchgeführt, wie in D., L. und Z.¹⁾ Im Altlitauischen ist sie vielmehr auf einzelne formelhafte Wendungen wie *ik gali*, *ik meti*, *ik česi* beschränkt. Dass aber in D. diese Praxis sogar ins Femininum Einzug gehalten hat, lehrt ein Fall wie: *pō vėsā'ilī* ('nach der Hochzeit' < wr. p. wesele) *važu'jā a'nas namo' —*.

35. — Im Vergleich mit G. scheinen hier die *dā*-Durativa in ihrem Gebrauch stark eingeschränkt zu sein. So werden sie öfters nur von *ėiti*, *ĩnti* und *riñkti* abgeleitet.

36. — So wie in G. (§ 21) der verloren gegangene Allativ zum Teil durch *uñgi* c. acc. ersetzt wird, geschieht es hier mittelst *ĩñgi* c. acc. (und *pās* c. acc.). Auch hier ist wieder beachtenswert die feste Verbindung der Präposition mit der Partikel *-gi*: *a.tñėšė*

1) Im Dzūkischen tritt sie sogar im Adjektiv auf: *Aš tau suverpsiu plonus linelius ik žaliami šilkeliu.* T. ir Ž. I 219, 4.2.

vai'ku iŋgi sa'uo žm'onu — sa'ko iŋgi džiē'du (oder c. gen. *iŋgi džiē'do*) — *raŋka.s pak'ėlė iŋgi duŋ'gu* — *ov'si iŋgi žā'mi prādėdži-nėjo* — *pu'olė iŋgi k'oļās* — *kluš'ov iŋgi ritu* ('bis zum Morgen') — *pragul'ėjo iŋgi tavi* ('nalezą do ciebie') — *pr.sraŋgė iŋgi kā'lu* — E. Fraenkel Syntax d. lit. Pröp. 42 will hier einen Zusammenhang mit den Fällen, wo *ĩ* mit Pluralen von Lebewesenbezeichnungen verbunden wird, wie etwa schl. *ĩ künigus* oder *ĩ svečiūs eiti*, erblicken. Schon aus den oben angeführten Beispielen geht aber unverkennbar hervor, dass der Gebrauch des *ĩ* im Sinne vom schl. *pàs* gar nicht bloss auf den Singular von Personenbezeichnungen beschränkt ist. Noch zwingender spricht gegen diese Auffassung der Umstand, dass die selbständige Präposition *ĩ* in der Bedeutung 'in' im Ostlitauischen sonst überhaupt fehlt, weil dafür ja bekanntlich der 'Illativ' steht. Deshalb ist m. E. der Ausgangspunkt für den hier behandelten Gebrauch der Präposition *iŋgi* eher in der Präposition *aŋt* zu suchen. Schon in § 28 ist auf die Vermischung dieser beiden Präpositionen hingewiesen worden. Besonders vergleiche man dazu die Beispiele aus Balewiczus Kielawedis (1857), die in § 60 zitiert sind. Die kräftigste Stütze für unsere Auffassung bietet jedoch die Nachbar Mundart G. mit ihrem *uŋgi* (§ 21) in genau demselben Gebrauch, wie sein Vertreter *iŋgi* in D. Inwiefern dabei in einzelnen Fällen auch der Gebrauch des slavischen *na* c. acc. mitgewirkt hat, diese Frage bedarf noch einer eingehenderen Untersuchung.

37. — Der Instrumental sg. des geschlechtigen Pronomens erscheint vorzugsweise in der bestimmten Form, und zwar meistens in der Gestalt des Maskulinums, ohne Berücksichtigung der Geschlechtsunterschiede: *kuru'vi šalu. nuvā'jo smėrt'sis su. vai'ku. — tu'vi grojā skrəpkālš. — tu'vi minutu.* 'zu diesem Augenblick'. Auch die pronominale Endung *-m* wird mitunter ins Femininum verschleppt: *p'nas apšižā'nijo su. tu'v'm mergu. — a'nis dab'ėgo tšię's tu'v'm aglš. —*

38. — In der Vertretung der Illativendung des Plurals sind lokale Verschiedenheiten nachzuweisen. In den Dörfern Kazūliai, Maciūciai und im Städtchen Dieveniškis geht der Illativ regelrecht auf *-sna* aus, dagegen z. B. in den Dörfern Romāšiai, Prabaščiškiai und Žižmai (zum Teil auch in Maciūciai) wird er noch um das singularische *-n* erweitert (der Lokativ pl. endigt überall auf *-sa*,

gekürzt -s). Diese Analogie empfängt auch durch andere ostlit. Mundarten Bestätigung. So sagt man z. B. um Malėtai (im Dorfe Ažulakiai): *kruman* ~ *krumasnan*, *aviž'asnan*, *švetšū'asnan* usw. In anderen Mundarten könnten aber die durch den auslautenden Nasal gekennzeichneten Illative pl. durch etwas andersartige Umbildungen zustande gekommen sein. Um Taujėnai (im Dorfe Paužolė) hat sich vermutlich nach dem Wegfall des auslautenden *a* in der Endung *-sna* ein vokalischer Gleitlaut entwickelt: *miėstan* ~ *miėstas'n*; *katilan* ~ *katil'as'n* usw.¹⁾ Nun ist aber mit der Möglichkeit zu rechnen, dass dieser Halbvokal sich dem Vokalklang des Singulars resp. des Lokativs pl. leicht anpassen könnte. Das ist anscheinend auch geschehen im Dorfe Kurkintiškiai, das etwa 6 km von dem letztgenannten (in der Richtung nach Vidiškis, wo der Illativ pl. *lauku'as* oder *lauku'asn* lautet) liegt. Hier lautet der Illativ im Singular: *ėik laukun* — *gaidžu.ks unskri.da lazdnun* —; wahrscheinlich darnach auch im Plural: *lauku'asun* (loc. pl. *lauku'asī*), *švetšū'asun* usw. Vgl. zu dieser Frage auch E. Fraenkel Synt. d. lit. Pröp. 3.

39. — Die Endbetonung im Dat. sg. fem. des Adjektivs fehlt hier.

40. — *daugė's* < *daugesni*. Konsequent ist diese Entwicklung beim Ostlitauer Smolskis Uwogos (1825) *sunkies* 26 *trudnies* 26 *mažies* 82 usw. In D. ist das der einzige Fall dieser Art, da hier der Komparativ normalerweise mit *-iau* gebildet wird.

III. Lazūnai.

41. — Im Illativ des Plurals auf *-s* < *-sna* ist auch der Nasal verklungen. Den gleichen Vorgang gewahrt man im Adverb *daugė's* < *daugesni*. Vgl. dasselbe in D. § 40. Da im Lokativ pl. der schliessende Vokal nur selten gekappt wird, so ist hier eine reinliche Scheidung des Illativs vom Lokativ fast immer möglich.

42. — In noch bedeutend grösserem Masse als in D. hat die Präposition *añt* eine zweifache Vertretung *iñ* und *uñ*, ohne dass eine von ihnen bevorzugt würde. Da hier nun die selbständige Präposition *ĩ* in der Bedeutung 'in' fehlt, die Präposition *añt* aber auch als Verbalpräfix fungiert, so dürfte es am wahrscheinlichsten sein, dass der Ausgangspunkt zur Ver-

1) Falls es sich hier nicht um eine Reduktion der in Silbenschlussstehenden Vokale handelt.

mischung dieser beiden Präpositionen in der Verbalkomposition liegt. — Beispiele: *ĩ* als Präfix: *unvaža'və a'nas to'n skla'itèn — uñšipj'ové akmeni.nin ka'lnan — pə'nip gra'sai kur pragai'so, ka.p uñdenin a'ni uŋr'ovə —; añt* als Präfix: *ləkēi inpu'olē (~ unpu'olē) in' bi.fu — pirko'j unši.lđžttoj šil'ta* (vgl. r. нагреть избѣ) — *norėiau viši'em iŋga'džit's (~ uŋga'džit's) — uŋgir'do pal'čsu'ca bal'su — undėi'rė kitsi. , žė. bėda. —*

43. — Zur Endbetonung des reflexiven Präteritums vgl.: *berñė'kas sviėdė's tėrp vaiku ir šū.ñės —*. So noch oft: *ėmė's, stojo's , sėdo's , rado's , mėtė's —*. Wie die Beispiele es erkennen lassen, ist der Intonationsart der Stammsilbe keinerlei Bedeutung beizumessen.

44. — Ähnlich wie *uñgi* in G. und *iñgi* in D. wird hier *nūgi* c. acc. (neben *pās* c. acc.) im Sinne des Allativs gebraucht: *a.lė skarėi nuvaža'və a'nas nu.gi akmeni.ñi ši'ėnu* 'але вось борзда пад'ехаў ён да каменнай сьцяны' — *nuvaža'vət nu.gi laz'unus* 'wir kamen vor L. gefahren.'

45. — Beachtenswert ist wieder der häufige Gebrauch der bestimmten Deklination im Instrumental sg. des geschlechtigen Pronomens.

46. — Auch in L. haben sich nur einige Verbalformen, vermutlich durch Anlehnungen an andere Verbaltypen, der Wandlung des vorkonsonantischen *an, en > un, in* entzogen: *gū'msta (~gi.ma) — ran'da — laj'kaši* 'biegt sich' — *teŋ'kaši ir ŋeva'ŋgi but's — skran'da — fä'mt'sis —*.

47. — Die athematische Konjugation ist nur in *miė'kt's* 'er schläft' in reiner Gestalt erhalten; in einer Umbildung auf Grund der ersten Person liegt sie noch in folgenden Fällen vor: *svi'ėmaši* 'er stürzt' — *du'oma — ai'ma — gi'ėma —*.

48. — Ähnlich wie in G. erfreut sich auch hier der Adessiv grosser Beliebtheit. Auch die Bildung ist formell die gleiche wie in G., nur dass hier anstatt *-k* durchweg *-p* als formantisches Charakteristikum gilt. Ein prinzipieller Unterschied besteht nur in der Flexion der maskulinen *o-* resp. *jo-*Stämme, da in L. die Verteilung von *-iep ~ -ip* sich mechanisch nach der Akzentstelle richtet: *džiėvi'ėp — vaiki'ėp — verši'ėp* usw., aber bei Stammbetonung: *bro'lip — ži'džip — sė'nip* usw. Auch in L. fehlt der Adessiv des Plurals; anstatt dessen steht der Lokativ: *mūsa. (~ m'us) dži.rba dju'gow ru'gus — prad'ėjo atsimdžit's žmėnėsa. ju' gėribu —*.

49. — Unter den vereinzelt erhaltenen Resten, die sich hier von den alten Partizipialbildungen erhalten haben, verdienen zwei Verbindungen mit dem Partizip des Perfekts, wo die Vollstufe des Formans durch das ganze Paradigma durchgeführt ist, hervorgehoben zu werden. So neben *papu.vėšos k'oijos* noch *bu.vėšis tšė'sas* 'die vergangene Zeit'.

50. — Der Vorgang, wo der Dativ sg. der *o*-Stämme nach einer Präposition die Endung der *i*-Stämme annimmt, ist auch in L. zu voller Entfaltung gelangt, wie die Beispiele lehren: *no.g rito i.k va'karā — prā. kālī stru ki'ek krw'žu — ast.umē ġerklēn ruŋ'ku i.k patsa'm pāt'si* —. Gelegentlich sogar im Femininum: *i.k va'sarā* —.

51. — < *mu.spi* —. Dazu noch: *a.š a.tvėdžu tavi's* (< *tavėspi*) *ver'ši*, *a.lė ūe. ka'zls — prād'ėju ū'si žolė's* (< *žolėspi*) — *lki's dab'ėgo u.pės* (< *upėspi*) — *viėna. merga. ūwtarijā kito's* (< *kitospi*) — *d'usaujā b'oba vi.sa džiėv'op*, *ka.p štšėš'tvėi ko.tš gri'stš sav'op dar sūn'ūs* (< *sūnauspi*). Ausgenommen die Fälle, wo ein Kasus auf *-s* zugrunde liegt, wird der Allativ mit *-p* von jedem Genetiv aus gebildet. Die Mundart L. liefert also einen prinzipiell wichtigen Hinweis für die Erklärung, warum der Allativ und der Adessiv in den heutigen Volksmundarten, ausgenommen dieses äusserste Grenzgebiet im Osten, so früh ausgestorben ist. Aus satzphonetischen Gründen schwindet schon früh das *-p* nach dem auslautenden *-s* im Allativ, und später auch nach *-m* (*vaikump*, *manimp*, *didžiamp*) im Allativ und Adessiv. Nach dem Wegfall des *-p* werden diese Kasus ja syntaktisch mehrdeutig oder sogar unverständlich. Der Untergang dieser *-pi*-Kasus ist daher leicht begreiflich, ebenso wie der beachtenswerte Umstand, dass die spärlichen Reste von der alten Bildung, die in den heutigen Mundarten gelegentlich vorkommen, zumeist einen Vokal vor *-p* haben: *šalip* (žem.), *geróp*, *vakaróp*, *namóp*, *namiep* usw.

52. — Zum Vokalismus der Mittelsilbe des schl. *vieversys* vergleiche man noch *viėvursė'lis* in G. und die entsprechende Variante in dem vom Žemaiten Želvovicz Gesmes (1858) stammenden Verse: *Ant oro laika vivirsis maldą* 16. Vgl. auch K. Būga Kalba ir senovė 14, 297 und Specht Lit. Mundarten II 536.

53. — Zu der vielfach bezeugten Lokativendung *-sa* gesellt sich hier eine bis jetzt unbekanntere *-sui*, die z. B. im Dorfe Valdikai ausschliesslich üblich ist, in dem riesigen Dorfe Lazūnai aber

im Promiscuegebrauch mit *-sa* steht. Vermutlich ist *-sui* aus *-su* durch Übertragung des *-i* aus dem Singular — *ruŋkoi·*, *pu.sēi*, *dunŋui* — entstanden und bildet so, was die Formationsart anbelangt, ein Gegenstück zur Illativendung *-snan* in D. (vgl. § 38).

54. — Ebenso *žmuo·i* — *akmuo·i* — *piēmuo·i* —, aber *šuva*. — *šesuva*. —

55. — Auch hier scheint die Durativbildung mit *-dā* im Rückzuge begriffen zu sein. Jedenfalls ist sie hier hauptsächlich auf die Verba *eiti* und *imti* beschränkt.

56. — Von einem Genetiv des Singulars oder Plurals wird ein *jo*-Adjektiv abgeleitet, wobei man bei der früheren Akzentstelle beharrt. Das erkennt man aus: *s'ets* (< *sēdi*) *ani ir zavi·davoja* (< wr. *zavidavač*), *ka.b žmōhūjei vaikai ulāv·oja* — *mā'džas* ('der Wald') *ñē.ta·vas.*, *a.le džiē·vojis* —. Fürs Ostlitauische wird diese Bildung schon z. B. durch Szyrwid Dict. *versmuis* 'zdrojowy, fontanus' als altererb erwiesen.

57. — Anstatt der Präposition *ūž* kann auch die Nebenform *iž* resp. *iš* stehen: *lōkēi išpu·lē* (~ *ušpu·lē*) *in bi.fu* —. Auch hier hat *ūž* noch die Bedeutung 'hinauf' bewahrt: *užlān·do skarēi un' artšim·s medžago's* ('auf den nahestehenden Baum'). Im allgemeinen ist zu betonen, dass *ūž* vor *āž*, das zuweilen auch für *iš* steht (vgl. z. B. *a.ž rakiņ'tso* im Text 3), stark zurückgetreten ist.

58. — Der Instrumental und Dativ pl. sind völlig zusammengefallen, so dass beide jetzt normalerweise auf blosses *-m* ausgehen. Nur die *i*-Stämme endigen in beiden Kasus regelmässig auf *-mi*: *brošis a·jo su. šunimi. mā'džan* — *duo šunimi. ēstis* —. Ebenso beim Personalpronomen: *duo mu.mi* und *ei.k su. mumi*. —

59. — Der *k*-lose Imperativ erscheint hier in folgender Gestalt: *miēgi* ~ *miēgit* — *važūji* ~ *važūjīt* — *ža'idž* ~ *ža'idžīt* *ragi* ~ *ragi'tē* — *š'ēdzi* ~ *š'ēdžīt* — *kloušifēs* — *pasa·kai* ~ *pasa·kait* — *surəngdžini*. —

IV. Zietela.

60. — Die Präposition *añt* ist nach dem satzphonetischen Schwund des auslautenden *-t* in eine enge Berührung mit der Präposition *ĩ* 'in' getreten, die ihrerseits ein *-t* annehmen kann. Zeugnisse dafür sind z. B.: *inta·i in' ta kamari.ka* — *intaidin'ēja pirkōn* —. Zu den formellen Kreuzungen dieser zwei Präpositionen vergleiche noch Balewiczus Kielawedis (1857), wo *int*, *unt*, *ant* — alle drei mit

gleicher Bedeutung zum Ersatz des Allativs gebraucht werden: *keypi tu meldies ant Wieszpati 17 wiel unt Pklatu buwey wiestas 41 wiestas buwa Jezus . . . int Annasziu 20*. Dasselbst aber auch: *kalinien intmiestas 27 grekan mani intwiest 72 intzingt* 'hineintreten' 56.

61. — Die Aussprache der Diphthonge *uo* und *ie* ist, was den Vollklang des zweiten Bestandteils anbelangt, nicht immer die gleiche. Es dominiert die Tendenz, *uo* > *ū* und *ie* > *i* zu monophthongieren. Bedingungsweise sind hier deshalb *uo* und *ie* durch offenes *u* und *i* mit einem leisen Nachklang des *o* resp. *e* wiedergegeben.

62. — Wer zum ersten Mal die Zietelaer Mundart sprechen hört, auf den wirkt es am seltsamsten, dass hier anstatt *būvo* nur *biti* 'er war', gekürzt *bit*, welche Form uns schon z. B. in den Werken von Bretkūnas¹⁾ und Thelega Kniga Nobažn. *bit* 65 aufgefallen ist, gesagt wird. Bei einer weiteren Betrachtung der Dinge gesellen sich dazu noch einige andere sehr sonderbare Formen auf *-t*: 1) der Adessiv pl. des Personalpronomens *mūsu.mpt* ~ *mūsu.mt* — *iūsu.mpt* ~ *iūsu.mt*, der sich neben dem gewöhnlicheren *mūsu.mp* resp. *iūsu.mp* einstellt; 2) das Adverb *puša'u* in der Bedeutung 'entzwei': *karali'ėnė razgu.rino* ('zerbrach') *ž'ėda napuša'ut* — *i.ta ba'riška rai'kė raspja'ut napuša'ut* —, dagegen aber: *da'ktoris pasa'kė žmō'gu: ataisi. trij'osna adinosna pō puša'u di'ėnai* ('в три часа пополудни'); 3) der Komparativ des Adverbs, wo *-t* zu einem formalen Charakteristikum geworden ist: *trumpė.st* — *ģera.st* — *douģė.st* — *touļow.st* — *douģow.st* usw. In diesem letzten Fall bildet die Verbindung mit *-t* eine so feste Einheit, dass der einzige Rest ohne *-t* — *vėkōw* 'schnell, bald' — seine Geltung als Komparativ eingebüsst hat und jetzt nur als Positiv zum neugebildeten Komparativ *vėkė.st* aufgefasst wird. — Es handelt sich in allen drei Fällen wohl um die Partikel *-ti*, was besonders deutlich aus der Doppelform *mūsu.m(p)t* ~ *mūsu.mp* hervorgeht, und es liegt m. E. kein sachlicher Grund vor, die Form des Verbum substantivum *biti* 'war' von denen der übrigen Kategorien zu trennen.²⁾ Besonders beachte man hier die Form *by* 'er war' im Altlettischen, vgl. J. Endzeli in Lett. Gramm. § 683.

63. — Ähnlich wie für L. ist auch für Z. ein ausgedehnter Gebrauch der *pi*-Formationen charakteristisch, und ebenso wie in L.

1) Die Belege aus Bretkūnas siehe Bezenberger Beitr. zur Gesch. d. lit. Sprache 206 ff.

2) Über das Vorkommen der Partikel *-ti* in den heutigen Mundarten vgl. Ed. Hermann Lit. Stud. 388.

ist auch hier die Bildung des Adessivs der *o*- resp. *jo*-Stämme von der Akzentstelle abhängig. So *vīrip*, aber *dīevīep*, *arklīep* usw. Ein wesentlicher Unterschied besteht nur in der Behandlung der femininen Form, die hier durchweg auf *-aip* ausgeht: *bōbaip* — *mergaip* usw. Vermutlich ist dann *bōbap* in L. und *bōbak* in G. erst nachträglich durch Verlust des *i* in einem fallend betonten *ai*-Diphthong, was man in den litauischen Mundarten ja schon verschiedentlich beobachtet hat,¹⁾ entstanden. Der Lokativ des Plurals hat auch hier die Funktion des Adessivs übernommen. Beispiele dafür sind: *žėbrokas gulėi var tūsa* — *bi.t jūsa. kartinas* — *anas pī. tai žmōnisa nī. ko ėpasaki.s* —.

64. — *tsaik* 'dieser' ist entstanden durch Synkope aus *tasai* + die Partikel *-k*, die noch in einigen Adverbialbezeichnungen wie *sėhėik* — *pārnaik* — *tiktai.k* usw. vorliegt. Die ungekürzte Form hat wahrscheinlich *-ka* gelautet, falls man das aus *tijūka* 'dort' *šijūka* 'hier' in L. und *unaka* 'dort' in G. erschliessen darf.

65. — Der Allativ ist bis auf einige Reste wie *namōp* — *pōnop* — *dīevōp* aufgegeben worden. Geläufiger ist er noch von Eigen- und Familiennamen: *ėiti matsukōp* — *žūkōp* usw.; auch *aisu. katrīnōs* (< *Katrynos*).²⁾

66. — Der Instrumental der *ā*-Deklination wird im Singular durch die Endung *-ai*, seltener gekürzt *-ā* (vgl. die Übersetzung 5) gekennzeichnet. Ihr Ursprung ist vermutlich in der pronominalen Deklination zu suchen, wo die Instrumentale *ja.i* — *kura.i* — *vīna.i* usw. offenbar aus den bestimmten Formen *jaja*, *kuriaja* usw. hervorgegangen sind. Der so entstandene Ausgang hat aber sein ursprüngliches Gebiet überschritten und ist dann auch in die nominale Deklination eingedrungen. Den Beweis für die Richtigkeit dieser Auffassung liefern diejenigen alten Texte, wo gerade der Instrumental des Femininums in der bestimmten Form erscheint. So oft in Daugša's Postille. Aus der späteren Literatur vergleiche man: Akieliewiczzius Sweika Marija (1860) *su jaj 6 su taja walanda 9*. Rupejka-Warnelis Jonas Iszmistoczius (1860) *jaja*

1) Aus Z. gehören dazu *vaštis'oti* (auch in L.), *k'etvirtanis* 'Viertel' *ka'lin'ėi* 'Pelz'.

2) E. Fraenkel Syntax d. lit. Prap. 15 und 21 ist der Meinung, dass im letzteren Falle der blosser Genetiv vorliegt. In dem von ihm zitierten Beispiel *ėic' Stonkōs* 'zu Stephanchen gehen' ist aber der Genetiv ebenso aus *Stonkosp* zu erklären.

12 *taja* 68. Es kann wohl kein blosser Zufall sein, wenn hier nur gerade dieser Kasus in die bestimmte Form gekleidet erscheint. Von den modernen Dialekten bedienen sich in diesem Falle der bestimmten Form auch gerade die Z. geographisch am nächsten stehenden Mundarten, so in L. § 45 und in D. § 37. In G. hat die bestimmte Form des Femininums auf *-ūi* sogar für eine neue Zusammensetzung *su. radnūiju mōmu.* — *su. baltūiju vištā'ls* — die Grundlage abgegeben. Ähnliches bieten auch die in nordwestlicher Richtung unserem Dialekt am nächsten benachbarten Mundarten — die dzükischen. Die entscheidenden Beispiele fürs Maskulinum sind: in Valkinikai (T. ir Ž. I 154—198) *su tuoi jaunu* 96²³ *po tuoi užuolu* 28² 29² usw.; in Ratnyčia (T. ir Ž. I 129—135) *kuoi* 49⁵ 179⁵ *su tuoi* 131²⁰ 135^{7, 12, 14} *su juoi* 132¹³ 134⁴⁷ usw. Noch bedeutend interessanter ist die Mundart von Perloja (T. ir Ž. I 218—274) mit ihrem Schwanken im Genusgebrauch (vgl. auch D. § 37), so dass die maskulinen Formen *tuoi*, *katruoi* usw. auch femininisch gebraucht werden können: *Bēda man*, *bēda man* *Su tuoi trajokaiciu* 119⁴, aber auch daselbst: *Bēda man*, *bēda man* *Su tuoi telyčiaiti* 119². Ebenso: *O kur tas kiliškėlis, kätruoi gėriou ariekėlį?* 96⁶, aber in Vers 8: *O kur toj sklėnyčėtė, kätruoi gėriou alulį?* Eine entgegengesetzte Tendenz zeigt sich in der Deklination der Adjektiva: *Ajou kelaliu viešūju* 83¹ (aber: *Atjojo bernelis Viešuoju kelaliu* 7⁶). Weitere Beispiele: *Ajo mergelė letijėtė Viešūju kelaliu* 94⁶ *Aisium*, *seserėlės*, *Platūju viešketėliu Plouksium sierom antelėm Gilūju Dunojeliu*, *Platūju Nemuneliu* 101^{4,5} *Sujuosia margu juostu Tai miklūju žilvitėliu* 161¹¹. Eine schlagende Parallele zu unserer Mundart bietet jedoch die Sprache des Pfarrers in dem dzükischen Merkinė K. Olechnowiczius Pasakos pritikimaj veselos (1861), wo die bestimmte Form des Femininums auch in der Nominalflexion, und zwar in sämtlichen Deklinationsklassen, eine fast ausschliessliche Verwendung erlangt hat. Aus der Fülle von Beispielen seien hier nur einige typische herausgegriffen: *Kay teyp burwo - szit ir kitas / krieywui kojui draugi ritas* 48 *priejo sėnis - kay teyp sakiė* / *iłgui nōsiui kayp ta žwakiė* 35 *Bet tuo* (sic!) *kartui pagal būdo* / *Ji pagirnin insigrudo* 109 *wienui žodžiui ji biewaykia* / *martczios wayko nieužlaykia* 60 *wisur sunkuī bie pamōkslo*, / *A da daugiaus pradziōi mōkslo* 66 *artojaliems skaudui ira* / *kay rugialiey žiemen bira* 101.

67. — Der Dativ des Plurals ist in Z. mit dem Instrumental formell zusammengefallen, so dass beide auf *-mi* auslauten. Im Vergleich mit L. (vgl. § 58) hat hier also der Vorgang, wo der Dativ durch den Instrumental verdrängt wird, seine äusserste Grenze erreicht. Infolgedessen erscheint hier auch die gemeinsame Endung *-mi* des Dativs und des Instrumentals mit gleicher Regelmässigkeit in allen Deklinationenklassen (ausgenommen natürlich die *o*-Stämme).

68. — In zwei Wörtern steht *z* pro *ž*: *bažn'itša* 'Kirche' und *žāsī.s* 'Gans'. Das letztere Wort, in der Gestalt *žāsī.s*, hörte der Verfasser auch in Lazūnai, und zwar wohl nur von einem einzigen alten Mann Vincentas Kiškėlis, aus dem Dorfe Bebrėnai. Die regelmässige Form in L. ist jedoch *žāsī.s* —. Für *žvėri's* und *žvėru.kas* in Z. ist wohl der slavische Einfluss verantwortlich zu machen.

69. — In betreff der Flexion der Adjektiva verdient die höchste Beachtung der Unterschied im Stammauslaut des Lokativs und des Adessivs sg.: 1) *tokim' didėlim' sode.*, aber *toka'm(p) didėta'm(p) pɔ'nip* — 2) *viėnėm' žalėm' krume*, aber *viėna'm biėdna'mp žmɔ'gip* —. Dieser Unterschied wird im zweiten Falle nicht von allen Sprechenden gleichmässig scharf berücksichtigt, aber bei einigen, wie z. B. bei Gabriėlis Žukėlis, erleidet er keinerlei Ausnahmen. Der erste Typus: *tokime* ~ *tokiampi* wird auch durch das Altlitauische sichergestellt: Morkūnas Postille (1600) *pacziamp* 42₁ 126₁ 137₁ 138_{1,1} *kuriamp* 127₂ 140₁ *kokiamp* 134₁ *tokiamp* 155₁ *didziamp* 243₂ 134₁ *iokiamp* 319₁, aber der Lokativ auf *-ime* im Ganzen 106 mal gegen 8 mal mit *-iame*. Daugsza Postille¹⁾ vielleicht nur einmal *patimp* 600₂₅, sonst *paczamp* 187₃₁ 238₄₇ 249₂₄ *kuriamp* 159₃₄ *tokiamp* 626₃₉ usw. Dagegen *-ime* im Lokativ 63 mal und nur 22 mal *-iame*. — Der zweite Typus *viėnėm* ~ *viėna'mp* findet im Litauischen sonst keine Parallelen. Dass er auch eine verhältnismässig junge Bildung sein muss, geht mit Notwendigkeit daraus hervor, dass das Pronomen diesen Unterschied noch nicht kennt. Als Beispiele bieten sich: *k'iek itame. vainikė. žėdu.ku*, *t'iek an' mane' nėgadnu' žo'džu — tame. akmeni' nėr šil'tšo* ('Feuer'). Also mit demselben Stammauslaut wie im Adessiv: *ka'm* (< *kamp*) *dva'ras an' pama'sto* (< wr. na pamości), *ta'm* (< *tamp*) *mėli. švėtšėi* —.

70. — Die Präposition *ūž* besitzt hier zwei gleichwertige Formen *iž* und *ūž*. Vgl. auch L. § 57 und D. § 31. Im ersteren Falle ist

1) Nach der Faksimile-Ausgabe von M. Biržiška, Kaunas 1926.

die Präposition *ùž* von der Präposition *iš* 'aus' nur vor einem stimmhaften Anlaut zu unterscheiden: *iša'jo* 'er ging hinaus', aber *iža'jo* = schl. *užėjo*; vor einem stimmlosen Anlaut ist dagegen die formale Durchsichtigkeit der Kompositionsbildung verwischt. Die sonst für das Ostlitauische charakteristische Präposition *ažù* resp. *áž* ist dem Dialekt fremd, wodurch er sich auch von allen übrigen ostlitauischen Dialekten scharf abhebt und in diesem Zuge mit dem Süddzukischen eine Einheit bildet.

71. — Der Guttural fehlt noch in *auštas* 'hoch' *rustas* 'sauer' *rištė* 'Rute' *šauštas* 'Löffel' *pjuštė* 'Vogel' *splūsna* 'Feder' *žvaidė* 'Stern' *žvirždas* 'Sand, Kies'. Er hat sich aber behauptet in *išlū.kštīt* 'ausschälen, ausschoten'.

72. — In zwei Wurzeln steht *ju* pro *o*: *tuoli*. 'weit' und *insoudi.no* ~ *insoud'it* 'setzen, pflanzen': *a.š'pasoud'itšā sa'va bobu.tā patim' pa'kuti* —.

73. — Das Indefinitum wird hier mit der Negation *ne-* gebildet: *nā'kas* 'jemand' *nā'kur* 'irgendwo' *per nā'ki'ek di'enu* 'nach einigen Tagen' *nā'kap* 'irgendwie' usw. Das Negativum dagegen mit *nie-*: *ni'kur* 'nirgends' *ni'kas* 'niemand' *a.š ni'kana nēvaž'ū'su* 'ich werde nirgends hinfahren' usw.

74. — In der Verwandlung *l > ł* vor einem *e*-Laut herrscht eine gewisse Regellosigkeit. Die Ausnahmen lassen sich in folgende Gruppen zusammenfassen: 1) Lokativ sg. *galė*. (neben *galš*.) 'am Ende'; 2) Komparativ: *vėlū.s* ~ *vėlā'snis*, *mi'las* ~ *mi'lā'snis* usw.; 3) in einzelnen Wörtern wie z. B. *kułbė* 'Strunk, Klotz, der mittlere Teil eines Wagenrades'.

75. — Die Durativa mit dem Suffix *-dā-* scheinen hier in den Iterativ-Intensiva auf *-dinėti* aufgegangen zu sein, mit denen sie sich ja eng berühren. Wie wir es schon konstatiert haben, war dieser Vorgang schon in L. § 55 und in D. § 35 im Entstehen begriffen.

76. — Die athematische Konjugation hat sich behauptet in *mi'kti*, *ai't*, *gi'est* —. Daneben: *gi'ema*, *ai'ma*, *bruma* 'er wohnt, lebt'. Das Präsens von *dūoti* lautet *d'ū'ojā* —.

77. — Der *k*-Imperativ gilt hier als der normale. Einige Reste ohne *-k* in *girdi* 'höre' und *ragi* 'sieh'. Sehr auffallend in seiner Bildung ist der Imperativ des Verbs 'sich setzen': *nėšėdā'vikis* *nėšav'asna rag'osna* 'setze dich nicht auf fremde Schlitten'. Ebenso beim Verb 'sich legen', wie hier in unserem Text: *gulda'vikis*

mī-go 'lege dich schlafen'. Die entsprechende Form lautet in L.: *ka.d tro'piāsi toki.s nēgo'dnas p̄nas , tai' ko.tš gul'dais ir mir , niēkuoi jā'm nē'ingw'dzīsi* 'як трапіца такі нягодні пан, то хоць лажыцца дый памірај — нічым яму ня ўгодзіш'. Im Plural: *pagul'dait* 'legt'.

78. — < wr. r. гулять. Die Aussprache des slav. γ -Lautes bereitet hier den Litauern keinerlei Schwierigkeiten; im Gegenteil, das γ hat sich sogar in einigen altererbten Wörtern eingebürgert: *γarti* 'pflügen' *γartojās* 'Pflüger'.

79. — Weitere Beispiele für den Gebrauch des Dativs auf *-i* nach einer Präposition sind: *nēgi.rk dīno's li.g va'kari — pri.k kū'łmi gu.łi šī.škos — mās γu'ojom li.g aḡkst riti — nub'ēgo pri.k š'oni — pō kalē'ni* (< wr. kaleno) *prim'etino šnī'go — pō nēmaža'm tšē'si rassida'rē du.rēs* —.

80. — Das Nomen *riešutys* 'Nuss' weist hier eine Ablautsstufe auf, die für dies Wort nirgends sonst bezeugt ist.

81. — Im Plural der *o*-Deklination hat sich nach einer Präposition c. dat. die Neigung eingestellt, den Instrumental für den Dativ eintreten zu lassen. Das kann auch für das Lettische, wo im Plural die gemeinsame Form des Dativs und Instrumentals nach allen Präpositionen die Herrschaft gewonnen hat, von prinzipieller Bedeutung sein. Vgl. J. Endzelin Lett. Gramm. § 496. Unsere Mundart scheint dafür zu sprechen, dass die Ursache dieser Erscheinung zunächst im Zusammenfallen des Dativs mit dem Instrumental in sämtlichen Deklinationsklassen, ausser in den *o*-Stämmen, zu suchen ist. In dieser Beziehung kann man gerade im Ostlitauischen die lehrreiche Wahrnehmung machen, dass der Instrumental des Plurals immer ein viel widerstandsfähigerer Kasus ist, als der Dativ. Besonders klar tritt dies aber hier in Z. zu Tage, wo die Endung *-mi* des Instrumentals die dativische Endung *-mu* ja völlig verdrängt hat! Die ersten Keime davon finden sich schon in L. § 58 und auch in D. § 30. Die Hauptrolle spielen dabei wohl lautliche Gründe: die Möglichkeit der Endbetonung im Instrumental und das Fehlen derselben im Dativ hat den Vokal im Auslaut des Instrumentals viel länger bewahrt und ihm zum Siege über den Dativ verholfen. — Weitere charakteristische Beispiele für unseren Kasusgebrauch sind: *bārzas sastigdin'ējā dažnai' daržū'sa. ir pri. kalē's — mēs izgesi.nom šil'ti* ('Feuer') *li.k paskuti.nēis aḡglē's — strī'ltšēi praya'jo gi.ra li.k paskuti.nēis medžē's —*

tai bu.ųo įow pō pu.sritšėis ('nach dem Frühstück'). Von den übrigen Mundarten begegnet diese Instrumentalrektion auch im benachbarten Dzukischen, vgl. T. ir Ž.: *In gaidelius kalbinou, Po gaideliais sveikinou* I 158,12.4 und 273,169.5, dagegen aber: *Tracių dzienu po vesėiliai Siunte vyras prieg ratelio* I 262, 134.4. Ein weiterer Beleg: 1) *O midulio po trupuciais ragaunu* I 205,13.6, aber im Singular stets c. dat.: *Nedoug sėjot rutelių Cik po vienai ažekei* I 196,105.1 *Už kožnų tancų po ouksinėliu* I 245,85.7 II 340,157.8. 9 *Du brolaliai sėdzi, Po skustekei turi* II 408, 308.14. Auch die älteren ostlitauischen Texte stellen uns hier wertvolles Beobachtungsmaterial zur Verfügung: P. W. Szwentad. *darbas* (1862) *nemate nors dažnaj lig gajdzejs sedi* 34, im Singular aber stets c. dat.: *lig paskutiniu łaszelu* 64 *lig sziom łajku* 212 usw. — K. M. Szw. *Izydorius* (1858) *pria sunkiejs darbajs* 81 *pria szoksmajs ir pałajstuwem* 37, aber im Singular nur c. dat.: *tajp dumoja pria katram darbu Izydorius* 38 *pria galu giwenima musu* 83 usw.

1) Das Dzukische beweist hier zugleich die Unhaltbarkeit der Meinung E. Fraenkels *Synt. d. lit. Prāp.* 164, als regiere das distributive *pō* im Litauischen stets nur den Akkusativ.

Inhaltsverzeichnis. *)

Vorwort	2—6
I Gervėčiai	
Volkslieder	6—10
Volksmärchen	11—16
1. Aarne-Thompson 327 C	11—12
2. Andrejev *161	12—14
3. Aarne-Thompson 1416	14—15
4. " " 2015	16
II Dieveniškis	
Volkslieder	19—23
Volksmärchen	24—29
1. Aarne-Thompson 510 A (Schluss abweichend)	24—25
2. " " 780	25—27
3. " "	27—28
4. Aarne-Thompson 1960 G + 1415	28—29
Erzählungen	29—30
III Lazūnai	
Übersetzungen	31—40
IV Zietėla	
Volkslieder	41
Volksmärchen	41—48
1. Aarne-Thompson 613	41—42
2. " " 785	42—44
3. " " 402	44—45
4. " " 475 + 566	45—46
5. " " 531	46—48
Erzählungen	48—49
Übersetzungen	49—53
Grammatische Anmerkungen	54—75

*) Die Bestimmung der einzelnen Märchentypen verdankt der Verfasser Herrn Professor W. Anderson.

Aarne-Thompson = A. Aarne, The types of the folk-tale, transl. and enlarged by St. Thompson, Helsinki 1928 (FF Communications No. 74).

Andrejev = Н. П. Андреев, Указатель сказочных сюжетов по системе Аарне, Ленинград 1929.

Berichtigungen.

Man lese:

3.¹⁹ *pe·lé* — 8.⁸ *kiéla·tua* — 9.⁶ *uuađegé·lé* — 11.⁸ *lié·pé* — 11.¹⁹ *šu·nats* —
12.⁴ *duri·s* — 12 Fussnote 2 ist vielleicht zu streichen — 13.⁹ *parša·li* —
15.¹⁹ *lié·pé* — 16.⁸⁰ *razneša·s* — 17.³¹ *nefaš·ivas* — 18.²² *bu·lbu* —
19.¹⁸ Baneliené — 20 Fussnote 1 soll lauten: vgl. wr. ponjadzjełak,
r. dial. палидѣльникъ Da l III⁸731 — 21.⁵ *brołamu* — 22.¹⁵ *pi·mpé* —
23.⁶ *ziédä·łei* — 24.^{7.13} *lié·pé* — 26.¹⁰ *nu·nešé* — 27.^{12.13} *lié·pé* —
28.²¹ *lä·bom* — 32.⁶ *ku·žnoi* — 35.¹⁹ *w·ndeni* — 41 Fussnote 2 ist
zu streichen — 42.²⁰ *že·ba* — 45.²³ *adä·ža* — 58.²⁰ *vèizdži* —.